

บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษา
จังหวัดอุบลราชธานี

THE ROLE OF LOCAL ADMINISTRATION ORGANIZATIONS IN
THE CANDLE FESTIVAL, UBONRATCHATHANI PROVINCE

นายบวร บุญสิงห์

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

รายงานการศึกษาอิสระปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต

วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น

พ.ศ. 2551

บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษา
จังหวัดอุบลราชธานี

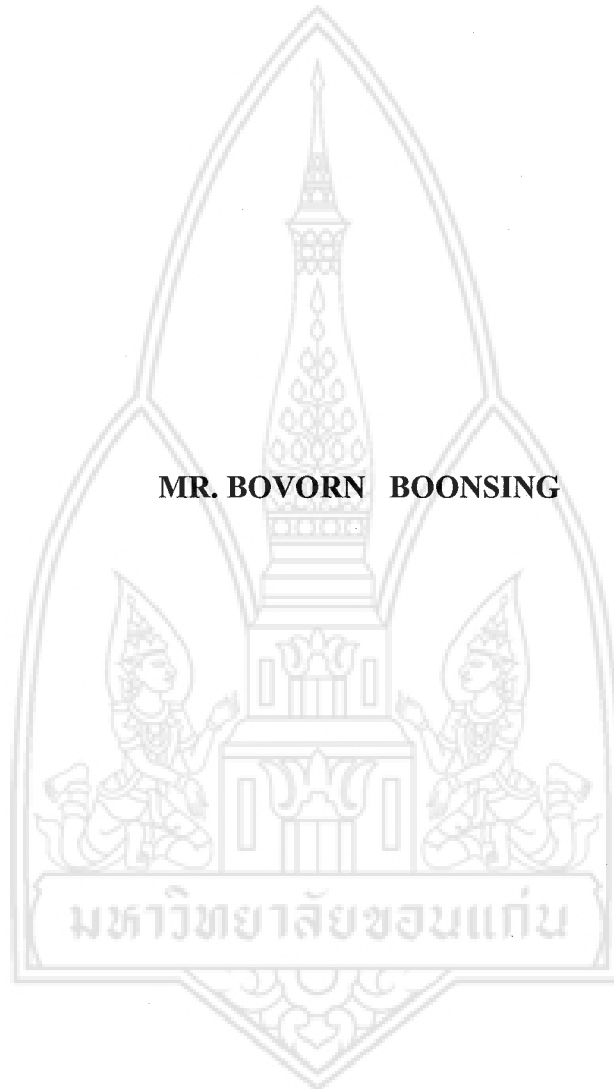

รายงานการศึกษาอิสระนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญา
รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น
วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น

พ.ศ. 2551

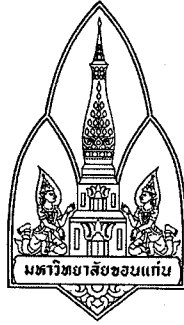
**THE ROLE OF LOCAL ADMINISTRATION ORGANIZATIONS IN
THE CANDLE FESTIVAL, UBONRATCHATHANI PROVINCE**

MR. BOVORN BOONSING

**AN INDEPENDENT STUDY REPORT SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT
OF THE REQUIREMENT FOR THE DEGREE OF MASTER
OF PUBLIC ADMINISTRATION IN LOCAL GOVERNMENT
COLLEGE OF LOCAL ADMINISTRATION KHON KAEN UNIVERSITY**

2008

ใบรับรองรายงานการศึกษาอิสระ

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

หลักสูตร

รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น

หัวข้อการศึกษาอิสระ: บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดงานประเพณี
แห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานี

ชื่อผู้ทำการศึกษาอิสระ : นายบวร บุญสิงห์

คณะกรรมการสอบการศึกษาอิสระ

รองศาสตราจารย์ ดร.ศุภวัฒน์กร วงศ์ธนวุธ

ประธานกรรมการ

รองศาสตราจารย์ ดร.ธีระ ฤทธิรอด

กรรมการ

อาจารย์ที่ปรึกษาการศึกษาอิสระ:

(รองศาสตราจารย์ ดร.ธีระ ฤทธิรอด)

อาจารย์ที่ปรึกษา

(รองศาสตราจารย์ ดร.พีรสิทธิ์ คำนวนะเดิด)

คณบดีวิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น

ลิขสิทธิ์ของวิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น

พ.ศ. 2551

กิตติกรรมประกาศ

รายงานการศึกษาอิสระเรื่องบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดงาน ประเพณีแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานี สำเร็จลงได้ความกรุณาจากรองศาสตราจารย์ ดร.ธีระ ฤทธิรอด ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยขอนแก่น อาจารย์ที่ปรึกษาการศึกษา อิสระที่ได้ให้ความช่วยเหลือ คำแนะนำ คำปรึกษา แก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ตลอดจนข้อคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ ต่อการศึกษาจนทำให้การศึกษาสำเร็จลุล่วงด้วยดี ผู้ศึกษาขอขอบคุณเป็นอย่างสูง ไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบคุณคณาจารย์ทุกท่านที่ได้สั่งสอนและให้ความรู้อันมีค่าจนทำให้ผู้ศึกษาประสบผลสำเร็จในครั้งนี้

ขอขอบคุณนายกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหัวหน้าส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง ทุกแห่ง ภายในจังหวัดอุบลราชธานี ที่ให้ความร่วมมือช่วยเหลือในการตอบแบบสอบถามเป็นอย่างดี

ขอขอบคุณรองศาสตราจารย์อุทัย สุขสิงห์ ภาควิชาวิศวกรรมไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี ดร.บุญเลิศ ราโชติ ข้าราชการบำนาญ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี และนายปัญญา แพงเหล่านักประชาสัมพันธ์ 7ว สำนักงานพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานี เขต 4 ที่ได้ให้คำแนะนำ คำปรึกษา แนวทางในการทำงาน

ขอขอบคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธีรภณ ดวงสินธุ์ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ตลอดจนครอบครัวที่กำลังใจสนับสนุนช่วยเหลือมาโดยตลอด

ขอขอบคุณ นายนิยม ครองยุทธ เจ้าพนักงานปกครอง 7ว ที่ทำการปกครองจังหวัดอุบลราชธานี ที่ได้ให้คำแนะนำ คำปรึกษา ตลอดจนให้ข้อมูลในการจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานี

สุดท้ายขอขอบคุณกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นที่จัดทำโครงการศึกษาภาคพิเศษ สำหรับบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทำให้บุคลากรมีความก้าวหน้าทางการศึกษาและนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์กับประชาชนต่อไปขอขอบคุณเทศบาลนครอุบลราชธานีที่ให้ทุนในการศึกษา ครั้งนี้ ขอขอบคุณเพื่อนนักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรสาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น ศูนย์อุบลราชธานี รุ่นที่ 2 ทุกท่านและทุกท่านซึ่งไม่อาจกล่าวถึงได้หมด ที่ให้กำลังใจและความช่วยเหลือตลอดระยะเวลาการศึกษา

ความดีทั้งหมดของการศึกษาอิสระ ข้าพเจ้าขอบอบแต่ คุณพ่อกอง-คุณแม่พร บุญสิงห์
ผู้ให้กำเนิด และอาจารย์สุชาดา บุญสิงห์ ครูชำนาญการพิเศษ ภรรยาพร้อมครอบครัว รวมถึงญาติ
พี่น้องทุกคนที่ให้งำลังใจมาตลอด

บวร บุญสิงห์

บวร บุญสิงห์. 2551. บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดงานประเพณีแห่เทียน
พรรษา จังหวัดอุบลราชธานี. รายงานการศึกษาอิสระปริญญารัฐประศาสนศาสตร
มหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น วิทยาลัยปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
อาจารย์ที่ปรึกษาการศึกษาอิสระ : รองศาสตราจารย์ ดร.ธีระ ฤทธิรอด

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อความสำเร็จ
ในการจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานี และปัญหา อุปสรรค และแนวทางการ
แก้ปัญหาในการจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานี โดยใช้แบบสอบถามกับผู้นำ
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหัวหน้าส่วนราชการที่เกี่ยวข้องในจังหวัดอุบลราชธานี จำนวน
239 แห่ง ผลปรากฏว่า บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อความสำเร็จในการจัดงาน
ประเพณีแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานี มี 4 ประการดังนี้ คือ 1) บทบาทในการเตรียมวาง
แผนการจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษา 2) บทบาทในการเตรียมความพร้อมด้านสถานที่
3) บทบาทในการกำกับดูแลติดตามผลการจัดงาน 4) บทบาทในการให้บริการประชาชนและ
นักท่องเที่ยว 2. สรุปปัญหาสำคัญในการจัดงานจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษา จังหวัด
อุบลราชธานี แบ่งเป็นปัญหาสำคัญได้ 3 ส่วนได้แก่ 1) ปัญหาด้านงบประมาณ 2) ปัญหารูปแบบ
การจัดงาน 3) การประสานงานและติดตามผลการ 3. วิธีแก้ไขปัญหามาเพื่อไปสู่ความสำเร็จในการ
จัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานี มีดังนี้ ได้เสนอแนะว่า ในการจัดการ
งบประมาณให้เกิดประโยชน์สูงสุดนั้น หากมีการประชุมเตรียมการวางแผนก่อนการจัดงาน
พอสมควร หน่วยงาน/องค์กรภาครัฐและเอกชน จะได้มีการวางแผนจัดสรรงบประมาณได้อย่าง
เหมาะสม และมีความคุ้มค่า วิธีการแก้ปัญหาระบบการจัดงานประเพณีเน้นการจัดงานในรูปแบบ
ธุรกิจมากกว่ารูปแบบวัฒนธรรม ได้เสนอแนะว่า ผู้มีส่วนร่วมทุกฝ่ายควรตระหนักและทบทวน
รูปแบบใหม่ โดยรื้อฟื้นรูปแบบวัฒนธรรมดั้งเดิม ใช้หน่วยงาน องค์กร ชุมชนต่างๆ ให้มีส่วนในการ
ประชาสัมพันธ์ เน้นให้เห็นคุณค่าของงานประเพณีที่ประชาชน คนอีสานต้องมีความสำนึกในการ
ปฏิบัติตนตามฮีตเดือนแปด ความสำเร็จของการจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษาจำเป็นต้องได้รับ
การร่วมมือและสนับสนุนจากทุกฝ่ายด้วยดี จากทุกฝ่าย เพื่อให้การจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษา
เกิดคุณค่าทางวัฒนธรรมประจำถิ่นให้มากที่สุด

Bovorn Boonsing. 2008. Roles of Local Administrative Organizations in Organizing Candle Festival in Ubonratchathani Province. An Independent Study Report for the Master of Public Administration in Local Government, College of Local Administration, Khon Kaen University.

Independent Study Advisor: Assoc. Prof. Dr. Theera Rittirod

ABSTRACT

The objectives of this study were to investigate the roles of local administrative organizations in organizing the Candle Festival in Ubon Ratchathani Province and to explore the problems and obstacles in organizing the festival and ways to solve those problems. Instrument used for collecting data was a questionnaire. Samples of this study consisted of leaders of 239 local administrative organizations and relevant government sections in Ubon Ratchathani Province.

Results of the study revealed that the roles of local administrative organizations towards the success of organization of Candle Festival in Ubon Ratchathani Province were divided into four areas: 1) planning of the festival, 2) preparation of places and facilities, 3) follow-up of the festival organizing, and 4) services for people and tourists. Problems relating to organizing the Candle Festival of Ubon Ratchathani Province were summarized as follows: 1) budget, 2) pattern of the festival organization, and 3) coordination and follow-up of festival organization. Concerning ways to solve the problems and lead to success of the festival, it was suggested that to maximize budget management, if a meeting to plan and prepare for the festival was arranged early before the festival date, the relevant public/private organizations would have enough time to plan how to allocate and spend their budget most effectively and properly. To solve the problem of organizing the festival by focusing more on the business than the actual meaning of the culture, it was suggested that all relevant parties needed to realize and review what the festival should be like and revive the original form of the festival. Organizations, agencies and communities should take part in communicating the essence of the festival to visitors and to focusing on the actual values of this festival where Esarn people had to be aware of their duties to behave themselves in accordance with the eight lunar month tradition. The success in organizing the Candle Festival required cooperation and support of all parties in order to allow this festival to best express its values as one of the most important local traditions.

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ข
กิตติกรรมประกาศ	ค
สารบัญตาราง	ช
บทที่ 1 บทนำ	
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา	4
1.3 ขอบเขตของการศึกษา	5
1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	5
1.5 นิยามศัพท์	5
บทที่ 2 วรรณกรรมและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
2.1 ประเพณีแห่เทียนพรรษาของจังหวัดอุบลราชธานี	7
2.2 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการปกครองท้องถิ่นและการกระจายอำนาจ	19
2.3 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาทของผู้นำ	23
2.4 บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการจัดงานประเพณี แห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานี	42
2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	46
บทที่ 3 วิธีดำเนินการศึกษา	
3.1 รูปแบบการศึกษา	48
3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	48
3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล	49
3.4 การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา	49
3.5 การทดสอบเครื่องมือ	50
3.6 การเก็บรวบรวมข้อมูล	50
3.7 การวิเคราะห์ข้อมูล	50
3.8 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	51

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 ผลการศึกษาและอภิปรายผล	
4.1 ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป	52
4.2 ตอนที่ 2 บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดงาน ประเพณีแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานี	54
4.3 ตอนที่ 3 ความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทขององค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดงานประเพณีแห่เทียน พรรษา จังหวัดอุบลราชธานี	60
4.4 อภิปรายผลการศึกษา	61
บทที่ 5 สรุปและข้อเสนอแนะ	
5.1 สรุปผลการศึกษา	62
5.2 ข้อเสนอแนะ	63
5.3 ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป	65
เอกสารอ้างอิง	66
ภาคผนวก	69
ภาคผนวก ก เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา	70
ภาคผนวก ข ตัวอย่างโครงการและเอกสารที่เกี่ยวข้อง	77
ภาคผนวก ค ภาพงานประเพณีแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานี ปี 2551 “เมืองอุบลบุญล้ำ บุญธรรมบุญทาน สืบสาน ตำนานเทียน”	82
ประวัติผู้เขียน	91

สารบัญตาราง

		หน้า
ตารางที่ 1	ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	53
ตารางที่ 2	การความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างต่อบทบาทของ อปท. เกี่ยวกับขั้นตอนเตรียมการ	54
ตารางที่ 3	การความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างต่อบทบาทของ อปท. ระหว่างการดำเนินการ	56
ตารางที่ 4	การความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างต่อบทบาทของ อปท. หลังการดำเนินการ	58

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การปกครองท้องถิ่น คือ การที่ให้อำนาจการปกครองตนเอง ตัดสินใจทางเลือกผู้บริหารท้องถิ่นด้วยตนเอง และตัดสินใจเกี่ยวกับกิจกรรมต่าง ๆ ที่เป็นสาธารณะของท้องถิ่นด้วยตนเอง เดิมรูปแบบองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมี 6 รูปแบบ คือ มีรูปแบบสุขาภิบาลซึ่งเป็นรูปแบบที่เก่าแก่ที่สุด และสุขาภิบาลได้เปลี่ยนแปลงเป็นเทศบาลตำบลทุกแห่ง ปัจจุบันรูปแบบองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็น 5 รูปแบบ ประกอบด้วย องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) กรุงเทพมหานครและเมืองพัทยา รูปแบบการปกครองส่วนท้องถิ่นมีลักษณะดังนี้ 1) เทศบาล จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 แก้ไขเพิ่มเติมถึง (ฉบับที่ 12) พ.ศ.2546 แบ่งออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่ เทศบาลตำบล เทศบาลเมือง และเทศบาลนคร โดยใช้เกณฑ์การแบ่งพิจารณาตามความหนาแน่นของประชากรในท้องถิ่นนั้น ความเจริญทางเศรษฐกิจของท้องถิ่นโดยพิจารณาจากรายได้ที่จัดเก็บ และความสำคัญของท้องถิ่น บทบาทและอำนาจหน้าที่ของเทศบาลที่ต้องปฏิบัติตาม มาตรา 50 (8) บำรุงศิลปจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น 2) องค์การบริหารส่วนจังหวัด จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ.2540 แก้ไขเพิ่มเติมถึง (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2546 อำนาจหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติตาม มาตรา 45 (7) ทวี บำรุงศิลป จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น 3) องค์การบริหารส่วนตำบล จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ.2537 แก้ไขเพิ่มเติมถึง (ฉบับที่ 5) พ.ศ.2546 อำนาจหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติตาม มาตรา 67(8) บำรุงศิลปจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 กำหนดให้รัฐบาลกระจายอำนาจให้แก่ท้องถิ่น หมวด 14 การปกครองท้องถิ่น มาตรา 289 กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นย่อมมีอำนาจหน้าที่บำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น ดังนั้น การจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานี จึงได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของ “ภูมิปัญญาท้องถิ่น” และ “การสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง” เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดอุบลราชธานี องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดอุบลราชธานีมีบทบาทในการมีส่วนร่วมและสนับสนุนให้เกิดขึ้น ซึ่งงานประเพณีแห่เทียนพรรษา มีประวัติความเป็นมาดังต่อไปนี้

งานประเพณีแห่เทียนพรรษา เป็นประเพณีทางพุทธศาสนาของชาวจังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งมีความเจริญในพุทธศาสนา วัฒนธรรม และประเพณีมาเป็นเวลายาวนาน โดยในระยะแรกการทำ ดั้นเทียนไม่ได้มีขนาดใหญ่เหมือนทุกวันนี้ เพราะมีจุดประสงค์เพื่อนำไปถวายพระภิกษุเป็นพุทธบูชา ถือเป็นเพียงงานประเพณีในท้องถิ่นตามอิตติบสงของชาวอีสาน อันเกิดจากแรงศรัทธาของชาวบ้านที่มีต่อพระพุทธศาสนา โดยกำหนดจัดงานขึ้นในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 8 และแรม 1 ค่ำ เดือน 8 หรือวันอาสาฬหบูชาและวันเข้าพรรษาจัดให้มีขึ้นทุกปี ณ บริเวณทุ่งศรีเมือง เป็นงานประเพณีที่ รวมความผูกพันของชุมชนท้องถิ่น โดยเริ่มตั้งแต่ชาวบ้านร่วมบริจาคเทียนเอามาหลอมหล่อเป็น เทียนเล่มใหญ่เล่มเดียวกัน ซึ่งเป็นการแสดงออกถึงการผ산ใจ ผสานพลัง ผสานความคิด ตลอดจนความรู้รักสามัคคีในหมู่คณะ การสรรหาภูมิปัญญาชาวบ้านที่มีฝีมือทางช่าง มีความรู้ ความชำนาญในเรื่องการทำลวดลายไทย การแกะสลักลวดลาย ลงบนดั้นเทียน การทำให้เทียนเป็น ลายไทยแล้วนำไปติดบนดั้นเทียน ด้วยฝีมืออันวิจิตรบรรจงของช่างเทียนเมืองอุบลที่มีความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว โดยชาวบ้านและคุ้มวัดต่าง ๆ ได้จัดแต่งประดับประคาดั้นเทียนกัน อย่างหรรหาลงการด้วยผ้าฝ้าย ผ้าไหม ดอกไม้สด ให้สวยงามขึ้นเรื่อยๆ ทุกปี ล้วนแล้วแต่เป็น ฝีมือของช่างในท้องถิ่น จากนั้นได้นำดั้นเทียนประเภทต่างๆ มารวมกันที่บริเวณทุ่งศรีเมือง เพื่อประกวดแข่งขันกัน การจัดประกวด ดั้นเทียนได้มีขึ้นเมื่อปี พ.ศ.2502 (สุภาพร มากแจ้ง, 2539) จากงานของชาวบ้านได้พัฒนามาสู่การสนับสนุนอย่างจริงจังจากส่วนราชการ พ่อค้า ห้างร้าน เอกชนร่วมกับประชาชน ทายกทายิกา คุ้มวัดต่างๆ มีการประกวดขบวนแห่ สำหรับขบวนแห่มี การแต่งกายใช้ของพื้นเมือง เช่น เครื่อง แต่งกายของขบวนพ็อนรำ ใช้ผ้าพื้นเมืองเป็นหลัก สำหรับการพ็อนรำเป็นท่ารำที่ดัดแปลงมาจากวิถีชีวิต การทำมาหากินของชาวบ้าน ผสมผสานรูปแบบของ ศิลปะทั้งดงาม คนตรีประกอบเป็นเครื่องดนตรีประจำถิ่น ผสมเข้ากับการขับร้องที่สนุกสนานเร้าใจ ทำให้งานประเพณีนี้ยิ่งใหญ่ที่ประชาชนต่าง เฝ้ารอคอย และเมื่อ พ.ศ.2520 การจัดงานประเพณีแห่ เทียนพรรษาได้รับการสนับสนุน และส่งเสริมจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) อย่าง จริงจังให้เป็นงานระดับชาติ (สุภาพร มากแจ้ง, 2539) ประกอบกับส่วนราชการและภาคเอกชน พยายามส่งเสริม และประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนและนักท่องเที่ยวต่างถิ่นได้รู้จักและมาเที่ยวชม ส่งผลให้งานประเพณีแห่เทียนพรรษาของจังหวัดอุบลราชธานีมีความโด่งดังไปทั่วโลก ซึ่งได้รับความ นิยมจากทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศมาเที่ยวชมงานกันเป็นจำนวนมากทุกปี เป็นที่ ภาคภูมิใจของชาวจังหวัดอุบลราชธานี เป็นอย่างมาก ช่วงเทศกาลงานแห่เทียนพรรษา จังหวัด อุบลราชธานีจะคึกคักไปด้วยนักท่องเที่ยวจากต่างถิ่น ทำให้เศรษฐกิจการค้า โรงแรม ร้านอาหาร และธุรกิจอื่นๆ มีรายได้จากการจัดงานแห่เทียนพรรษาเป็นอย่างมาก

เริ่มตั้งแต่ปีพ.ศ.2522 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานเทียนหลวงมาเป็นเทียนนำชัยขบวนแห่แล้วจึงนำไปถวายยังอารามหลวงในจังหวัดอุบลราชธานี หมุนเวียนไปเป็นประจำทุกปี การจัดงานแห่เทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานี ได้มีการเพิ่มกิจกรรมเพื่อให้สอดคล้องกับวาระสำคัญของจังหวัดและประเทศอีกด้วย อาทิ งานเฉลิมฉลองอุบลราชธานี 200 ปี เมื่อปี พ.ศ.2535 งานเฉลิมฉลองปีกาญจนาภิเษก พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงครองสิริราชสมบัติครบ 50 ปี เมื่อ พ.ศ.2539 งานครบรอบ 60 ปี ประเพณีแห่เทียนพรรษาอุบลราชธานีเมื่อปี พ.ศ.2540 งานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระชนมายุ 6 รอบ และอเมซิ่งไทยแลนด์ เมื่อปี พ.ศ.2542 ได้มีการเพิ่มจำนวนวันจัดงานขึ้นเป็น 10 วัน และในปีพ.ศ.2550 ซึ่งเป็นปีเฉลิมพระชนมพรรษาครบ 80 พรรษาของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว การเฉลิมวาระสำคัญดังกล่าวนี้ ได้มีการเพิ่มการจัดงานในช่วงเดือน กรกฎาคม ตลอดทั้งเดือน

งานประเพณีแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานี นอกจากจะเป็นงานที่แสดงออกถึงการยึดมั่น สืบสานงานบุญทางพระพุทธศาสนาอย่างเคร่งครัดของชาวเมืองอุบลราชธานีแล้ว ยังเป็นงานที่แสดงออกถึงวิวัฒนาการด้านศิลปะของสกุลช่างเมืองอุบลราชธานีอีกด้วย ทั้งนี้ เนื่องจากบรรดาศาสนิกชนเมืองอุบลฯ ที่มีอยู่มากมายหลากหลายแขนง และผลิตงานด้านศิลปะอย่างต่อเนื่องตลอดมา ไม่ว่าจะเป็นงานศิลปะร่วมสมัย งานหัตถกรรมพื้นบ้าน และงานก่อสร้างตกแต่งโบสถ์วิหารต่างๆ จะใช้โอกาสในช่วงเทศกาลนี้กลับมาทดสอบ ทดลองและประลองฝีมือเชิงช่างโดยผ่านต้นเทียนพรรษา ดังนั้น ผู้ที่มาร่วมงานประเพณีแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานี จึงสามารถชื่นชมและศึกษากิจกรรมของงาน ทั้งในด้านการสืบสานจารีตประเพณีพื้นเมือง และในด้านการตกแต่งต้นเทียน กิจกรรมภายในงานที่สำคัญๆ ได้แก่ 1) เยือนชุมชนชมวิถีวัฒนธรรมการตกแต่งต้นเทียนตามชุมชนหรือคุ้มวัดต่าง ๆ ในช่วงกำลังเตรียมการตกแต่งต้นเทียน ในช่วงประมาณ 2-3 วันก่อนวันแห่ 2) การเวียนเทียนวันอาสาฬหบูชาที่วัดในเมืองอุบลฯ ซึ่งจัดขึ้นในช่วงค่ำตามวัดต่างๆ โดยทั่วไปกิจกรรมนี้นอกจากจะเป็นกิจกรรมที่สำคัญของพุทธศาสนิกชนแล้วยังเป็นโอกาสอันดีของผู้เข้าร่วมกิจกรรมที่จะชื่นชมเอกลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมพื้นเมืองอันงดงามตาวัดต่างๆ ด้วย 3) การตั้งแสดงต้นเทียนรอบทุ่งศรีเมือง การแสดงศิลปะตกแต่งเทียนที่ยิ่งใหญ่ที่สุดของประเทศไทย ในช่วงค่ำของวันอาสาฬหบูชา จะเป็นเวลาที่ต้นเทียนพรรษาจากคุ้มวัดภายในเขตเทศบาลและอำเภอ ต่างๆ ภายในจังหวัดอุบลราชธานี จะถูกเคลื่อนย้ายมาตั้งไว้ ณ บริเวณถนนรอบๆ ทุ่งศรีเมือง เพื่อเตรียมการเข้าร่วมขบวนแห่ในเช้าวันรุ่งขึ้น ต้นเทียนจะได้รับการตกแต่งอย่างสมบูรณ์ 4) กิจกรรมขบวนแห่เทียนพรรษา จะจัดขึ้นในวันรุ่งขึ้น คือวันเข้าพรรษา ตั้งแต่เวลา 08.00น.เป็นต้นไป โดยจะเคลื่อนขบวนไปตามถนนอุปราชา ผ่านหน้าศาลากลางจังหวัดอุบลราชธานี ไปตามถนนชยางกูร เป็นระยะทางประมาณ 2-3 กิโลเมตรรูปแบบของการจัดขบวนประกอบด้วย

ขบวนเทียนหลวงพระราชทาน ขบวนต้นเทียนของกลุ่มวัดต่างๆ ซึ่งแต่ละขบวนจะประกอบด้วยการแสดง การละเล่น การฟ้อนรำ ที่สวยเป็นที่น่าติดตามชมยิ่งนัก ศิลปะการฟ้อนรำที่นิยมนำมาประกอบการแสดงในขบวนแห่ คือ การรำเซิ้งต่างๆ เช่น เซิ้งกระล่อ เซิ้งกระดืบ เซิ้งสวิง เซิ้งแห่ไข่มดแดง ซึ่งคัดแปลงมาจากการประกอบอาชีพในวิถีชีวิตประจำวันทั้งสิ้น 5) กิจกรรมทำบุญถวายเทียนพรรษา ถือได้ว่าเป็นหัวใจของประเพณีบุญเข้าพรรษา โดยพุทธศาสนิกชนจะนำเทียนพรรษา ผ้าอาบน้ำฝน และเครื่องใช้ที่จำเป็นอื่นๆ ไปถวายพระสงฆ์ตามวัดใกล้บ้านเพื่อสืบสานงานบุญและเป็นสิริมงคลแก่ตนเอง 6) กิจกรรมอื่นๆ นอกจากกิจกรรมดังกล่าวข้างต้นแล้ว คณะกรรมการจัดงานยังได้จัดกิจกรรมพิเศษต่างๆ อีกมากมาย เช่น การแสดงทางศิลปวัฒนธรรมพื้นเมือง การจัดงานพาแลง การประกวดธิดาเทียนพรรษา ณ ลานเทียนเฉลิม พระเกียรติทุ่งศรีเมือง

การจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานี จะประสบผลสำเร็จได้เนื่องจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดอุบลราชธานี ประกอบด้วยองค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาลนคร เทศบาลเมือง เทศบาลตำบล องค์การบริหารส่วนตำบล มีบทบาทและอำนาจหน้าที่ในการบำรุงรักษาศิลปจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น โดยการสนับสนุนงบประมาณ ตลอดจนมีส่วนร่วมในการจัดงาน เริ่มตั้งแต่ขั้นตอนในการเตรียมการจัดงาน ขั้นตอนระหว่างการจัดงาน และขั้นตอนหลังการจัดงาน แม้ว่าการดำเนินการจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานีได้ทำมาเป็นเวลาหลายปี แต่ยังมีปัญหาในการดำเนินงานเป็นประจำทุกปี ถึงแม้ว่าในภาพรวมของการจัดงานจะสำเร็จลุล่วงตามวัตถุประสงค์ก็ตาม ประกอบกับมีบางจังหวัดได้เริ่มมีการจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษาเหมือนกับจังหวัดอุบลราชธานีเช่นกัน จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้ศึกษาจึงได้ทำการศึกษาเรื่อง “บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานี”

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานี
2. เพื่อศึกษาปัญหา และแนวทางการปรับปรุงบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานี

1.3 ขอบเขตของการศึกษา

การศึกษานี้ ศึกษาในประชากรกลุ่มเป้าหมายคือ ผู้บริหาร หรือปลัด/ผู้อำนวยการ สำนัก/ผู้อำนวยการกอง/หัวหน้าส่วนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับการจัดงาน ประเพณี ในจังหวัดอุบลราชธานี จำนวน 239 แห่ง ประกอบด้วย องค์การบริหารส่วนจังหวัด 1 แห่ง เทศบาล 27 แห่ง (เทศบาลนคร 1 แห่ง เทศบาลเมือง 3 แห่ง และเทศบาลตำบล 23 แห่ง) และองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 211 แห่ง

1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

การศึกษาเรื่อง “บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานี” ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษา ดังนี้

1. ได้ทราบบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานี
2. ได้ทราบสภาพปัญหาและแนวทางการปรับปรุงบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานี

1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ

การศึกษาเรื่อง “บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานี” ได้กำหนดนิยามศัพท์เฉพาะดังนี้

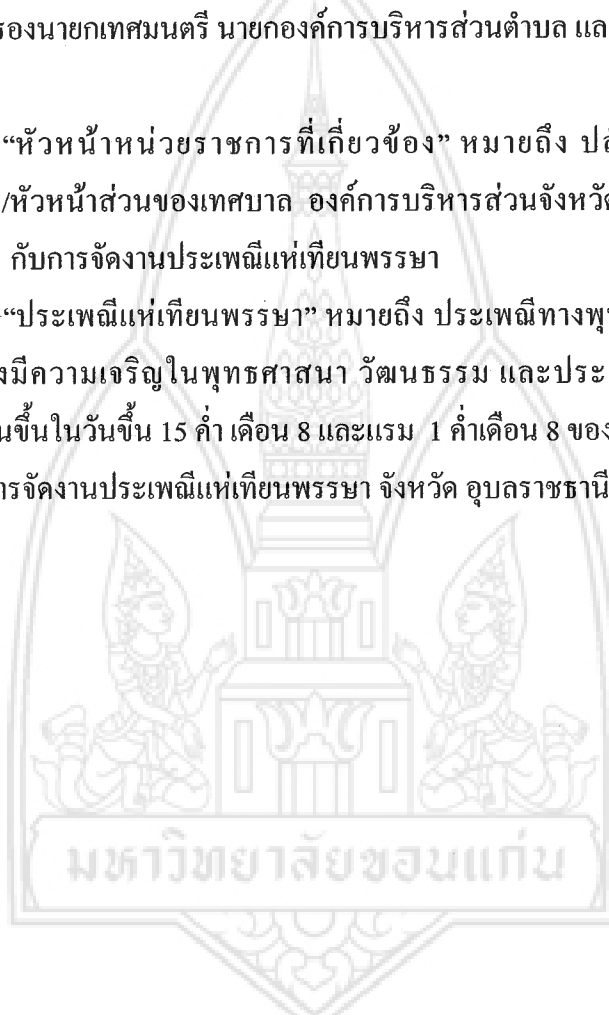
1.5.1 “บทบาท” หมายถึง แบบแผนพฤติกรรมหรือการกระทำต่างๆ ที่เกี่ยวเนื่องกับอำนาจหน้าที่ สิทธิ ซึ่งผูกพันอยู่กับสถานภาพ หรือฐานะตำแหน่งทางสังคม โดยสังคมจะกำหนดหรือคาดหวังบทบาทของบุคคลในแต่ละสถานภาพ หรือตำแหน่งฐานะไว้เพื่อให้ผู้ที่อยู่ในสถานภาพ หรือตำแหน่งฐานะนั้นๆ ยึดถือเป็นแนวทางในการปฏิบัติในที่นี้หมายถึง บทบาทของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งบทบาทในการปฏิบัติงานแบ่งเป็น 3 ขั้นตอน คือ

1. บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในขั้นตอนการเตรียมการจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษา
2. บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในขั้นตอนระหว่างการจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษา
3. บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในขั้นตอนหลังการจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษา

1.5.2 “องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น” หมายถึง หน่วยงานที่จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พระราชบัญญัติเทศบาล และพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล ได้แก่ เทศบาลนคร เทศบาลเมือง เทศบาลตำบล องค์การบริหารส่วนจังหวัด และองค์การบริหารส่วนตำบล มีฐานะเป็นนิติบุคคล ที่ตั้งอยู่ในพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี “ผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น” หมายถึง ผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มาจากการเลือกตั้งและทีมงาน ได้แก่ นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด รองนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด นายกเทศมนตรี รองนายกเทศมนตรี นายกองค์การบริหารส่วนตำบล และรองนายกองค์การบริหารส่วนตำบล

1.5.3 “หัวหน้าหน่วยราชการที่เกี่ยวข้อง” หมายถึง ปลัด/ผู้อำนวยการสำนัก/ผู้อำนวยการกอง /หัวหน้าส่วนของเทศบาล องค์การบริหารส่วนจังหวัด และองค์การบริหารส่วนตำบลที่เกี่ยวข้อง กับการจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษา

1.5.4 “ประเพณีแห่เทียนพรรษา” หมายถึง ประเพณีทางพุทธศาสนาของชาวจังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งมีความเจริญในพุทธศาสนา วัฒนธรรม และประเพณีมาเป็นเวลายาวนาน โดยกำหนดจัดงานขึ้นในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 8 และแรม 1 ค่ำ เดือน 8 ของทุกปี ณ บริเวณทุ่งศรีเมือง ในที่นี้หมายถึง การจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษา จังหวัด อุบลราชธานี

บทที่ 2

วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษา “บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานี” ในครั้งนี้ผู้ศึกษา ได้ศึกษาได้ค้นคว้าเอกสาร และได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาเป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาและอภิปรายผล การศึกษา ซึ่งเป็นการอธิบายความเป็นจริงของการศึกษาได้อย่างสมเหตุสมผล มีเนื้อหาที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

2.1 ประเพณีแห่เทียนพรรษาของจังหวัดอุบลราชธานี

2.1.1 ประวัติความเป็นมาของการจัดงานแห่เทียนพรรษาของจังหวัดอุบลราชธานี

2.1.2 วิวัฒนาการของงานแห่เทียนพรรษา

2.1.3 วิวัฒนาการการจัดทำต้นเทียนพรรษา

2.2 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการปกครองท้องถิ่นและการกระจายอำนาจ

2.2.1 ลักษณะสำคัญของการปกครองท้องถิ่น

2.2.2 รัฐธรรมนูญกับการกระจายอำนาจ

2.3 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาทของผู้นำ

2.3.1 ความหมายของบทบาท

2.3.2 แนวคิดเกี่ยวกับบทบาท

2.3.3 ทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาท

2.3.4 ทฤษฎีเกี่ยวกับผู้นำ

2.3.5 บทบาทผู้นำ

2.4 บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานี

2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 ประเพณีแห่เทียนพรรษาของจังหวัดอุบลราชธานี

ภาคอีสานเป็นภาคที่มีขนบธรรมเนียม ประเพณีวัฒนธรรม คติ ความเชื่อ วิถีปฏิบัติหลาย อย่างที่น่าศึกษา ยิ่ง แต่ละฤดู เดือน จะมีพิธี แนวปฏิบัติกิจกรรมตามความเชื่อที่หลากหลาย ตามที่คน

ทั่วไปโดยเฉพาะชาวอีสานรู้จักดี และคนภาคอื่นอาจจะได้ยินบ้างบางคนอาจคุ้นหู คือ “ฮิตสิบสอง ครองสิบสี่”

“ฮิตสิบสอง” คือ ประเพณี 12 เดือนของชาวอีสานนั่นเอง อาจแตกต่างจากประเพณี 12 เดือนของภาคอื่นอยู่หลายประเพณี ส่วนคำว่า “ครองสิบสี่” คือ แนว หรือ วิธีที่ควรหรือต้องปฏิบัติ 14 ประการ ซึ่งมีทั้งวิธีของเจ้าฟ้ามหากษัตริย์ พระภิกษุสงฆ์ และประชาชนทั่วไป

“ฮิตสิบสอง ครองสิบสี่” เป็นผลึกภูมิปัญญา มรดกอันล้ำค่าของปราชญ์อีสาน ที่ไม่เป็นเพียงชาวอีสานเท่านั้นที่ควรศึกษาเรียนรู้ ทำความเข้าใจ หากแต่คนไทยทั่วทุกภาคก็ควรจะทำ ความเข้าใจด้วย เพื่อจะได้มองภาพ และเข้าใจชาวอีสานมากขึ้น

เพื่อให้เข้าใจพื้นฐาน รากเหง้า ความเชื่อ คติเดิมของชาวอีสาน ผู้ศึกษาได้แยกคติพราหมณ์ พุทธ ผี และวิพากษ์พิธีปฏิบัติ กิจกรรม แนวคิด ความเชื่อ ไว้อย่างเป็นระบบอย่างที่ไม่เคยมีใครทำ มาก่อน สิ่งที่มีการกล่าวมากที่สุดในความเป็นเอกของชาวอีสาน คือ “ฮิตสิบสอง ครองสิบสี่”ซึ่งได้กล่าวถึงและให้รายละเอียดอย่างสมบูรณ์

คำว่า “ฮิต” เป็นภาษาไทยอีสาน หมายถึงจารีตประเพณีที่ปฏิบัติสืบต่อกันมาเป็นเวลานาน ซึ่งฮิตนี้จะต้องปฏิบัติเหมือนกันตั้งแต่ประชาชนธรรมดาจนถึงเจ้าฟ้าพระมหากษัตริย์เมื่อถึงคราววาระ และเดือนที่จะต้องประกอบพิธีกรรมตามฮิตแต่ละแห่ง แต่ละชุมชนจะต้องปฏิบัติเหมือนกัน ซึ่งมีทั้งหมด 12 ฮิตด้วยกัน

ส่วนคำว่า “ครอง” ซึ่งชาวอีสานจะออกเป็น “คอง” จะเป็นเหมือนบทบังคับให้ทุกคนต้องปฏิบัติตามไม่ว่าจะเป็นบุคคลระดับใด ครอง จะมีความเข้มมากกว่า “ฮิต” เพราะครองเปรียบเสมือนกฎหมายที่ทุกคนต้องปฏิบัติตาม หากไม่ปฏิบัติและละเว้นก็就会被สังคมลงโทษตามฐานะแห่งความผิดนั้นๆ ด้วยเหตุนี้ชาวอีสานจึงมีความเป็นอยู่ที่สงบร่มเย็นมาโดยตลอด เพราะต่างยึดมั่นในฮิตสิบสองครองสิบสี่ นั่นเอง ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่าฮิตและครอง เปรียบเสมือนธรรมนูญชีวิตของชาวอีสานที่นำมาซึ่ง ความสุข สงบ ร่มเย็น トラบเท่าจนปัจจุบัน (บางส่วน) แต่สังคมอีสานหลายแห่งที่วิ่งตามโลกาภิวัตน์ หันหลังให้ฮิตเก่า ครองเดิม เห็นความดั่งงามของวัฒนธรรมต่างชาติ และรับมาอย่างง่ายดายโดยไม่พิจารณา จึงทำให้สังคมส่วนนั้นมีความวุ่นวาย ระส่ำระสายเป็นครอบครัวที่มีปัญหาแตกแยก ลูกไม่เชื่อฟังคำสั่งสอนของพ่อแม่ คนแก่ไม่เป็นแบบอย่างที่ดี พระครู ข้าราชการ ผู้นำระดับต่างๆ จึงแต่ละจะเอารัดเอาเปรียบกัน คติต่างๆ มิให้เห็น ไม่เว้นแต่ละวัน ส่วนหนึ่งเกิดจากคนห่างเหินฮิตเก่าครองเดิม ไม่สนใจนำพาคำสอนของบรรพบุรุษ (สำลี รักสุทธี, 2545 : 9-10)

ยึดคงกับความเชื่อในงานบุญก่อนประเพณีแห่เทียนพรรษาของอีสาน

ชาวจังหวัดอุบลราชธานียังคงยึดถือฮีตสิบสองครองสิบสี่ อันมีพื้นฐานทางความคิดมาจากศาสนาพุทธเป็นแนวทางหลักและข้อปฏิบัติจนเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตทั้งในฐานะชาวบ้านกระทั่งผู้ปกครอง ทั้งนี้ คำว่าฮีตสิบสองนั้นมาจากคำว่า “จารีต” ซึ่งหมายถึงประเพณีที่จะต้องปฏิบัติภายใน 12 เดือน ของทุกปี และถือเป็นจรรยาของสังคม ซึ่งหากฝ่าฝืนจะถือเป็นความผิดในการตั้งข้อรังเกียจและไม่มีใครคบค้าสมาคมด้วยที่เรียกว่า “ผิดฮีต” นั่นเอง นอกจากนี้ข้อดีของการปฏิบัติตาม ฮีตสิบสองยังนับเป็นการสร้างความสนิทสนมกันทั้งในชุมชนและต่างชุมชนผ่านพิธีกรรมของ ทุกหกเดือนในรอบปี ส่วนครองสิบสี่มาจากคำว่า “ครองธรรม” หมายถึงแนวทางที่ใช้ปฏิบัติระหว่างกัน ไม่ว่าจะเป็นผู้ปกครองกับผู้ใต้ปกครอง หรือระหว่างบุคคลธรรมดาพึงปฏิบัติต่อกัน โดยมีจำนวนทั้งสิ้น 14 ข้อ ทั้งนี้สรุปความสำคัญได้ดังต่อไปนี้ (อุบลราชธานี 200 ปี, 2538 และ เอกวิทย์ ณ ถลาง, 2544)

ฮีตสิบสอง

บุญเดือนแปด หรือบุญเข้าพรรษา อยู่ในช่วงเดือน กรกฎาคม หรือวันแรม 1 ค่ำเดือน 8 งานบุญนี้นับว่าเป็นประเพณีทางศาสนาพุทธโดยตรง จึงคล้ายกับภาคอื่นๆ ในประเทศไทย อาทิ การทำบุญตักบาตร ถวายภัตตาหาร การหล่อเทียนใหญ่แล้วนำไปถวายพระสงฆ์เก็บไว้ตลอดพรรษา การถวายผ้าอาบน้ำฝน และการฟังธรรมเทศนา

2.1.1 ประวัติความเป็นมาของการจัดงานแห่เทียนพรรษาของจังหวัดอุบลราชธานี

จากเอกสารที่ปรากฏนับตั้งแต่จังหวัดอุบลราชธานีได้เริ่มจัดงานแห่เทียนพรรษา จนเป็นที่รู้จักทั้งในระดับประเทศและขยายสู่ระดับนานาชาติพบว่า มีอายุราวหนึ่งศตวรรษมาแล้ว กล่าวได้ว่าเทียนพรรษาและงานแห่เทียนพรรษานับเป็นสัญลักษณ์ (Symbol) ที่ผูกพันกับชีวิตวัฒนธรรม (Bio-Cultural) ของชาวอุบลราชธานีในปัจจุบัน ควบคู่ไปกับบัวสายหรือบัวอุบล (Water Lily) อย่างไรก็ดีแม้การบอกเล่าเรื่องราวของเทียนพรรษา และงานแห่เทียนพรรษาของจังหวัดอุบลราชธานีจะปรากฏอยู่ในเอกสารจำนวนมาก หากแต่ยังมิได้มีการรวบรวมอย่างชัดเจนและสมบูรณ์ทั้งคติ ความเชื่อและความเป็นมา

ประเพณีแห่เทียนพรรษา เป็นประเพณีทางพุทธศาสนาของชาวจังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งมีความเจริญในพุทธศาสนา วัฒนธรรม และประเพณีมาเป็นเวลายาวนาน โดยกำหนดจัดงานขึ้นในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 8 และแรม 1 ค่ำ เดือน 8 ของทุกปี ณ บริเวณทุ่งศรีเมือง ในสมัยก่อนการทำต้นเทียนไม่ได้ทำใหญ่โตเหมือนทุกวันนี้ เพราะจุดประสงค์ใหญ่เพื่อนำไปถวายพระภิกษุเพื่อจุดเป็นพุทธบูชา การประกวดต้นเทียนได้มีขึ้นเมื่อปี พ.ศ.2502 (สุภาพร มากแจ้ง, 2539) และเมื่อ พ.ศ.2520 การจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษาได้รับการสนับสนุนและส่งเสริมจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

ไทย (ททท.) อย่างจริงจังให้เป็นงานระดับชาติ ซึ่งได้รับความนิยมจากทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศมาเที่ยวชมงานกันเป็นจำนวนมากทุกปี สำหรับต้นเทียนที่ส่งเข้าประกวดมี 2 ประเภท คือ ประเภทติดพิมพ์ และประเภทแกะสลัก ส่วนประกอบของต้นเทียนนอกจากจะมี ขบวนแห่อันวิจิตรตระการตาแล้วยังมีนางฟ้าประจำต้นเทียนจากคุ้มวัดต่าง ๆ อีกด้วย

ความมุ่งหมายของการแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานีเพื่อ 1) ถวายเป็นพุทธบูชา ธรรมบูชา และสังฆบูชา 2) เพื่อแสดงเอกลักษณ์ของจังหวัดอุบลราชธานี 3) เป็นการรักษามรดกวัฒนธรรมนิยมประเพณีและเป็นการสนับสนุนเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมอันดีงามนี้ไว้ 4) เพื่อเป็นศูนย์รวมพลังในด้านจิตใจในการแสดงออกถึงความพร้อมเพรียง ความสามัคคี และความศรัทธา 5) เพื่อเป็นสิ่งดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ

การจัดงานแห่เทียนพรรษา ซึ่งรวมถึงการประกวดเทียนพรรษาและขบวนแห่เทียนพรรษา ของจังหวัดอุบลราชธานี เป็นที่รู้จักแพร่หลายเนื่องจากได้มีการประชาสัมพันธ์อย่างกว้างขวาง กระทั่งมีนักท่องเที่ยวและชาวต่างจังหวัดให้ความสนใจและมาเที่ยวชมเป็นจำนวนมาก ด้วยเหตุนี้ องค์การส่งเสริมการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (อ.ส.ท.) ซึ่งจัดตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ.2502 (สุภาพร มากแจ้ง, 2539) จึงได้เข้าร่วมกิจกรรมและร่วมเป็นเจ้าภาพจัดงานแห่เทียนพรรษา ให้ถือเป็นงานประจำปี และงานระดับชาติของจังหวัดอุบลราชธานี โดยขยายการประชาสัมพันธ์ไปยังประเทศต่างๆ เพิ่มขึ้น

ในปี พ.ศ.2519 จังหวัดและเทศบาลเมืองอุบลราชธานี พิจารณาเห็นว่างานแห่เทียนพรรษา เป็นงานที่ได้รับความร่วมมือจากข้าราชการ พ่อค้า และชาวบ้านเป็นจำนวนมาก สมควรที่จะจัดเป็นงานใหญ่ระดับชาติ ดังนั้น จึงได้เชิญองค์การส่งเสริมการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (อ.ส.ท.) มาสังเกตการณ์ในงานแห่เทียนพรรษา (ประยงค์ มุทธเสน, 2535) ส่งผลให้ในปี พ.ศ.2520 งานแห่เทียนพรรษาซึ่งได้รับการส่งเสริมการท่องเที่ยว หรือการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) กระทั่งกลายเป็นสัญลักษณ์ของจังหวัดอุบลราชธานี

ด้วยเหตุนี้ ตั้งแต่ในปี พ.ศ.2520 เป็นต้นมา จึงนับเป็นการเปลี่ยนโฉมหน้าครั้งสำคัญของงานแห่เทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานี เห็นได้จากในปีเดียวกันคณะกรรมการจัดงานมีการเพิ่มเติมการประกวดขบวนนางฟ้าประจำต้นเทียน ตลอดจนการกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการให้คะแนน ในการประกวดทั้งนางฟ้า และต้นเทียน นอกจากนี้ยังมีการกำหนดระยะเวลาการจัดงานเพิ่มขึ้นเป็น 3 วัน คือระหว่างวันขึ้น 14 ค่ำ เดือน 8 ถึงวันแรม 1 ค่ำ เดือน 8 โดยในวันแรกถือเป็นวันเปิดงาน วันที่สองเป็นเวลากลางวันจะทำการประกวดต้นเทียนพรรษา

ในปี พ.ศ. 2522 คณะกรรมการจัดงานแห่เทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานีได้กราบบังคมทูลขอพระราชทานเทียนพรรษา จำนวน 1 เล่ม จากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเพื่อนำไปจุดบูชาพระอารามหลวงของจังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานให้ตามคำกราบบังคมทูล และกลายเป็นธรรมเนียมที่การจัดงานของจังหวัดอุบลราชธานีจะต้องขอพระราชทานเทียนพรรษาเพื่อความเป็นสิริมงคล ตลอดจนมีการจัดงานสมโภชเทียนพรรษาพระราชทานเพิ่มขึ้นจากงานแห่เทียนพรรษาทุกปี トラาจนปัจจุบัน

ในปีเดียวกันนั้นเองไม่เพียงแต่จังหวัดอุบลราชธานีจะได้รับพระราชทานเทียนพรรษาเท่านั้น ผู้ว่าราชการจังหวัดอุบลราชธานีในขณะนั้น (นายประมุต จันทรจำนง) ได้หารือกับนายบำเพ็ญ ฅ อุบล ซึ่งดำรงตำแหน่งอัยการประจำจังหวัดประจำศาลเด็กและเยาวชนจังหวัดนครราชสีมาในขณะนั้น อีกทั้งยังเป็นผู้สืบเชื้อสายเจ้าเมืองอุบลราชธานีและเป็นผู้อาวุโสของจังหวัด ดำริให้มีการอัญเชิญเครื่องยศเจ้าเมืองอุบลราชธานี ซึ่งนับได้ว่าเป็นตัวแทนของมเหศักดิ์หลักเมืองอุบล ดำริให้มีขบวนแห่ผู้สืบเชื้อสายเจ้าเมืองอุบลราชธานีนำหน้าเทียนพรรษาพระราชทานหลังจากที่ว่างเว้นมาหลายปี (สุวิษ ฅณผล, 2547) โดยมีการนำเสนอเหตุผลว่าเนื่องจากเทียนพรรษาพระราชทาน จังหวัดอุบลราชธานีได้รับพระราชทานจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจึงเสมือนหนึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินมาจังหวัดอุบลราชธานีด้วยพระองค์เอง ดังนั้น เจ้าเมืองและผู้สืบเชื้อสายเจ้าเมืองจึงต้องนำขบวนเสด็จเพื่อถวายความจงรักภักดีเพื่อป้องกันอันตรายที่จะถึงพระองค์ และได้ถูกในปี พ.ศ.2525

ในปี พ.ศ. 2530 ภายหลังจากที่งานแห่เทียนพรรษาได้รับการสนับสนุนจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ซึ่งส่งผลถึงความเปลี่ยนแปลงการจัดงานที่ตอบสนองต่อการเที่ยวชมของนักท่องเที่ยวมากขึ้นส่งผลให้เกิดการวิพากษ์วิจารณ์อย่างกว้างขวาง เห็นได้จาก ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ได้เขียนบทความลงในหนังสือพิมพ์สยามรัฐคอลัมน์ซอยสวนพลู เพื่อแสดงความคิดเห็นต่อการจัดงานแห่เทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานีในลักษณะของการที่ชาวจังหวัดอุบลราชธานี ให้ความสำคัญ กับทำให้สรรพสิ่งแปลกใหม่มาเสริมงานแห่เทียนพรรษาเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว ส่งผลให้สาระสำคัญของงานแห่เทียนพรรษาเปลี่ยนแปลงไป อย่างไรก็ดีผลจากบทความดังกล่าวนำไปสู่การที่ผู้เกี่ยวข้องในการจัดงานได้หันกลับมาทบทวนบทบาทของตนในการจัดงานแห่เทียนพรรษาอีกครั้งหนึ่ง (สุวิษ ฅณผล, 2550)

ปี พ.ศ.2538 ผู้ว่าราชการจังหวัดอุบลราชธานีขณะนั้น ได้มีโครงการจัดทำสัญลักษณ์ตัวแทนเอกลักษณ์ของชาวจังหวัดอุบลราชธานี อันได้แก่ “หอเทียนดอกบัว” ซึ่งมีแนวความคิดผสมผสานระหว่างดอกบัวอันเป็นสัญลักษณ์ของจังหวัดอุบลราชธานีเดิมกับเทียนพรรษาซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของจังหวัดอุบลราชธานีที่เกิดขึ้นใหม่ เป็นการสร้างหอเทียนดอกบัวที่สามารถเป็น

สถานที่พักผ่อน แสดงนิทรรศการ ศูนย์นิเทศและเป็นแหล่งท่องเที่ยว (บุญธรรม ไชยยศ, 2538) และได้มีการส่งนักศึกษาระดับปริญญาโทของสถาบันบัณฑิตพัฒนศาสตร์ไปสำรวจความคิดเห็นของชาวบ้านจังหวัดอุบลราชธานีในแต่ละอำเภอ ทว่าเรื่องดังกล่าวได้เงียบหายไปโดยไม่ทราบสาเหตุ (สุมิตร กองกาญจน์, 2538) อย่างไรก็ตาม ยังคงมีความพยายามที่จะนำเทียนพรรษาให้เป็นสัญลักษณ์ถาวรของจังหวัดอุบลราชธานีอยู่ เห็นได้จากในปี พ.ศ.2541 ผู้ว่าราชการจังหวัดอุบลราชธานี นายชาติสง่า โมฬีชาติ ได้มีโครงการจัดสร้างเทียนพรรษาใหญ่ที่สุดในโลก ส่งผลให้ผู้ว่าราชการจังหวัด คนต่อมา นายสิวะ แสงมณี พัฒนาเป็นเทียนพรรษาเฉลิมพระเกียรติโดยเป็นการก่ออิฐถือปูนบริเวณทุ่งศรีเมือง สูง 22 เมตร มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการเฉลิมพระเกียรติเนื่องในวโรกาสครบรอบพระชนมายุ 72 พรรษา ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และเพื่อแสดงความเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดอุบลราชธานีด้านการทำเทียน ซึ่งเป็นการเชิดชูศิลปวัฒนธรรมประจำท้องถิ่นของเรา อีกทั้งเป็นการปรับปรุงภูมิสถาปัตย์ของทุ่งศรีเมืองให้เป็นสวนสาธารณะอเนกประสงค์สามารถใช้พักผ่อน ท่องเที่ยว หรือใช้ประกอบพิธีการต่างๆ ได้ (บัญญัติ เชาวกุล และคณะ, 2542) ซึ่งทำให้ชาวจังหวัดอุบลราชธานีตลอดจนสื่อมวลชนในจังหวัดและกรุงเทพฯ มีการแสดงความคิดเห็นวิพากษ์วิจารณ์ ทั้งเห็นด้วยและคัดค้านการก่อสร้างอย่างกว้างขวาง ทว่าในที่สุดเทียนเฉลิมพระเกียรติดังกล่าว ได้สร้างเสร็จสมบูรณ์ตามวัตถุประสงค์ทุกประการ

ในปี พ.ศ. 2541 ผู้ว่าราชการจังหวัดอุบลราชธานี นายชาติสง่า โมฬีชาติ ยังได้เพิ่มกิจกรรมขบวนแห่อัญเชิญเครื่องยศเจ้าเมืองอุบลราชธานีแต่ครั้งโบราณนำหน้าเทียนพรรษาพระราชทาน พร้อมทั้งนายบำเพ็ญ ฌ อุบล ร่วมขบวนแห่อีกครั้งอันเป็นที่มาของกิจกรรมขบวนแห่อัญเชิญเครื่องยศเจ้าเมืองอุบลราชธานีจนถึงปัจจุบัน (บำเพ็ญ ฌ อุบล, 2550)

การจัดงานแห่เทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานี ได้มีการเพิ่มกิจกรรมเพื่อให้สอดคล้องกับวาระสำคัญของจังหวัดและประเทศอีกด้วย อาทิ งานเฉลิมฉลองอุบลราชธานี 200 ปี เมื่อปีพ.ศ.2535 งานเฉลิมฉลองปีกาญจนาภิเษก พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงครองสิริราชสมบัติครบ 50 ปี วาระสำคัญดังกล่าวนี้ ได้มีการเพิ่มจำนวนวันจัดงานขึ้นเป็น 5 วัน ซึ่งมีกิจกรรมเพิ่มเติมได้แก่ การสมโภชเทียนพรรษาพระราชทาน งานพาแลง งานแสดงศิลปวัฒนธรรมพื้นเมือง การสาธิตการจัดทำต้นเทียนทั้งแบบติดพิมพ์และแบบแกะสลัก และการจัดแสดงต้นเทียนที่ได้รับรางวัลการจัดขบวนแห่เทียนพรรษาที่เกิดขึ้นแต่ละคุ้มวัด ให้เกิดความแปลกใหม่และสวยงามที่สุด ทำให้บางขบวนแห่มีการแสดงซ้ำกัน หรือใช้เวลานาน ตลอดจนบางขบวนแห่นอกจากจะแสดงตามจุด ที่กำหนดแล้ว ยังมีการแสดงตามสถานที่ที่มีผู้ชมจำนวนมากทำให้เกิดความล่าช้าและควบคุมได้ยาก

ดังนั้น ในปี พ.ศ.2541 จังหวัดอุบลราชธานี จึงมีการยกเลิกการประกวดขบวนแห่ แต่มีการให้หน่วยงานราชการ อาทิ โรงเรียน หรืออำเภอต่าง ๆ ส่งขบวนแห่มาร่วมแทน นอกจากนี้ยังมีการเพิ่มเติมการแสดงประกอบแสง-เสียง ซึ่งจัดขึ้นบริเวณทุ่งศรีเมืองอีกด้วย และในปี พ.ศ.2542 งานแห่เทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานีได้มีการขยายระยะเวลาการจัดงานเพิ่มขึ้นอีกครั้งเป็นจำนวน 10 วัน เพื่อเป็นการเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระชนมายุ 6 รอบ และปีมะเมียชงไทยแลนด์ มีการเพิ่มกิจกรรมที่สำคัญ อาทิ การก่อสร้างเทียนเฉลิมพระเกียรติสูง 72 ฟุต การแสดงประกอบแสง-เสียง และการประกวดภาพถ่ายจังหวัดอุบลราชธานี ฯลฯ กระทั่งมีการปรับปรุงการจัดงานแห่เทียนมาโดยตลอดตราบจนปัจจุบัน

การจัดงานแห่เทียนพรรษาในปี พ.ศ.2550 ซึ่งเป็นปีเฉลิมพระชนมพรรษารอบ 80 พรรษาของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ผู้ว่าราชการจังหวัดอุบลราชธานี (นายสุธี มากบุญ) ได้เพิ่มเติมกิจกรรมงานแห่เทียนพรรษาด้วยการจัดให้มีขบวนแห่น้ำพิพัฒน์สัตยาเพื่อเฉลิมฉลองในปีมหามงคลอีกด้วย

2.1.2 วิวัฒนาการของงานแห่เทียนพรรษา

ก่อนพุทธศตวรรษที่ 24 ชาวบ้านเมืองอุบลราชธานีแต่ละบ้านยังทำเทียนพรรษาวายพระสงฆ์เป็นของตน เริ่มตั้งแต่เป็นเทียนเล่มเล็กขนาดยาวรอบศีรษะ ต่อมาพัฒนาเป็นการมัดรวมเทียนเล่มเล็กแล้วพันด้วยกระดาษสี

กลางพุทธศตวรรษที่ 24 พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหลวงสรรพสิทธิประสงค์โปรดฯให้มีการแห่เทียนพรรษาเป็นครั้งแรกและจัดให้มีการประกวดขบวนแห่เทียนพรรษาเป็นครั้งแรก

ก่อนพุทธศตวรรษที่ 2470 ริเริ่มหล่อเทียนพรรษาด้วยรางไม้เป็นครั้งแรก

พ.ศ.2480 ริเริ่มการทำลวดลายลงบนเทียนพรรษาเป็นครั้งแรกโดย นายโพธิ์ ส่องศรี เป็นการติดพิมพ์ขึ้น

พ.ศ.2494 นายชอบ ชัยพระภา ผู้ว่าราชการจังหวัดอุบลราชธานี สนับสนุนให้งานแห่เทียนพรรษาเป็นงานประจำปีของจังหวัดเป็นครั้งแรก

พ.ศ.2495 มีการเปลี่ยนแปลงรถแห่เทียนพรรษาจากเกวียนเป็นรถยนต์ และมีการรื้อฟื้นการประกวดเทียนพรรษาแบบดั้งเดิม (แบบมัดรวมเทียน) และแบบติดพิมพ์

ปลายพุทธศตวรรษที่ 2490 นายสวน คุณผล ได้ริเริ่มทำองค์ประกอบเทียนพรรษาเป็นรูปสัตว์และใช้ไม้ฉลุลวดลายประดับเทียนพรรษา

ต้นพุทธศตวรรษที่ 2500 ริเริ่มการหล่อเทียนพรรษาด้วยแบบพิมพ์สังกะสีเป็นครั้งแรก พ.ศ.2502 มีการคิดค้นการทำลวดลายเทียนพรรษาแบบแกะสลักจากต้นเทียนโดยนายคำหมา แสงงาม (ถึงแก่กรรมปี พ.ศ.2533) มีการแบ่งประเภทการประกวดเทียนพรรษาออกเป็น 3 ประเภท

คือ แบบดั้งเดิม (มัดรวมเทียน) แบบติดพิมพ์ และแบบแกะสลัก ซึ่งในที่สุดแบบดั้งเดิมก็เสื่อมความนิยม และหายไป

พ.ศ. 2510 งานแห่เทียนพรรษาหยุดชะงักไป 1 ปี เนื่องจากมีการคัดค้านการประกวดเทียนพรรษาโดย “พุทธสมาคมจังหวัดอุบลราชธานี” ส่งผลให้ไม่มีการจัดงานแห่เทียนพรรษาในเขตเทศบาลนครอุบลราชธานี ซึ่งทำให้ชาวบ้านไม่พอใจกระทั่งนำไปสู่การยอมรับให้จัดงานแห่เทียนพรรษามากขึ้นตามลำดับ

พ.ศ.2511 ทำต้นเทียนที่มีขนาดใหญ่โตและสูงมากขึ้น โดยเป็นครั้งแรกที่ริเริ่มแกะสลักลวดลายเป็นพุทธประวัติหรือชาดก

พ.ศ.2512 เทศบาลเมืองอุบลราชธานี (ปัจจุบันเป็นเทศบาลนครอุบลราชธานี) ได้จัดให้มีการประกวดเทียนพรรษาบริเวณหอเดิมบริเวณข้างศาลหลักเมือง ทำให้มีการส่งเทียนพรรษาเพิ่มมากขึ้นตามลำดับ

พ.ศ.2516 แต่ละคุ้มวัดให้ความสนใจส่งขบวนแห่เทียนพรรษาเข้าประกวดขึ้น ทำให้เทศบาลเมืองอุบลราชธานีต้องย้ายสถานที่จัดงานเป็นบริเวณทุ่งศรีเมืองตราบจนปัจจุบัน

พ.ศ.2519 จังหวัดอุบลราชธานี และเทศบาลเมืองอุบลราชธานี ได้เชิญให้องค์การส่งเสริมการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (อ.ส.ท.) สังเกตการณ์งานแห่เทียนพรรษาเพื่อยกระดับให้เป็นงานระดับชาติ

พ.ศ.2520 องค์การส่งเสริมการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (อ.ส.ท.) เริ่มเข้ามาสนับสนุนงานแห่เทียนพรรษาของจังหวัดอุบลราชธานีให้เป็นงานประจำปีและระดับชาติเป็นครั้งแรกที่เพิ่มระยะเวลาการจัดงานแห่เทียนพรรษาเป็น 3 วัน (สัมภาษณ์ นายบำเพ็ญ ณ อุบล อดีตอัยการจังหวัดประจำศาลเด็กและเยาวชนจังหวัดนครราชสีมาและผู้สืบเชื้อสายเจ้าเมืองอุบลราชธานี 22 มิถุนายน 2550) พ.ศ.2541 ยกเลิกการประกวดขบวนแห่โดยให้โรงเรียนและอำเภอต่างๆ ส่งขบวนแห่เข้าร่วมแทน และพ.ศ. 2542 การจัดงานแห่เทียนพรรษาเพิ่มขึ้นเป็น 10 วัน และในปี พ.ศ.2550-2551 จัดในเดือน กรกฎาคม ทั้งเดือน

2.1.3 วิวัฒนาการการจัดทำต้นเทียนพรรษา

ในส่วนของวิวัฒนาการจัดทำต้นเทียนพรรษาของจังหวัดอุบลราชธานี สามารถสรุปรายละเอียดได้ดังนี้ (สุวิซ คุณผล. <http://www.guideubon.com/gubn.2543:1> 26 กันยายน 2545 อ่านเพิ่มเติมใน ประดับ ก้อนแก้ว, 2531:40-47, สถาบันราชภัฏอุบลราชธานี, 2543 :103-108)

สมัยต้น

ก่อนสมัยพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมหลวงสรพลธิประสงค์ ราว พ.ศ.2444 เป็นผู้สำเร็จราชการเมืองอุบล ชาวอุบลไม่มีการหล่อเทียนแห่เทียนเช่นปัจจุบัน ชาวบ้านจะพันเทียนยาวรอบศีรษะไปถวายพระเพื่ออุบูชาจำพรรษา ครั้งในสมัยกรมหลวงสรพลธิประสงค์ ได้เป็นผู้สำเร็จราชการที่เมืองอุบล คราวหนึ่งมีการแห่ขี้ไฟที่วัดกลาง มีคนไปดูมาก ในการแห่ขี้ไฟมีการตีกันในขบวนแห่กันจนถึงความตาย เสด็จในกรมเห็นว่าไม่ดี จึงให้เลิกแห่ขี้ไฟและเปลี่ยนเป็นการแห่เทียนแทน การแห่เทียนแต่เดิมไม่ได้จัดใหญ่โตเช่นปัจจุบัน เพียงแต่ชาวบ้านร่วมกันบริจาคเทียนแล้วนำเทียนมาติดกับลำไม้ไผ่ที่เตรียมไว้ตามรอยต่อหาคะดาศึงโก (กระดาศึงเงินสีทอง) ตัดเป็นลายฟันปลาปิดรอยต่อ เสร็จแล้วนำต้นเทียนไปมัดติดกับปี่ป่นน้ำมันก๊าด ฐานของต้นเทียนใช้ไม้ดีเป็นแผ่นเรียบ หรือทำสูงขึ้นเป็นชั้น ๆ ติดกระดาศึงเสร็จแล้วมีการแห่นำไปถวายวัดพาทนะ ที่นิยมใช้ คือเกวียน หรือล้อเลื่อนที่ใช้วัวหรือคนลากจูง การแห่ของชาวบ้านก็จะมีฆ้อง กลอง กรับ และการฟ้อนรำด้วยความสนุกสนาน (สุวิซช คุณผล.<http://www.guideubon.com/gubn>, 2543:1 26 กันยายน 2545)

สมัยกลาง

ในระยะเวลาประมาณ พ.ศ.2480 การทำต้นเทียนได้พัฒนาขึ้นถึงขั้นใช้การหล่อเข้าพิมพ์ที่เป็นลายง่ายๆ เช่น ประจายาม กระจิงตาอ้อย บัวคว่ำ บัวหงาย ก้ามปู ฯลฯ แล้วนำไปติดที่ลำต้นเทียน ช่วงผู้มีชื่อเสียงในทางนี้คือ นายโพธิ์ ส่องศรี ซึ่งเป็นผู้ริเริ่มในการตกแต่งต้นเทียนประกวดในวันเข้าพรรษา และเป็นผู้ริเริ่มให้มีการลอยกระทงในวันออกพรรษาที่จังหวัดอุบลราชธานี นอกจากนี้ ยังเป็นผู้ริเริ่มในการเอาลายต้นเทียนมาเป็นลายในการทอผ้าไหม ลายที่นายโพธิ์ ส่องศรีทำขึ้นเป็น ลายง่ายๆ เช่น ลายประจายาม กระจิงตาอ้อย ใบเทศ บัวคว่ำบัวหงาย นอกจากนี้ยังมีลายที่เป็นลายแม่แบบได้แก่ ลายกระหนกสามตัว ลายกระหนกเปลว ลายกระหนกใบเทศ ลายกระหนกลายบัว ลายกระหนกนาค ลายกรวงเชิง ลายดอกพิกุล ลายดอกกลาดวน เป็นลวดลายประกอบในต้นเทียน ในปัจจุบันได้มีวิวัฒนาการขึ้นมาได้แก่ ลายคชะ ลายกระบี่ ลายกนิรี เป็นต้น นายโพธิ์ ส่องศรี เป็นช่างทำต้นเทียนให้กับวัดทุ่งศรีเมือง อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี ต่อมา นายสวน คุณผล ได้นำวิธีการดังกล่าวมาประยุกต์ใช้และประดับฐานต้นเทียนด้วยรูปปั้นสัตว์และลายไม้ฉลุ ทำให้ดูสวยงามมากขึ้น ผลงานทำต้นเทียนของ นายสวน คุณผล จึงมักจะได้รางวัลชนะเลิศอยู่เป็นประจำ (สุวิซช คุณผล.<http://www.guideubon.com/gubn>, 2543:1 26 กันยายน 2545)

ต่อมาในช่วงปี พ.ศ.2480-2494 เป็นช่วงที่ศิลปะการทำเทียนพรรษาและงานช่างศิลป์ต่างๆ ได้รับการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง ทั้งแนวความคิด รูปแบบ และองค์ประกอบด้านศิลปะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการแห่เทียนพรรษา การใช้ล้อเลื่อน และเกวียนมาใช้ในการแห่เทียน เริ่มซบเซาลง

มีการใช้รถเป็นพาหนะแทน การตกแต่งประดับประดาและขบวนแห่ ก็สามารถทำได้พิสดารมากขึ้น (ประดับ ก้อนแก้ว, 2531:43)

นอกจากนี้ ประชาชนได้เริ่มให้ความสนใจและเห็นความสำคัญในการทำและแห่เทียนพรรษามากขึ้น เมื่อทางจังหวัดโดย นายชอบ ชัยประภา ข้าหลวงประจำจังหวัดอุบลราชธานี ขณะนั้นได้ร่วมมาส่งเสริมให้งานเข้าพรรษาเป็นงานประเพณีประจำปี แต่ต้นเทียนในขณะนั้นยังมีการจัดทำอยู่เพียง 2 ประเภทคือ ประเภท คือ ประเภทมัดเทียนรวมกันแล้วติดกระดาษสี และประเภทพิมพ์ลายติดลำต้น

ใน พ.ศ.2495 ได้มีการฟื้นฟูศิลปะการทำต้นเทียนและการแห่เทียนพรรษาของจังหวัดอุบลราชธานี มีการประกวดเทียนพรรษา 2 ประเภท คือ ประเภทมัดรวมติดลาย และประเภทติดพิมพ์ ครั้นเมื่อคราว พ.ศ.2497 ได้มีช่างฝีมือรุ่นเยาว์ ได้แก่ นายอารีย์ สิ้นสวัสดิ์ และนายประดับ ก้อนแก้ว ได้พัฒนาวิธีทำขึ้นใหม่ โดยใช้ปูนปลาสเตอร์และเป็นแม่พิมพ์ลายต่างๆ แล้วหล่อด้วยเทียนออกมาเป็นดอกๆ ฟุ้งที่ใช้หล่อดอกไม้ คนละสีกับลำต้น จึงทำให้มองเห็นเป็นส่วนลึกของลายอย่างชัดเจน ซึ่งต่อมา นายประดับ ก้อนแก้ว เป็นช่างมีฝีมือในการทำต้นเทียนประเภทติดพิมพ์และตกแต่งขบวนต้นเทียนของวัดมหานารามได้อย่างสวยงาม จนได้รับรางวัลชนะเลิศติดต่อกันถึง 17 ปี และต่อมา ได้รับการยกย่องให้เป็นผู้มีผลงานดีเด่นทางด้านวัฒนธรรมของจังหวัดอุบลราชธานีในปี พ.ศ.2530 สาขาช่างฝีมือ (สุวิษ ขุณผล.<http://www.guideubon.com/gubn.2543:1> 26 กันยายน 2545)

ต่อมาประมาณปี พ.ศ. 2500 มีการจัดงานถึงพุทธกาลทั่วประเทศ งานด้านศาสนาจึงเฟื่องฟูมาก ส่วนการแห่เทียนพรรษาของจังหวัดอุบลราชธานีนั้น ได้รับการสนับสนุนให้ยิ่งใหญ่มากขึ้น ทั้งด้านการจัดขบวนแห่ และการจัดหาสาวงามสำหรับต้นเทียน (สุวิษ ขุณผล, <http://www.guideubon.com/gubn.2543:1> 26 กันยายน 2545)

สมัยใหม่

พ.ศ.2502 นายคำหมา แสงงาม เป็นช่างที่มีความสามารถในการออกแบบและแกะสลักลวดลายเทียนพรรษาได้รับรางวัลชนะเลิศที่จังหวัดอุบลราชธานี และเป็นผู้ชำนาญในการสร้างซุ้มประติมากรรม โบสถ์วิหาร ศาลาการเปรียญ หอไตร มณฑป หอระฆัง กำแพงแก้วได้รับปริญญาคุณวุฒิตดกิตติมศักดิ์ จาก มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม เป็นลูกศิษย์ของพระครูวิโรจน์รัตโนบาล วัดทุ่งศรีเมือง ซึ่งท่านเป็นผู้มีความรู้ในวิชาช่างศิลป์ (ช่างปั้น เขียน แกะสลัก) ถือเป็นปรมาจารย์ในงานด้านช่างศิลป์ของเมืองอุบลราชธานี

นายคำหมา แสงงาม ได้คิดแกะสลักต้นเทียนโดยไม่ต้องพิมพ์ดอกมาติดเหมือนเช่นที่ช่างรุ่นก่อนทำมา ทำให้ต้นเทียนแกะสลักที่นายคำหมาฯ ทำให้กับบ้านกุดเป่ง อำเภอวารินชำราบ มีความแปลกใหม่ สวยงาม ในปีต่อมา จึงได้มีการเสนอให้จัดประกวดต้นเทียน 3 ประเภทคือ

ประเภทมัดรวมติดลาย ประเภทติดพิมพ์ และประเภทแกะสลัก ระยะเวลา จึงตัดต้นเทียนประเภท มัดรวมติดลาย ที่เป็นต้นเทียนแบบเก่าออกจากการประกวด ช่างแกะสลักที่มีฝีมือรุ่นต่อมาที่มี ชื่อเสียงมาก ได้แก่ นายอุส่าห์ จันทรวิจิตร และนายสมัย จันทรวิจิตร ซึ่งเป็นพี่น้องกัน (สุวิซช คุณผล, <http://www.guideubon.com/gubn.2543:1> 26 กันยายน 2545)

นายอุส่าห์ จันทรวิจิตร เป็นช่างที่มีฝีมือในทางแกะสลักได้รับการถ่ายทอดฝีมือจากบิดาคือ นายคำหล้า จันทรวิจิตร ในปี พ.ศ.2532 นายอุส่าห์ จันทรวิจิตร ได้รับคัดเลือกให้เป็นผู้มีผลงานดีเด่นทางวัฒนธรรม สาขาช่างฝีมือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (ปัจจุบันยังมีชีวิตอยู่)

ตั้งแต่ปี พ.ศ.2520 เป็นต้นมา นับเป็นยุคทองของการทำต้นเทียนพรรษาของจังหวัด อุบลราชธานี เพราะการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้เข้ามามีบทบาทในการส่งเสริมและสนับสนุน การจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษาของจังหวัด นอกจากเป็นงานประจำปีของทางจังหวัดแล้ว ยังเป็นงานในระดับชาติด้วย เพราะนอกจากจะมีชาวไทยในหลายๆ ท้องที่เข้ามาท่องเที่ยวแล้ว ยังมีนักท่องเที่ยวต่างชาติเข้ามาชมงานประเพณีแห่เทียนพรรษาของจังหวัดด้วย ทั้งนี้ สืบเนื่องมาจากการมีชื่อเสียงของงานประเพณี ต้นเทียนที่มีความงดงาม มีความปราณีตในการจัดทำ ความสามารถ และความคิดสร้างสรรค์ของช่างทำเทียน ได้นำเอาเรื่องราวในทางพระพุทธศาสนา เข้ามาประยุกต์และจัดทำต้นเทียนพรรษาให้มีความยิ่งใหญ่มากยิ่งขึ้น

สมัยปัจจุบัน การจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษาของทางจังหวัดนั้น ได้มีการจัดงาน ให้มีความเป็นสากลมากยิ่งขึ้น เช่น การจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษาให้สอดคล้องกับงาน พิธีสำคัญของทางราชการและของชาติอีกด้วย เช่น ในปี พ.ศ.2535 เป็นงานเฉลิมฉลอง อุบลราชธานีมีอายุครบ 200 ปีในปี พ.ศ. 2539 เป็นปีกาญจนาภิเษกของพระบาทสมเด็จพระ เจ้าอยู่หัวฯ ทรงครองราชสมบัติครบ 50 ปีในปี พ.ศ.2540 เป็นงานครบรอบ 60 ปี ของงานแห่เทียน พรรษา (อ้างใน ธีธารัตน์ ดวงสินธุ์, 2546:19-22) ซึ่งตั้งแต่ปี พ.ศ.2542 เป็นต้นมา งานประเพณี แห่เทียนพรรษาฯ มีชื่องานแต่ละปี ดังนี้

ปี พ.ศ.2542 มีชื่อว่า “งานแห่เทียนพรรษา เฉลิมพระเกียรติ 72 พรรษา มหาราชฯ” เนื่องจากเป็นปีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 6 รอบ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เป็นที่มาของ เทียนเฉลิมพระเกียรติฯ” ทุ่งศรีเมือง

ปี พ.ศ.2543 มีชื่อว่า “หลอมบุญบูชา ถวายให้นวมินทร์” มีความหมายว่า การหล่อเทียน พรรษาของชาวอุบลราชธานีเพื่อบำเพ็ญกุศลร่วมกัน การหล่อหลอมจิตศรัทธาให้เป็นหนึ่งเดียว เปรียบประดุจการหลอมบุญบูชา เพื่อน้อมเกล้าฯ ถวายแด่องค์พระมหากษัตริย์

ปี พ.ศ.2544 มีชื่อว่า “งามล้ำเทียนพรรษา ภูมิปัญญาชาวอุบลฯ” เนื่องจากเทียนพรรษาได้พัฒนาการไปจาก “ภูมิปัญญาดั้งเดิม” จนแทนจะจำเค้าโครงแต่โบราณไม่ได้ จึงได้มีการหัดกลับมาทบทวน การจัดงานแห่เทียนพรรษาตามภูมิปัญญาของชาวอุบลฯ ตั้งแต่เดิมมา

ปี พ.ศ.2545 มีชื่อว่า “โรจน์เรือง เมืองศิลป์” ด้วยเหตุที่การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ได้เลือกงานแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานีเป็นงานที่โดดเด่นที่สุดของประเทศในเดือน กรกฎาคม ตามโครงการ “เที่ยวทั่วไทย ไปได้ทุกเดือน” จึงได้จัดให้มีกิจกรรมการท่องเที่ยวตลอดเดือน อาทิ ได้เชิญช่างศิลป์นานาชาติประมาณ 15 ประเทศ เช่น สหรัฐอเมริกา นิวซีแลนด์ จีน ญี่ปุ่น มาร่วมแข่งขันการแกะสลักขี้ผึ้งตามสไตล์งานศิลปะแต่ละชาติ มีนักท่องเที่ยวจากทั่วโลกมาชมงานตลอดทั้งเดือน กรกฎาคม 2545 ชื่องาน “โรจน์เรือง เมืองศิลป์” เป็นคำย่อมาจากคำเต็มที่ว่า “อุบลฯเมืองนักปราชญ์ รุ่งโรจน์ศาสตร์ เรืองรองศิลป์ ถิ่นไทยดี”

ปี พ.ศ.2546 มีชื่อว่า “สืบศาสตร์ สานศิลป์” เนื่องจากประเพณีแห่เทียนพรรษาเป็นการสืบทอดศาสนาและสืบสานงานศิลปะ”ดังคำกล่าวที่ว่า“เทียนพรรษาคือภูมิศิลปะแห่งศรัทธา” เพื่อความกระชับจึงใช้ชื่อว่า “สืบศาสตร์ สานศิลป์” แต่โดยเหตุที่มีผู้ให้ความเห็นเพิ่มเติม คำว่า “ศาสตร์” มีความหมายกว้างกว่าชื่องานจึงเป็น “สืบศาสตร์ สานศิลป์” ด้วยเหตุนี้

ปี พ.ศ.2547 มีชื่อว่า“ทวยราษฎร์ไฝ่ธรรม งามล้ำเทียนพรรษา เทิดไท้ 72 พรรษามหาราชนี” เนื่องจากเป็นปีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 6 รอบสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ พระแม่-แม่พระของแผ่นดิน

ปี พ.ศ.2548 มีชื่อว่า “น้อมรำลึก 50 ปี พระบารมีแผ่คลุมเกล้าฯ ชาวอุบลฯ” เนื่องจากเมื่อวันที่ 16-18 พฤศจิกายน 2498 ล้นเกล้าฯ ทั้งสองพระองค์ได้เสด็จเยือนอุบลราชธานี ยังความปลาบปลื้มปิติแก่ชาวอุบลฯ เป็นล้นพ้น เพราะตั้งแต่สร้างบ้านเมืองมาเกือบ 200 ปี ยังไม่เคยมีพระมหากษัตริย์พระองค์ใดเสด็จเยี่ยมหรือทรงใกล้ชิดกับราษฎรอย่างไม่ถือพระองค์

ปี พ.ศ.2549 มีชื่อว่า “60 ปี พระบารมีแผ่ไพศาล งามตระการเทียนพรรษา เทิดราชัน” เนื่องในสุภวาระดิถีที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จะเสด็จเถลิงถวัลยราชสมบัติครบ 60 ปี ในวันที่ 9 มิถุนายน 2549 นับเป็นการครองราชย์สมบัติยาวนานที่สุดในประเทศไทย ซึ่งในโอกาสอันเป็นมหามงคลนี้ เพื่อแสดงถึงความจงรักภักดีและความสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณที่มีต่อพสกนิกรปวงชนชาวไทย

ปี พ.ศ.2550 มีชื่อว่า “สูงเฮืองเมืองธรรม เลิศล้ำเทียนพรรษา ปวงประชาพอเพียง” เนื่องจากเป็นปีมหามงคลเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มีพระชนมพรรษา 80 พรรษา 5 ธันวาคม 2550 เพื่อแสดงออกถึงความจงรักภักดี และสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณที่มีต่อพสกนิกรปวงชนชาวไทย และการน้อมนำแนวพระราชดำริมาใช้ดำรงชีวิต

ปี พ.ศ.2551 มีชื่องานว่า“เมืองอุบลบุญถิ่นล้ำ บุญธรรม บุญทาน สืบสาน ตำนานเทียน” จัดขึ้นระหว่างวันที่ 1-31 กรกฎาคม 2551 โดยมีกิจกรรมภายในงานที่สำคัญๆ มากมาย เช่น การเวียนเทียน ชมวิถีชีวิตวัฒนธรรมในการตกแต่งต้นเทียน การหล่อหลอมเทียน หลอมใจ สานิตการแกะสลักและตีพิมพ์ต้นเทียน การแข่งขันแกะสลักเทียนระดับเยาวชนนานาชาติ กิจกรรมศิลปกรรมเทียนจำลอง การจัดนิทรรศการวันอาสาฬหบูชาและประเพณีแห่เทียนพรรษา การจำหน่ายสินค้าผลิตภัณฑ์ชุมชนจังหวัดอุบลราชธานี พิธีเชิญเทียนหลวงพระราชทานทางชลมารคจากท่าน้ำวัดหลวงไปยังท่าน้ำวัดสุปฏิญนารามวรวิหาร งานแสดงประติมากรรมเทียนนานาชาติ ครั้งที่ 3 กิจกรรมการประกวดบรรยายธรรม การประกวดสาวงามเทียนพรรษาและพาแลง การแสดงแสงเสียง การตกแต่งเทียนประดับประดาถนนสายเทียนด้วยประทีปรอบทุ่งศรีเมือง การประกวดเทียนพรรษา ทั้งประเภทแกะสลัก ตีพิมพ์ และเทียนโบราณ พิธีเปิดและพิธีปล่อยขบวนแห่เทียนพรรษา การประกวดขบวนแห่เทียนพรรษา พิธีมอบรางวัลต้นเทียนที่ชนะการประกวด การตั้งเทียนโชวี (เทียนชนะเลิศ รองชนะเลิศการประกวด 1-3 ทุกประเภท) การทำบุญถวายเทียนพรรษา เป็นต้น (อ้างอิงในกำหนดการจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานี ปี 2551:7-8)

2.2 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการปกครองท้องถิ่นและการกระจายอำนาจ

แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการปกครองท้องถิ่นและการกระจายอำนาจ ความหมายของการปกครองท้องถิ่นในระบบการปกครองของทุกประเทศล้วนแต่มีวัตถุประสงค์ที่คล้ายคลึงกันคือ ต้องการที่จะให้มีความมั่นคงในประเทศ แต่เดิมการปกครองส่วนใหญ่มิได้ลักษณะเป็นรวมศูนย์อำนาจที่ส่วนกลางเพื่อความสะดวก เพราะในสมัยนั้นอาณาเขตของประเทศยังไม่มากนัก พลเมืองมีน้อย และกิจกรรมที่รัฐต้องตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนมีน้อย ต่อมาเมื่อมีการพัฒนา มากขึ้น พลเมืองเพิ่มมากขึ้น ภารกิจที่รัฐบาลต้องรับผิดชอบจึงมีมากขึ้น ด้วยศักยภาพของรัฐบาลกลางอย่างเดียวไม่สามารถสนองตอบต่อความต้องการของประชาชน การบริการและการอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนไม่ทั่วถึง ดังนั้น แนวคิดในการกระจายอำนาจการบริหารการปกครอง ให้ประชาชนในท้องถิ่นจึงเกิดขึ้น เพื่อแบ่งเบาภาระหน้าที่ของรัฐบาลกลาง ให้สามารถสนองความต้องการของประชาชนหรือคนในท้องถิ่นได้ทั่วถึงและได้มีนักวิชาการได้ให้ความหมายไว้ดังนี้

การปกครองที่รัฐบาลมอบอำนาจให้ประชาชนในท้องถิ่นหนึ่งจัดการปกครองและดำเนินการบางอย่าง โดยการดำเนินการกันเองเพื่อบำบัดความต้องการของตน การบริหารงานท้องถิ่นต้องมีผู้บริหารจากการเลือกตั้งของประชาชนขึ้นมาทั้งหมดหรือบางส่วน โดยให้มีอิสระในการบริหาร แต่รัฐบาลยังต้องควบคุมด้วยวิธีการต่างๆ ตามความเหมาะสม จะปราศจากการ

ควบคุมของรัฐไม่ได้เพราะการปกครองท้องถิ่นเป็นสิ่งที่รัฐทำให้เกิดขึ้น (อุทัย หิรัญโต, 2531:28) การปกครองท้องถิ่น เป็นการจักระบบการปกครองของชุมชนที่มีอาณาเขตแน่นอน แต่ไม่มีอำนาจอธิปไตยแยกตัวเป็นอิสระหรือประเทศ เป็นชุมชนที่มีสิทธิจัดบริการตามเขตที่กฎหมายกำหนด และมีการจัดองค์กรที่จำเป็นเพื่อออกข้อบัญญัติในการจัดการ เกี่ยวกับกิจกรรมท้องถิ่นโดยอิสระ ปราศจากการควบคุมจากภายนอก (Wit Daniel, 1967:2 อ้างอิงใน อมร รักษาสัตย์, 2544:352)

จากความหมายข้างต้น ดีความได้ว่าการปกครองส่วนท้องถิ่นเน้นการจัดระเบียบการปกครองชุมชนให้อำนาจอิสระแก่ประชาชนในท้องถิ่นในการแก้ปัญหาและการจัดการเกี่ยวกับกิจกรรมท้องถิ่น เพื่อความกินดีอยู่ดีของประชาชน และความก้าวหน้าของท้องถิ่นโดยไม่มีการควบคุมจากภายนอก ยกเว้นในส่วนที่กฎหมายกำหนด (อมร รักษาสัตย์, 2544) ทั้งนี้มีเหตุผลสนับสนุนให้มีการปกครองท้องถิ่นที่สำคัญคือ

1. การปกครองส่วนท้องถิ่นมีจุดเด่นเนื่องจากประชาชนในท้องถิ่นยอมรับและอยู่ในฐานะที่จะแก้ปัญหา และตอบสนองความต้องการของท้องถิ่นได้ดีและถูกต้องกว่า เนื่องจากพวกเขาอยู่และเติบโตกับท้องถิ่น
2. การบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถดำเนินการอย่างรวดเร็วและควรมีประสิทธิภาพมากกว่า เพราะผู้บริหารขององค์กรสามารถตัดสินใจและแก้ปัญหของท้องถิ่น ได้เองไม่ต้องรอส่วกลางตัดสินใจ
3. ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นย่อมจะมีความรักและผูกพันกับท้องถิ่นมากกว่า เพราะต้องฝากชีวิตไว้กับท้องถิ่น จึงควรจะอยากเห็นการพัฒนาท้องถิ่นที่อยู่ของตน
4. การปกครองท้องถิ่นกล่าวได้ว่าเสมือนโรงเรียนสำหรับฝึกปฏิบัติของการปกครองระบอบประชาธิปไตยระดับชาติ

2.2.1 ลักษณะสำคัญของการปกครองส่วนท้องถิ่น ประกอบด้วย

1. เป็นการจัระเบียบการปกครองชุมชนที่มีอาณาเขตแน่นอน แต่ไม่มีอำนาจอธิปไตยเป็นอิสระไปจากรัฐ กล่าวคือ ต้องมีการกำหนดอาณาเขตการปกครองที่แน่นอน เพื่อให้ทราบถึงพื้นที่ที่อยู่ในความรับผิดชอบ และป้องกันการงานซ้ำซ้อนพื้นที่กับหน่วยการปกครองท้องถิ่นองค์กรอื่น ส่วนอำนาจที่รัฐบาลยังคงเป็นผู้ดูแลโดยไม่มอบให้กับท้องถิ่น เช่น การป้องกันประเทศ การต่างประเทศและการกำหนดนโยบาย โดยเฉพาะการเงินการคลังของประเทศ เป็นต้น
2. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีฐานะเป็นนิติบุคคล คือ มีสิทธิตามกฎหมายที่จะออกข้อบัญญัติท้องถิ่น และจัดตั้งองค์กรที่จำเป็นเพื่อจัดการกิจกรรมท้องถิ่นด้วยตนเอง

3. มีความเป็นอิสระในการดำเนินงานที่จำเป็นเพื่อดำเนินกิจกรรมของท้องถิ่น โดยเฉพาะในด้านการคลังท้องถิ่น คือ การจัดหารายได้เพื่อนำมาใช้จ่ายในท้องถิ่น การบริหารงานบุคคลของท้องถิ่นและการตัดสินใจต่างๆ ไปในกิจกรรมของท้องถิ่น

4. องค์กรท้องถิ่นจะปราศจากการควบคุมจากภายนอก แม้ว่าจะยังอยู่ในกำกับดูแลของรัฐบาลกลางหรือตัวแทนของรัฐบาลกลาง แต่การนั้นก็ต้องเป็นไปเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นหรือประเทศชาติเท่านั้น

จากที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า การปกครองท้องถิ่นเป็นการปกครองระดับรองของรัฐ ซึ่งรัฐจัดตั้งขึ้นเพื่อกระจายอำนาจการปกครองทั้งทางการเมืองและการบริหาร ให้ประชาชนในท้องถิ่นจัดการปกครองและดำเนินการบางอย่างเพื่อแก้ไขปัญหาและตอบสนองความต้องการของตนเอง โดยมีอำนาจอิสระในการปกครองตนเอง สามารถกำหนดนโยบายและบริหารงานให้เป็นไปตามนโยบายหรือความต้องการของตนเองภายใต้ขอบเขตของกฎหมายว่าด้วยอำนาจสูงสุดของประเทศ โดยมีหน่วยการปกครองท้องถิ่นซึ่งเป็นองค์กรที่มาจากการเลือกตั้งของประชาชน ในท้องถิ่น เป็นผู้ปฏิบัติหน้าที่ให้สำเร็จลุล่วงตามความมุ่งหมายของท้องถิ่นนั้นๆ จะเห็นว่า การปกครองท้องถิ่นจะต้องมีหน่วยงานการปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งเป็นองค์กรที่จัดตั้งขึ้นโดยกฎหมาย มีฐานะเป็นนิติบุคคล คณะผู้บริหารมาจากการเลือกตั้งโดยประชาชนในท้องถิ่น มีอำนาจอิสระจากรัฐบาลกลางในการกำหนดนโยบายและการบริหารงานของตนเองภายใต้ขอบเขตของกฎหมาย และอยู่ในการกำกับดูแลของรัฐ มีพื้นที่ปกครองที่แน่นอนและชัดเจน มีการแบ่งระดับการปกครองท้องถิ่น มีการกระจายอำนาจและหน้าที่ไปให้ท้องถิ่นโดยการกำหนดอำนาจและหน้าที่ของหน่วยการปกครองท้องถิ่นไว้ในกฎหมายอย่างชัดเจนและมีงบประมาณ รายได้ ทรัพย์สิน และบุคลากรของตนเอง ดังนั้น หน่วยการปกครองท้องถิ่นจะต้องดำเนินการแก้ไขปัญหาและตอบสนองความต้องการของท้องถิ่นจนทำให้ท้องถิ่นมีความเจริญก้าวหน้าทั้งทางเศรษฐกิจและสังคม อันเป็นเป้าหมายสำคัญที่หน่วยการปกครองท้องถิ่นทุกแห่งจะต้องบรรลุให้เป็นผลสำเร็จ กล่าวคือ หน่วยการปกครองท้องถิ่นตามหลักการปกครองท้องถิ่นจะมีภารกิจและหน้าที่หลัก คือ เศรษฐกิจที่ดี ความเป็นอยู่ที่ดีและสะดวกสบาย ฉะนั้น หน่วยการปกครองท้องถิ่นจะต้องกำหนดนโยบายให้ตรงกับปัญหาและความต้องการที่แท้จริงของท้องถิ่น และบริหารงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ และเป้าหมายของนโยบายที่วางไว้ ทั้งนี้ เพื่อให้ผลการดำเนินงานเป็นประโยชน์ต่อท้องถิ่น อย่างแท้จริง เมื่อเป็นเช่นนี้การปกครองท้องถิ่นที่มีความเข้มแข็งและดำเนินงานเพื่อผลประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่น จะได้รับความศรัทธาจากประชาชนในท้องถิ่นดังที่ อุทัย หิรัญโต กล่าวไว้ว่า การปกครองท้องถิ่นที่มีความเข้มแข็งจะทำให้ประชาชนมีความรู้สึกเชื่อมั่นและศรัทธาต่อท้องถิ่น ประชาชนจะรู้สึกตัวว่ามีความผูกพัน มีส่วนได้เสียต่อถิ่นอาศัย อันจะเป็น

การสร้างสรรค์พลเมืองรับผิดชอบให้แก่ประเทศชาติโดยส่วนรวม ด้วยเหตุนี้การปกครองท้องถิ่นทุกรูปแบบ จึงจำเป็นต้อง มีความเข้มแข็ง ซึ่งหมายความว่ารวมถึงองค์การบริหารส่วนตำบลด้วย

2.2.2 รัฐธรรมนูญกับการกระจายอำนาจ

รัฐธรรมนูญกับการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 กำหนดให้รัฐบาลกระจายอำนาจให้แก่ท้องถิ่นมากขึ้น หมวด 14 การปกครองท้องถิ่น กำหนดองค์ประกอบปกครองท้องถิ่นต้องมีสภาท้องถิ่นและคณะผู้บริหารท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น ดังนี้

มาตรา 284 องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นต้องมีสภาท้องถิ่นและคณะผู้บริหารท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น

สมาชิกสภาท้องถิ่นต้องมาจากการเลือกตั้ง

คณะผู้บริหารท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นให้มาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชนหรือมาจากความเห็นชอบของสภาท้องถิ่น

การเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและคณะผู้บริหารท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นที่มาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชน ให้ใช้วิธีออกเสียงลงคะแนนโดยตรงและลับ

สมาชิกสภาท้องถิ่น คณะผู้บริหารท้องถิ่น หรือผู้บริหารท้องถิ่น มีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละสี่ปี

คณะผู้บริหารท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นจะเป็นข้าราชการซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำพนักงานหรือลูกจ้างของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ หรือของราชการส่วนท้องถิ่น และจะมีผลประโยชน์ขัดกันกับการดำรงตำแหน่งตามที่กฎหมายบัญญัติมิได้

คุณสมบัติของผู้มีสิทธิเลือกตั้งและผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง หลักเกณฑ์และวิธีการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่น คณะผู้บริหารท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่นให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ

ในกรณีที่คณะผู้บริหารท้องถิ่นต้องพ้นจากตำแหน่งทั้งคณะหรือผู้บริหารท้องถิ่นพ้นจากตำแหน่ง และจำเป็นต้องมีการแต่งตั้งคณะผู้บริหารท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นเป็นการชั่วคราว มิให้นำบทบัญญัติตามวรรคสาม วรรคหก มาใช้บังคับ ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ

การจัดตั้งองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษที่มีโครงสร้างการบริหารที่แตกต่างจากบทบัญญัติไว้ในมาตรานี้ ให้กระทำได้ตามที่กฎหมายบัญญัติ แต่คณะผู้บริหารท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นต้องมาจากการเลือกตั้ง

ให้นำบทบัญญัติในมาตรา 265 มาตรา 266 มาตรา 267 และมาตรา 268 มาใช้บังคับกับสมาชิกสภาท้องถิ่น คณะผู้บริหารท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นแล้วแต่กรณี โดยอนุโลม

มาตรา 289 องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นย่อมมีอำนาจหน้าที่บำรุงรักษาศิลปะจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น

องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นย่อมมีสิทธิที่จะจัดการศึกษาอบรม และการฝึกอบรมตามความเหมาะสมและความต้องการภายในท้องถิ่นนั้น และเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอบรมของรัฐ โดยคำนึงถึงความสอดคล้องกับมาตรฐาน และระบบการศึกษาของชาติ

การจัดการศึกษาอบรมภายในท้องถิ่นตามวรรคสอง องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นต้องคำนึงถึงการบำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นด้วย

2.3 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาทของผู้นำ

2.3.1 ความหมายของบทบาท

คำว่า“บทบาท” ได้มีผู้ให้ความหมายไว้มากมาย แต่ส่วนใหญ่แล้วมีความคล้ายคลึงกัน ซึ่งสรุปได้ดังนี้

บทบาท หมายถึง “การทำทำตามบทบาทตามบาท ” หมายความว่า การทำตามหน้าที่ที่กำหนดไว้ เช่น บทบาทของพ่อแม่ มีหน้าที่เลี้ยงดูบุตรธิดา บทบาทของครูมีหน้าที่สั่งสอนอบรมถ่ายทอดความรู้แก่นักเรียน เป็นต้น” (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน, 2545:495)

บทบาท หมายถึง “การปฏิบัติตามสิทธิและหน้าที่ของบุคคลในตำแหน่งที่เขามีอยู่ เช่น เขามีสถานภาพเป็นครู บทบาทของเขาย่อมประกอบด้วยหน้าที่ คือ สอนให้ความรู้ ความสามารถในการดำรงชีวิตในการประกอบอาชีพสอนให้เป็นคนดีทำประโยชน์ให้แก่สังคม” (ณรงค์ เสียงประชา, 2538:19)

บทบาท หมายถึง “แบบแผนแห่งพฤติกรรมของบุคคลในสถานะหนึ่งที่พึงมีต่อบุคคลอื่นในสถานะหนึ่งในสังคมเดียวกัน” (อุทัย หิรัญโต, 2526:11)

บทบาท หมายถึง “กิจกรรมที่เกี่ยวกับการใช้อำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบกับงานโดยตรงและงานพิเศษ บทบาทจะเกิดขึ้นจากความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกลุ่มความคิดเห็นส่วนตัว ความกดดัน และภาวะสังคม” (ทองคุณ หงส์พันธ์, 2522:7) บทบาทอาจจะเขียนไว้เป็นลายลักษณ์อักษรหรือมิได้เขียนไว้ก็ได้ แต่บทบาทหนึ่ง ๆ มักจะสอดคล้องไปกับตำแหน่งหนึ่งๆ เช่น คนส่วนใหญ่คาดหวังผู้พิทักษ์สันติราษฎร์ต้องทำหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม เจ้าหน้าที่ฝ่ายประชาสัมพันธ์ต้องยิ้มแย้มแจ่มใส เป็นต้น (ปรัชญา เวสารัชช, 2532:7)

บทบาทที่ได้มาจากตำแหน่ง ซึ่งเป็นบทบาทที่ถูกกำหนดควบคู่มากับตำแหน่ง บทบาทตามกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ คำสั่งต่างๆ ที่กำหนดให้ผู้ดำรงตำแหน่งนั้นๆ จำเป็นต้องกระทำหรือควรงเว้นการกระทำ ซึ่งบทบาทนั้นต้องสอดคล้องกับหน้าที่ที่ถูกกำหนดไว้

บทบาทที่ปฏิบัติจริง หมายถึง บทบาทที่สังคมมุ่งหวังให้ผู้ดำรงตำแหน่งนั้นควรปฏิบัติ และอาจถูกกำหนด จากบุคลิกลักษณะของผู้ดำรงตำแหน่งนั้น ได้แก่ ค่านิยม เจตคติ การศึกษา ประสบการณ์ ตลอดจนพื้นฐานทางวัฒนธรรมและประเพณีที่ผู้ดำรงตำแหน่งนั้นยึดถือ

บทบาทตามเพศ บทบาทตามวัย บทบาทตามอาชีพ บทบาทตามเกียรติยศ บทบาททางครอบครัว และบทบาทในกลุ่มเพื่อน เป็นต้น (ไวรัช เจริญบรรจง, 2545:14)

บทบาทผู้นำ ได้แก่ มีความสามารถในการชักชวนชี้แจง แนะนำผู้อยู่ใต้บังคับบัญชา ให้สามารถปฏิบัติงานตามแผนงาน เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กร

บทบาทในเชิงเทคนิค ได้แก่ การกำหนดโปรแกรมโครงการและแผนกลยุทธ์ให้กับสำนักงาน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานขององค์กร

บทบาทในการเป็นผู้มีความคิดริเริ่ม ได้แก่ เป็นผู้คิดเปลี่ยนแปลงการทำงานแบบเดิม หรือเสนอความคิดแบบใหม่ๆ หรือสามารถมีความพินิจวิเคราะห์งานที่ผู้ใต้บังคับบัญชาปฏิบัติอยู่นำมาแก้ไขเปลี่ยนแปลงจัดการข้อบกพร่องและวางระบบใหม่ได้

บทบาทในการติดต่อสื่อสารกับผู้อื่น ได้แก่ การติดต่อสื่อสาร ข่าวดสารข้อมูล ซึ่งจะเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการที่จะทำให้บุคคลในองค์กรมีความรู้ ความเข้าใจในการทำงาน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กร

บทบาทในการสร้างทีมงาน ได้แก่ บทบาทที่ผู้บริหารสามารถแสดงออกโดยการสร้างทีมในการปฏิบัติงาน ซึ่งประกอบด้วยหัวหน้างาน ผู้ร่วมงาน ผู้ได้รับผลประโยชน์จากองค์กร ซึ่งก็คือลูกค้าหรือผู้รับบริการนั่นเอง

บทบาทในการให้ความร่วมมือหรือประสานงาน ได้แก่ บทบาทในการให้ความร่วมมือในการสร้างตัวเชื่อมระหว่างอำนาจทางการเมืองกับอำนาจการกำหนดกฎหมาย เพื่อสนับสนุนให้องค์กรไปได้ และเป็นผู้ประสานงานภายในองค์กรกับหน่วยงานผู้รับผลประโยชน์ (วีระ ไชยธรรม, 2539:13-14)

บทบาท หมายถึง ปทัสถาน ความมุ่งหวัง ข้อห้ามความรับผิดชอบและอื่น ๆ ที่มีลักษณะทำนองเดียวกัน ซึ่งผูกพันอยู่กับตำแหน่งทางสังคมที่กำหนดให้บทบาทตามความหมายนี้ คำนึงถึงตัวบุคคลน้อยที่สุด แต่มุ่งไปบ่งชี้ถึงหน้าที่อันควรกระทำ

บทบาท หมายถึง ความเป็นไปของผู้ดำรงตำแหน่งที่คิดกระทำเมื่อดำรงตำแหน่งนั้นๆ

บทบาท หมายถึง การกระทำของบุคคลแต่ละคนที่กระทำโดยให้ความสัมพันธ์กับโครงสร้างทางสังคมหรือแนวทางอันบุคคลพึงกระทำเมื่อตนดำรงตำแหน่งนั้นๆ นั่นเอง (สุรเกียรติ์ ชูตะฐาน, 2543:6)

Cohen (1979:36) ได้ให้คำอธิบายเรื่องบทบาทไว้ดังนี้ การที่สังคมได้กำหนดเฉพาะเจาะจงให้เราปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทใดบทบาทหนึ่งนั้นเรียกว่าเป็นบทบาทที่ถูกกำหนด (Prescribed role) ถึงแม้ว่าบุคคลบางคนจะไม่ได้ประพฤติปฏิบัติตามบทบาทที่คาดหวังโดยผู้อื่นเราก็คงยอมรับว่า จะต้องปฏิบัติไปตามบทบาทที่สังคมกำหนดให้ ส่วนบทบาทที่ปฏิบัติจริง (Enacted role) เป็นวิธีการ ที่บุคคลได้แสดงหรือปฏิบัติออกมาจริงตามตำแหน่งของเขา ความไม่ตรงกันของบทบาท ที่ถูกกำหนดกับบทบาทที่ปฏิบัติจริงนั้นอาจมีสาเหตุมาจาก

1. บุคคลขาดความเข้าใจในส่วนของบทบาทที่ต้องการ (Lack of understanding)
2. ความไม่เห็นด้วย (Not to conform) หรือไม่ลงรอยกับบทบาทที่กำหนด
3. บุคคลไม่มีความสามารถ (Inability) ที่แสดงบทบาทนั้น ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ประสิทธิภาพ

Broom and Selstrick (1977:34-35) ได้ให้คำอธิบายเกี่ยวกับเรื่องของบทบาทไว้ ดังนี้

1. บทบาทที่กำหนดไว้ หรือบทบาทตามอุดมคติและหน้าที่ของตำแหน่งไว้
2. บทบาทที่ควรกระทำ (The perceived role) เป็นบทบาทแต่ละบุคคลเชื่อว่า ควรจะกระทำในหน้าที่ของตำแหน่งนั้นๆ ซึ่งอาจไม่ตรงตามบทบาท ตามอุดมคติทุกประการ และอาจแตกต่างกันไปในแต่ละบุคคลก็ได้
3. บทบาทที่กระทำจริง (The performed role) เป็นบทบาทที่แต่ละบุคคลได้กระทำตามความเชื่อ ความคาดหวัง ตลอดจนความกดดัน และ โอกาสที่จะกระทำในแต่ละสังคม ในช่วงระยะเวลาหนึ่ง

จากที่มีผู้ให้ความหมายของบทบาททั้งหมดนั้น เราสามารถสรุปสาระสำคัญได้ ดังนี้

1. บทบาทมีประจำอยู่ในทุกสถานภาพของสังคม
2. วัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีในสังคมเป็นสิ่งสำคัญอย่างหนึ่งในการ กำหนดบทบาท
3. การที่บุคคลจะทราบบทบาทได้ต้องมีสังคมการณ์ (Socialization)
4. บทบาทจริงของบุคคลนั้น ไม่แน่นอนเสมอไปว่าจะเหมือนกับบทบาทที่ควรจะเป็นไปตามปทัสถานของสังคมเพราะบทบาทที่บุคคลแสดงจริงๆ นั้นเป็นผลของปฏิกริยาแห่งบุคลิกที่ครองสถานภาพร่วมกับบุคลิกของบุคคลอื่นที่มีร่วมพฤติกรรมและเครื่องกระตุ้นต่างๆ ที่มีอยู่ในเวลาและสถานที่ที่เกิดการแสดงบทบาท

พรรณษะของนักวิชาการดังกล่าวพอสรุปได้ว่า บทบาท หมายถึง พฤติกรรมที่บุคคล ได้ปฏิบัติตามตำแหน่งหน้าที่และตามสถานภาพของแต่ละบุคคล เมื่อดำรงตำแหน่งและสถานภาพเปลี่ยนไปบทบาทก็จะเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย

2.3.2 แนวคิดเกี่ยวกับบทบาท

มีนักวิชาการหลายท่าน กล่าวถึงแนวคิดเกี่ยวกับบทบาทว่า บทบาทของบุคคลย่อมเป็นไปตามสถานภาพของบุคคลนั้นและบทบาทจะมีลักษณะที่เปลี่ยนแปลงได้ตามบรรทัดฐานทางสังคมที่เปลี่ยนไปตามกาลเวลา (สุพิศวง ธรรมพินทา, 2540:66) บทบาทตามตำแหน่งใดตำแหน่งหนึ่งของใครก็ตามจะถูกคาดหวังจากสังคมนั้น ซึ่งการกระทำในลักษณะนั้นเป็นขบวนการขัดเกลาทางสังคมวิธีหนึ่งและการแสดงบทบาทของบุคคลตามตำแหน่งหน้าที่จะมีความถูกต้องเหมาะสมหรือไม่ขึ้นอยู่กับปัจจัยสำคัญ 3 ประการ ดังต่อไปนี้

1. ความเข้าใจบทบาทหน้าที่ตนเองหรือปฏิบัติว่าตนเองแสดงบทบาทในฐานะอะไร
2. ประสบการณ์ของผู้แสดงบทบาทนั้นซึ่งบุคคลที่มีบทบาทต่างกันย่อมแสดงบทบาท ได้ไม่เท่าเทียมกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับประสบการณ์และการเรียนรู้ของแต่ละคน
3. บุคลิกภาพของผู้แสดงบทบาทนั้นซึ่งบุคลิกภาพของแต่ละคนมิได้เหมือนกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่างบุคคลที่มีบุคลิกภาพต่างกันแม้จะมีตำแหน่งเท่ากันย่อมมีบทบาทไม่เหมือนกัน (ทัศนา บุญทอง, 2525:93)

แนวความคิดเกี่ยวกับผู้ที่ จะเข้ารับการเปลี่ยนถ่ายบทบาท คือ บุคคลจะสวมบทบาทใดนั้นจะต้องประกอบด้วยลักษณะต่างๆ ดังนี้ คือ

1. ต้องรู้ถึงสถานะของตน
2. คำนึงถึงพฤติกรรมที่ควรแสดงในสถานการณ์ต่างๆ ว่าควรให้เหมาะสมกับสถานภาพของตน
3. คำนึงถึงพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องหรือสัมพันธ์กับคนอื่น ๆ
4. รู้จักประเมินผลการแสดงบทบาทของตนเอง (เดโช สวานานนท์, 2518:104)

แนวความคิดเกี่ยวกับลักษณะของบทบาทมี 3 ประการ คือ

1. บทบาทในอุดมคติ เป็นบทบาทที่กำหนดไว้ในกฎหมายหรือตามความคาดหวังของบุคคลทั่วไปในสังคม
2. บทบาทตามที่บุคคลเข้าใจหรือรับรู้ เป็นบทบาทที่ขึ้นอยู่กับบุคคลนั้นๆ จะคาดคิดด้วยตนเองว่าสำคัญอย่างไร

3. บทบาทที่แสดงออกจริง เป็นการกระทำที่บุคคลปฏิบัติจริง ซึ่งย่อมขึ้นอยู่กับสถานการณ์เฉพาะหน้าในขณะนั้น สถานการณ์ต่างๆ ที่มีอิทธิพลต่อการแสดงบทบาทอาจเป็นสภาพแวดล้อมธรรมชาติ และสภาพแวดล้อมทางสังคม (จำนง อธิวัฒน์สิทธิ์, 2532:45-46)

บทบาทตามแนวคิดและทฤษฎีทางสังคมวิทยาว่า“บทบาท” โดยทั่วไปอาจพิจารณาความหมายได้ 2 นัย คือ

1. แนวคิดบทบาทที่พิจารณาในด้านโครงสร้างสังคม หมายถึง ตำแหน่งทางสังคมที่มีชื่อเรียกต่างๆ ซึ่งแสดงลักษณะโดยคุณสมบัติและกิจกรรมของบุคคลที่ครองตำแหน่งนี้
2. แนวคิดบทบาทที่พิจารณาในด้านการแสดงบทบาทหรือการปะทะสังสรรค์ทางสังคม หมายถึง แบบแผนการกระทำที่เกิดจากการเรียนรู้ของบุคคลที่อยู่ในสถานการณ์แห่งการปะทะสังสรรค์นั้น

บทบาทแรก แสดงบทบาทหน้าที่ตำแหน่งคือสถานภาพแสดงให้ทราบถึงบุคคลนั้นเป็นใคร

บทบาทที่สอง หมายถึง ความมุ่งหวังที่บุคคลอื่นคาดว่าบุคคลในตำแหน่งหนึ่งควรจะทำหรือแสดงพฤติกรรมอย่างหนึ่งออกมาในสถานการณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง บทบาทหน้าที่นี้ควบคู่กับตำแหน่งบุคคลดำรงอยู่ (ภิญโญ สาร, 2519:304) บทบาท เป็นการปฏิบัติหน้าที่หรือการแสดงออกที่คนอื่นๆ ได้ความคิด หรือหวังว่าเขาจะทำ เมื่ออยู่ภายใต้สถานการณ์ทางสังคมอย่างหนึ่ง การที่ประชาชนคาดหวังหรือมุ่งหวังให้เขากระทำอย่างนั้นก็คือ เอาฐานะและหน้าที่ทางสังคมของเขาเป็นมูลฐาน (อุทัย หิรัญโต, 2526:120) บทบาท เป็นการแสดงพฤติกรรมของบุคคลที่ดำรงตำแหน่งตามนัยสิทธิและหน้าที่ของตำแหน่ง การแสดงบทบาทของตำแหน่งที่บุคคลครองอยู่นั้นถือว่าเป็น “บทบาทจริง” ซึ่งยึดถือตามนัยสิทธิและหน้าที่ของตำแหน่ง และสอดคล้องกับค่านิยมและปทัสถานของสังคม การแสดงบทบาทตามตำแหน่งย่อมมีส่วนเกี่ยวข้องกับ และสัมพันธ์กับบุคคลในสังคม บุคคลที่เกี่ยวข้องย่อมมีความมุ่งหวังหรือมีความหวังในบทบาทที่ผู้สวมตำแหน่งจะแสดงซึ่งเรียกว่า “บทบาทที่คาดหวัง” (สงวน สุทธิเลิศอรุณ, 2523:67)

บทบาท ยังมีแนวคิดเกี่ยวกับ การที่บุคคลจะดำรงตำแหน่งใดนั้น จะต้องมียบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบกำหนดไว้คู่กับตำแหน่งเสมอ และบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบนั้นจะต้องเป็นที่รู้และเข้าใจกันระหว่างบุคคลที่ดำรงตำแหน่งกับบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้อง (เดวิด เอ วิลสัน, 1962:40)

จากแนวความคิดของนักวิชาการดังกล่าวพอสรุปได้ว่า บทบาทเป็นพฤติกรรมที่บุคคลแสดงออกตามสถานภาพของตนเอง เป็นสิ่งที่มีอยู่ควบคู่กับสถานภาพ บทบาทของแต่ละคนอาจแตกต่างกันไปตามนิสัย ความคิด ความรู้ความสามารถ สภาพจิตและร่างกายของแต่ละบุคคล และบทบาทจะเปลี่ยนแปลงไปตามบรรทัดฐานของสังคม

Henry Mintzberg (อ้างอิงใน ศรีบุญญา วรพันธ์, 2540:30) ได้สรุปแนวคิดเกี่ยวกับบทบาทที่สำคัญไว้ 10 บทบาทโดยจัดแบ่งเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

1. บทบาทในด้านความสัมพันธ์ระหว่างกัน (Interpersonal role) ซึ่งนับว่าเป็นบทบาทที่เกิดขึ้นมาจากการทำงานตามอำนาจหน้าที่ที่มีอยู่ของผู้บริหาร นั่นคือ

1.1 บทบาทเป็นพระอัครราช (หัวหน้าพิธีการ)

1.2 บทบาทเป็นผู้นำ (คอยจูงใจ)

1.3 บทบาทเป็นคนกลาง (คอยประสานความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน และอื่นๆ)

2. บทบาทในด้านข้อมูล (Information role) ซึ่งเป็นบทบาทที่เกิดขึ้นมาจากกลุ่มแรกที่ต้องมีการติดต่อกับผู้บังคับบัญชา เพื่อนร่วมงานและอื่นๆ ซึ่งประกอบด้วย

2.1 บทบาทการรวบรวมข้อมูล

2.2 บทบาทการกระจาย หรือแจกจ่ายข้อมูล

2.3 บทบาทการให้ข้อมูล

3. บทบาทในการตัดสินใจ (Decisional role) บทบาทกลุ่มนี้เป็นผลสืบเนื่องมาจากบทบาทสองกลุ่มแรก ซึ่งจะส่งผลให้เกิดบทบาทที่เกี่ยวกับการตัดสินใจ 4 บทบาท คือ

3.1 บทบาทเป็นผู้ริเริ่มคิดกิจการ

3.2 บทบาทนักแก้ปัญหา

3.3 บทบาทเป็นนักแบ่งสรรทรัพยากร

3.4 บทบาทนักเจรจาข้อขัดข้อง

2.3.3 ทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาท

ทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาท นักวิชาการหลายท่านได้กล่าวว่า สถานภาพเป็นผู้กำหนดบทบาท บทบาทที่ส่งผลต่อพฤติกรรมและเป็นแบบแผนของพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับหน้าที่ของบุคคล ตลอดจนผลที่ได้จากตำแหน่งทางสังคมของบุคคลในสังคมตำแหน่งต่าง ๆ ดังนี้ (ประพันธ์ อำพันประสิทธิ์, 2544)

1. ทฤษฎีของราล์ฟ ลินตัน (Ralph Linton's Role Theory) กล่าวว่า ตำแหน่งหรือสถานภาพเป็นผู้กำหนดบทบาท เช่น บุคคลที่มีตำแหน่ง บุคคลจะปฏิบัติหน้าที่ของตนได้อย่างสมบทบาทหรือไม่ ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่าง เช่น บุคลิกภาพของผู้สวมบทบาท สภาพสังคม ขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมของสังคมนั้นๆ ด้วย

2. ทฤษฎีของโฮมมานน์ (Homan's Role Theory) กล่าวว่า บทบาทคือ บทบาทของบุคคลในสังคมอาจเปลี่ยนแปลงบทบาทของครูอย่างสมบูรณ์ แต่ขณะกลับบ้านจะแสดงบทบาท

ของสามีและภรรยาหรือบทบาทของพ่อแม่อย่างสมบูรณ์ ซึ่งจะเห็นได้ว่าแต่ละคนมีบทบาทมากมาย ในขณะเดียวกันข้อที่ควรปฏิบัติก็คือการให้บทบาทให้เหมาะสมกับสถานภาพที่มีอยู่ในขณะนั้น

3. ทฤษฎีของพาร์สัน (Talcott Parson's Role Theory) กล่าวว่าเนื่องจากมนุษย์ที่อยู่ในสังคมจำเป็นต้องมีการปะทะสังสรรค์ หรือติดต่อกับสมาชิกของกลุ่มโดยเหตุนีบทบาทของแต่ละบุคคลจึงเพิ่มขึ้นโดยอัตโนมัติ เช่น คนที่มีเพื่อนฝูงมากย่อมมีบทบาทมากขึ้นตามไปด้วย ทฤษฎีของพาร์สันได้ชี้ให้เห็นถึงว่า ในสังคมเล็กๆ อย่างครอบครัวชนบทบทบาททุกคนต้องรู้จักติดต่อกันอยู่ตลอดเวลา มีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดเพื่อให้เกิดความรัก ความสามัคคีทางสังคม แต่สำหรับสังคมเมือง สถาบันต่างๆ ทางสังคม สมาชิกจะต้องมีการติดต่อกันตามสถานภาพ โดยยึดถึงระบบการแบ่งงานเป็นสำคัญ ทุกคนต้องมีความสำนึกในเรื่องของมนุษย์สัมพันธ์เป็นอย่างดี ทั้งนี้เพื่อประสิทธิภาพของการทำงานและความเป็นปึกแผ่นทางสังคม สถาบันต่างๆ เหล่านั้นจะต้องปฏิบัติตามวิธีการที่กำหนดไว้เพื่อบรรลุจุดหมายปลายทางที่ตนตั้งไว้เป็นสำคัญ

4. ทฤษฎีของเมอร์ตัน (Merton's Role Theory) กล่าวว่า บุคคลจะต้องมีทั้งตำแหน่งและบทบาทควบคู่กันไป บทบาทจะมีมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับลักษณะของสังคมที่เขาเป็นสมาชิก ปัญหาสังคม ส่วนใหญ่เป็นผลมาจากความขัดแย้งในเรื่องบทบาทและสถานภาพที่เป็นไปโดยขาดความสมดุล

5. ทฤษฎีของกู๊ด (Good's Role Theory) กล่าวว่า บทบาทที่แท้จริงก็คือแบบพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับหน้าที่ของแต่ละบุคคลบทบาทจะต้องไปสอดคล้องกับวิธีการและจุดหมายที่สังคมกำหนดไว้ด้วย

6. ทฤษฎีของคัสกิน (Cuskin's Role Theory) กล่าวว่า บทบาทที่แท้จริงก็คือแบบของพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับหน้าที่ของแต่ละบุคคล บทบาทจะต้องไปสอดคล้องกับวิธีการและจุดหมายที่สังคมกำหนดไว้ด้วย

ทฤษฎีบทบาทนั้นมีความสำคัญต่อการปฏิบัติตามบทบาทของแต่ละบุคคล ซึ่งได้สรุปได้ว่า ชีวิตสังคมถูกสร้างขึ้นมาแล้วแต่ละคนในสังคมล้วนมีตำแหน่งทางสังคมทั้งสิ้น เช่น ครู พ่อ แม่ ลูก หัวหน้า ลูกน้อง เป็นต้น ในฐานะที่สังคมได้กำหนดบทบาทเพื่อปัจเจกชน แต่ละคนจะได้ปฏิบัติให้สอดคล้องกับโครงสร้างสังคมที่วางไว้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งตัวแบบที่เป็นบทบาทได้กล่าวถึงมติด่าง ๆ ของทฤษฎีบทบาทว่า มีลักษณะสำคัญ 5 ประการ ดังนี้

1. ทฤษฎีว่าด้วยบทบาทในการทำงาน ทฤษฎีว่าด้วยบทบาทหรือพฤติกรรมอันเป็นลักษณะของบุคคลที่มีอำนาจทางสังคมภายในระบบสังคมที่มั่นคง

2. ทฤษฎีบทบาทหน้าที่เป็นปฏิสัมพันธ์สัญลักษณ์ ทฤษฎีนี้มุ่งไปที่บทบาทของผู้กระทำ แต่ละคนวิวัฒนาการของบทบาทต่างๆ โดยอาศัยปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและวิธีการที่ผู้กระทำ ทางสังคมเข้าใจ และมีความหมายของพฤติกรรมเหล่านี้เป็นตัวแทน

3. ทฤษฎีบทบาทของโครงสร้าง ทฤษฎีนี้มุ่งต่อโครงการหรือตำแหน่งทางสังคมที่ได้จำแนกพฤติกรรมที่กำหนดไว้เป็นแบบเดียวกัน ซึ่งมุ่งต่อตำแหน่งทางสังคมนั้นๆ ในโครงสร้าง

4. ทฤษฎีบทบาทขององค์การ ซึ่งมุ่งต่อบทบาทต่างๆ ที่มาด้วยกันกับตำแหน่งทางสังคมที่ถือเป็นอันเดียวกันในสังคมที่วางโครงการไว้ก่อนแล้วเป็นระบบ ที่มุ่งงานและการจัดลำดับชั้นไว้เป็นอย่างดี

5. ทฤษฎีว่าด้วยบทบาทของความรู้ความเข้าใจ ซึ่งมุ่งถึงความสัมพันธ์ระหว่างบทบาท ที่คาดหวังกับพฤติกรรม (ประพันธ์ อัมพันธ์ประสิทธิ์, 2544:8-9)

ทฤษฎีบทบาทมีอยู่ในทุกๆ สังคมและมีอยู่ก่อนที่คนจะเข้าไปปกครอง ทฤษฎีบทบาทมีอยู่ในตำแหน่งแต่ละตำแหน่ง ทฤษฎีบทบาท วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมและประเพณีในสังคมนั้นๆ เป็นส่วนหนึ่งในการกำหนดบทบาทที่ควรจะเป็น การที่คนเราจะทราบฐานะตำแหน่งและบทบาทได้เป็นเพราะการปฏิสัมพันธ์ของคนในสังคมนั้น บทบาทที่ควรจะเป็นนั้นไม่แน่นอนเสมอไปว่าจะเหมือนกับพฤติกรรมจริงๆ ของคนที่อยู่ในฐานะตำแหน่งนั้น (ประมวล รัตนวงศ์, 2519:40)

สมเดช สิทธิพงศ์พิทยา (2522 : 23) ได้สรุปการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาทว่า บทบาทนั้นสามารถถูกกำหนดโดยสิ่งต่อไปนี้

1. บทบาทที่ถูกกำหนดโดยตำแหน่ง ได้แก่ ฐานะของตำแหน่ง กฎระเบียบหน้าที่ ความรับผิดชอบ สิทธิข้อผูกพันซึ่งกำหนดไว้เป็นปทัสถานสำหรับผู้ดำรงตำแหน่งเท่านั้น
2. บทบาทที่ถูกกำหนดโดยบุคลิกลักษณะของบุคคล ได้แก่ ทักษะคติ ประสพการณ์ การศึกษาอบรม ตลอดจนวัฒนธรรมประเพณี ผู้ดำรงตำแหน่งยึดถือเป็นแนวทางปฏิบัติ

บทบาทผู้นำ

Urwick' Luther F.(1962) ได้กล่าวถึงบทบาทของผู้นำ คือเป็นผู้บริหารองค์การอย่างแท้จริง เป็นสัญลักษณ์ขององค์กร สร้างความกระจ่างพร้อมเหตุในการดำเนินงาน สร้างบรรยากาศแห่งความคิดเห็นเป็นอันเดียวกัน

Chester I. Barnard (1996:31 อ้างอิงใน กวี วงศ์พุด, 2539:31) ได้ระบุบทบาทของผู้นำไว้ดังนี้ คือ เป็นผู้ชี้จุดมุ่งหมายเป็นผู้นำหาหนทาง เป็นผู้ใช้เครื่องมือในการดำเนินการ และเป็นผู้

กระตุ้นความพยายามให้เกิดการประสานงานกัน ซึ่งจะเห็นได้ว่าผู้นำจะเป็นแกนกลาง เป็นหัวใจ ของการทำงานทุกอย่าง

สิริ เทสประสิทธิ์ (2529:23) กล่าวถึง บทบาทของผู้นำท้องถิ่นที่สอดคล้องกับการพัฒนา ท้องถิ่นหรือการพัฒนาชุมชนไว้ คือ

1. เป็นการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ของท้องถิ่นหรือชุมชน
2. เป็นผู้ริเริ่มแนวคิดใหม่หรือสิ่งใหม่ๆ พร้อมทั้งชี้แนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับ แนวคิดใหม่หรือสิ่งใหม่ ๆ นั้นด้วย
3. เป็นผู้ช่วยวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการของชาวบ้าน
4. เป็นผู้แสดงความคิดเห็นความรู้สึกลึกและสร้างแรงจูงใจ เพื่อกระตุ้นเตือนหรือ ยั่วยุให้เกิดการกระทำการสร้างสรรค์ หรือพัฒนาให้เกิดขึ้นในท้องถิ่นหรือชุมชน

วิโรจน์ ภูจินดา (2527:20-21) ได้อธิบายบทบาทผู้นำท้องถิ่นไว้ 3 ประการ คือ

1. บทบาทในฐานะผู้ให้ความรู้ ความเข้าใจถูกต้องแก่ประชาชน ผู้นำท้องถิ่นมี บทบาทสำคัญในการให้ความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องแก่ประชาชนในหมู่บ้านในด้านต่างๆ ทั้งใน ด้านเกี่ยวกับ ทางโลกและทางธรรม ในทางโลกนั้นจะต้องให้ความรู้ในการดำรงชีพ โดยมีธรรมา ศาสตร์ไม่ฟุ้งเฟ้อ มีการพัฒนาอาชีพ ตลอดจนมีความสามัคคีระหว่างหมู่คณะ ส่วนทางธรรมนั้นจะต้องยึด ศีลธรรมในอันที่มุ่งให้ทุกคนทำดี ละเว้นการทำชั่ว และไม่เบียดเบียนผู้อื่น
2. บทบาทในฐานะผู้ทำหน้าที่ให้เกิดพลังผู้นำท้องถิ่นจะต้องมีบทบาทในการ เป็นผู้นำในการรวมตัวรวมกลุ่มของประชาชนในท้องถิ่นเพื่อการประกอบกิจกรรมใดๆ อย่างจริงจัง ทั้งนี้ก็เพื่อให้ประชาชนในหมู่บ้านเกิดพลังเพื่อการพัฒนาในด้านต่างๆ
3. บทบาทในฐานะเป็นผู้ประสานและแก้ไขปัญหา ผู้นำท้องถิ่นจะต้องเป็นผู้ ประสานการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ทุกระดับเพื่อให้การดำเนิน โครงการพัฒนาของหมู่บ้านเป็นไป อย่างจริงจังแล้วผู้นำยังต้องเป็นผู้รับผิดชอบในการแก้ไขปัญหาหรือข้อขัดข้องต่างๆ ที่เกิดขึ้น เพื่อให้การพัฒนาดำเนินไปได้ด้วยดี

จากแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาทที่กล่าวมาแล้วนั้น ผู้นำมีบทบาท หน้าที่ความรับผิดชอบ มากมายเพื่อจะก่อให้เกิดผลดีแก่สมาชิกกลุ่ม ซึ่งสามารถสรุปบทบาทผู้นำไว้ได้ เป็นดังนี้

1. บทบาทผู้บริหาร
2. บทบาทผู้ให้การศึกษา
3. บทบาทผู้ควบคุมความสัมพันธ์กลุ่ม
4. บทบาทผู้เชื่อมประสาน
5. บทบาทติดตามและประเมินผล

กล่าวโดยสรุป บทบาทผู้นำ หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกที่เกี่ยวกับหน้าที่ความรับผิดชอบ และการ ปฏิบัติตนของบุคคลที่ดำรงตำแหน่งใดตำแหน่งหนึ่งที่ควรกระทำตามความคาดหวังขององค์กรหรือหน่วยงานของตนเองและบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้อง

บทบาทของการจัดการ (Management roles) เป็นพฤติกรรมของผู้บริหารที่ถูกกำหนดขึ้นจากความสัมพันธ์กับงานที่สามารถระบุออกมาได้ ในปลายทศวรรษที่ 1960 Henry Mintzberg ได้ศึกษาเกี่ยวกับงานของผู้บริหารระดับสูง 5 อันดับซึ่งมีข้อสังเกตที่สำคัญเกี่ยวกับงานของผู้บริหาร โดยสรุปว่า บทบาทของการจัดการ (Managerial roles) สามารถจำแนกออกได้เป็น 10 บทบาท และจัดได้เป็น 3 กลุ่มหลักคือ 1) บทบาทด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (Interpersonal roles) 2) บทบาทด้านข้อมูลข่าวสาร (Information roles) 3) บทบาทด้านการตัดสินใจ (Decisional roles)

การกำหนดบทบาทในการจัดการจะขึ้นอยู่กับตำแหน่งของผู้บริหาร หรือสถานะ และ อำนาจหน้าที่ที่เป็นทางการ (Formal authority) โดยมีรายละเอียดดังนี้

อำนาจหน้าที่ที่เป็นทางการและสถานะ (ตำแหน่ง) ที่เป็นทางการ

1. บทบาทความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (Interpersonal roles)
 - 1.1 บทบาทการเป็นหัวหน้า (Figurehead)
 - 1.2 บทบาทการเป็นผู้ประสานงาน (Liaison)
 - 1.3 บทบาทการเป็นผู้นำ (Leader)
2. บทบาทด้านข้อมูลข่าวสาร (Information roles)
 - 2.1 บทบาทการรับข้อมูล (Monitor)
 - 2.2 บทบาทการกระจายข้อมูล (Disseminator)
 - 2.3 บทบาทการแถลงข่าว (Spokesperson)
3. บทบาทด้านการตัดสินใจ (Decisional roles)
 - 3.1 บทบาทการเป็นผู้ประกอบการ (Entrepreneur)
 - 3.2 บทบาทการจัดข้อขัดแย้ง (Disturbance handler)
 - 3.3 บทบาทการจัดสรรทรัพยากร (Resource allocator)
 - 3.4 บทบาทการเจรจาต่อรอง (Negotiator)

1. บทบาทความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (Interpersonal roles) บทบาทในกลุ่มนี้จะเพิ่มขึ้นซึ่งมีผลโดยตรงมาจากฐานอำนาจหน้าที่เป็นทางการของผู้บริหารที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับสมาชิกขององค์กรและผู้เกี่ยวข้องอื่นๆ บทบาทด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลแบ่งออกเป็น 3 บทบาท คือ

1.1 บทบาทการเป็นหัวหน้า (Figurehead) ในฐานะเป็นหัวหน้าของหน่วยงานขององค์กร ผู้บริหารต้องปฏิบัติงานในหน้าที่ที่ถูกกำหนดแน่นอน ซึ่งเป็นพิธีการตามปกติ เช่น ผู้บริหารอาจมีการปรากฏตัวต่อชุมชน การเข้าร่วมงานพิธีทางสังคม หรือการรับประทานอาหารกับลูกค้าคนสำคัญ ในการกระทำดังกล่าวผู้บริหารจึงมีบทบาทเป็นหัวหน้า

1.2 บทบาทการเป็นผู้ประสานงาน (Liaison) ผู้บริหารต้องให้บริการในฐานะเป็นผู้ประสานงานขององค์กรทั้งในการทำงานร่วมกับบุคคลต่างๆ และการทำงานร่วมกับกลุ่มภายในองค์กร รวมทั้งมีการพัฒนาความสัมพันธ์ที่น่าพึงพอใจกับบุคคลภายใน ผู้บริหารต้องมีความไว ต่อปัญหาที่มีความสำคัญต่อองค์กรซึ่งสามารถพัฒนาความสัมพันธ์ และสร้างเครือข่ายทั้งใน และนอกองค์กร

1.3 บทบาทการเป็นผู้นำ (Leader) เนื่องจากผู้บริหารมีความรับผิดชอบอย่างมากต่อความล้มเหลวหรือความสำเร็จของหน่วยงานขององค์กร ผู้บริหารจึงต้องแสดงบทบาทของการเป็นผู้นำในกลุ่มงานของเขาเพื่อนำทีมงานและพนักงานไปสู่เป้าหมายขององค์กร

2 บทบาทด้านข้อมูลข่าวสาร (Information roles) ผู้บริหารจะรับผิดชอบต่อการแจ้งข้อมูลข่าวสารแก่ผู้ปฏิบัติงานร่วมกัน เพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ จากความรับผิดชอบด้านการจัดการนี้ทำให้ผู้บริหารกลายเป็นศูนย์กลางในการติดต่อสื่อสารในหน่วยงานของเขา และเป็นแหล่งของการติดต่อสื่อสารสำหรับกลุ่มงานต่าง ๆ ภายในองค์กร บุคคลทั่วทั้งองค์กรต้องขึ้นอยู่กับโครงสร้างทางการจัดการ และผู้บริหารเองต้องทำตัวเป็นผู้กระจายข้อมูล (Disseminate) หรือการจัดหาข้อมูลข่าวสารที่จำเป็นสำหรับการทำงาน บทบาทด้านข้อมูลข่าวสาร แบ่งออกเป็น 3 บทบาท คือ

1.2 บทบาทการรับข้อมูล (Monitor) ในฐานะเป็นผู้รับข้อมูล ผู้บริหารต้องมีการกลั่นกรองข้อมูลด้านสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกองค์กรอย่างต่อเนื่อง เพื่อใช้ประโยชน์จากข้อมูลข่าวสารนั้น ผู้บริหารสามารถค้นหาข้อมูลข่าวสารได้จากผู้ได้บังคับบัญชา และจากการประสานงาน รวมทั้งอาจได้รับข้อมูลข่าวสารที่ไม่มีประโยชน์จากเครือข่ายที่ผู้บริหารติดต่อกับ ซึ่งจากข้อมูลข่าวสารนี้ผู้บริหารสามารถแสวงหาโอกาสที่มีศักยภาพและระบุอุปสรรคที่เกิดขึ้นกับกลุ่มงานและองค์กรได้ (อ้างใน ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และสมชาย หิรัญภิตติ, 2550:19-22)

แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับผู้นำ

Hollandere, Edwin P.(1970) ได้ให้ความหมายผู้นำ คือ ผู้ซึ่งมีบุคลิกภาพรวมทั้งผู้มีสถานะที่ได้รับการแต่งตั้ง เป็นผู้ใช้อิทธิพลต่อการดำรงไว้ซึ่งความเป็นกลุ่มและดำเนินให้กลุ่มไปสู่เป้าหมายในการกระทำเช่นนี้ ผู้นำจะเป็นใครก็ได้ ซึ่งมีบทบาทสำคัญมากในการ ที่จะดำเนินการ

ใดๆ ที่จะนำกลุ่มให้บรรลุเป้าหมายตามที่ต้องการ จากความหมายจะเห็นได้ว่า ผู้นำเป็นใครก็ได้แต่สามารถชักจูงโน้มน้าวให้กลุ่ม หรือคนดำเนินงานตามที่ตนต้องการ หรือตั้งเป้าหมายไว้

Chapin (1924 : 24 อ้างอิงใน กวี วงศ์พุม, 2539:14) ให้ความหมายไว้ ดังนี้ ผู้นำ คือความ เป็นแกนกลางของการประสานงานของกลุ่ม

Stogdill (1950 :15 อ้างอิงใน กวี วงศ์พุม, 2539:15) ได้กล่าวถึงผู้นำว่า ผู้นำเป็นกระบวนการ ของอิทธิพลต่อความพยายามและกิจกรรมของกลุ่มที่รวมกันขึ้น ด้วยความพยายามที่จะดำเนินการ เพื่อความสำเร็จตามเป้าหมาย

Koontz and O'Donnell (1958:15 อ้างอิงใน กวี วงศ์พุม, 2539:15) ได้ให้คำจำกัดความ ไว้ว่า ความเป็นผู้นำ เป็นการปฏิบัติที่มุ่งในการชักจูงผู้คนให้ทำงานรวมกัน เพื่อจุดมุ่งหมายจะได้ สัมฤทธิ์ผล

อรุณ รักธรรม (อ้างอิงใน กวี วงศ์พุม, 2539:17) ได้ให้คำจำกัดความว่า ผู้นำ หมายถึง บุคคลซึ่งถูกแต่งตั้งขึ้นหรือได้รับความยกย่องขึ้นเป็นหัวหน้าผู้ตัดสินใจ เพราะมีความสามารถในการ ปกครองบังคับบัญชาและจะพาผู้ใต้บังคับบัญชาหรือหมู่ชนไปในทางที่ดีหรือชั่วได้

ธรรมรส โชติคุณุช (อ้างอิงใน กวี วงศ์พุม, 2539:16) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ผู้นำ หมายถึง บุคคลซึ่งถูกแต่งตั้งขึ้นมาหรือได้รับความยกย่องขึ้นมาเป็นหัวหน้า มีความสามารถในการ ปกครองบังคับบัญชาและอาจชักพาผู้ใต้บังคับบัญชาหรือหมู่ชนในทางที่ดีหรือชั่วได้ เราเรียกผู้นำ ตามคุณลักษณะว่า “ผู้นำพลวัต” (Dynamic leader) ซึ่งอาจเป็นผู้นำที่ดี (Positive leader) หรือผู้นำ นิเสธ (Negative leader) ก็ได้ถ้าหากเป็นผู้ชักชวนไปในทางที่ไม่ถูกต้องและปฏิบัติการ อันเป็น ปฏิปักษ์ต่อระเบียบของสังคม

เสาวคนธ์ สุดสวัสดิ์ (2530:284) ได้กล่าวถึงความเป็นผู้นำ (Leadership) ไว้ว่า กระบวนการ ใช้ศักยภาพหรือสมรรถภาพประจำตัวของแต่ละบุคคลในการควบคุมพฤติกรรมของบุคคล เพื่อให้ กระทำการตามความมุ่งหมายในแต่ละสถานการณ์และสภาพสังคม ทักษะในการเป็นผู้นำ โดยทั่วไปแล้วหมายถึง การที่ผู้นำสามารถใช้อิทธิพลหรืออำนาจต่อบุคคลที่อยู่ใต้บังคับบัญชาต่อ กลุ่มต่างๆ และต่อบุคคลในสังคมสถานการณ์ต่างๆ เพื่ออำนวยความสะดวกให้การปฏิบัติงานบรรลุเป้าหมายที่ กำหนดไว้ ในทางปฏิบัติผู้นำจะเป็นศูนย์กลางของกลุ่มต่าง ๆ ซึ่งทำหน้าที่เกี่ยวกับการอำนวยความสะดวก ชักจูงใจ การริเริ่ม การประนีประนอม และการประสานประโยชน์ พฤติกรรมในหน้าที่ของผู้นำ ส่วนใหญ่เป็นการวินิจฉัยสั่งการโดยอาศัยอำนาจอิทธิพลและบารมีเป็นเครื่องมือ ทั้งที่เป็นลักษณะ เป็นทางการ และไม่เป็นทางการ ทั้งนี้เพื่อก่อให้เกิดพลังกลุ่ม ช่วยให้การดำเนินงานบรรลุ วัตถุประสงค์ที่ กำหนดไว้ ผู้นำที่มีสมรรถภาพคือ ผู้นำที่สามารถตอบสนองต่อสถานการณ์ที่ เกิดขึ้นเฉพาะหน้า ได้ถูกต้องและทันท่วงที

Max Weber (อ้างอิงใน ปวัตน์ นวะมะรัตน์, 2538:13) กล่าวว่า บุคคลบางประเภทมีลักษณะเป็นผู้นำโดยได้รับพรสวรรค์จากสิ่งที่อยู่เหนือเหตุผล หรือเป็นสมบัติตามธรรมชาติที่เรียกว่า “บารมี” (Charisma) ทำให้ทุกคนเกิดความศรัทธาและยอมรับอำนาจความชอบธรรมในการปกครอง ผู้นำประเภทนี้ต้องอาศัยบุคลิกภาพและความสามารถส่วนตัวสร้างความสัมพันธ์ทางจิตใจเพื่อให้ประชาชนทั่วไปยอมรับ

พัฒน์ บุญรัตน์พันธ์ (อ้างอิงใน ธเนศ เวชกรกานนท์, 2540:17) มีความเห็นเกี่ยวกับ “ผู้นำ” คือบุคคลที่มีบุคลิกภาพดีเด่น มีความสามารถพิเศษในกลุ่มชนบท หรือท้องถิ่นในขณะเดียวกัน สมาชิกในกลุ่มมีความผูกพันและยอมรับซึ่งกันและกัน จะมีสถานการณ์หนึ่งเกิดขึ้นและจะทำให้เกิดผู้นำตามแบบผู้ตาม ซึ่งทำให้บุคลิกภาพดีเด่น มีความรู้ ความสามารถกลายเป็นผู้นำภายในกลุ่มนั้น ลักษณะเช่นนี้เป็นการมองผู้นำในแง่ของสถานการณ์และบุคลิกภาพ

ธรรมรส โชติบุญขร (อ้างอิงใน ชูศักดิ์ ชูช่วย, 2533:22) ได้ให้ความหมายของผู้นำว่าเป็นบุคคลที่ถูกแต่งตั้งขึ้นมาหรือได้รับการยกย่องขึ้นมาเป็นหัวหน้า มีความสามารถในการปกครอง บังคับบัญชา และอาจชักพาผู้ใต้บังคับบัญชาหรือหมู่ชนไปในทางที่ดีหรือชั่วได้

พัฒน์ บุญรัตน์พันธ์ (อ้างอิงใน ธเนศ เวชกรกานนท์, 2517:125-129) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ผู้นำชุมชนหมายถึง ผู้ที่มีบุคลิกภาพเด่น ประกอบมีความสามารถพิเศษในกลุ่มชนหรือในท้องถิ่นนั้นๆ ซึ่งในแต่ละกลุ่มย่อมประกอบไปด้วยกลุ่มบุคคลที่มีบุคลิกภาพ ความรู้ ความสามารถและลักษณะแตกต่างกันไปในขณะที่ทุกคนมีความผูกพันซึ่งกันและกัน ในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มจะต้องยอมรับนับถือความคิดเห็นของกันและกัน ด้วยเหตุนี้เองสถานการณ์ ซึ่งเป็นตัวหนึ่งที่ผลักดันให้สมาชิกกลุ่มบางคนกลายเป็นผู้นำ และบางคนกลายเป็นผู้ตาม ความเป็นผู้นำมักปรากฏขึ้นเพราะเหตุการณ์หรือสภาพแวดล้อมบีบรัด อย่างไรก็ตามส่วนประกอบที่ทำให้บุคคลกลายเป็นผู้นำเนื่องจากคุณลักษณะพิเศษประจำตัว เช่น ความซื่อสัตย์สุจริต ความยุติธรรม ความโอบอ้อมอารี และความเสียสละ

เรวดี ไชยพาน (2523:9) ได้ให้ความหมายว่า ผู้นำชุมชน หมายถึง บุคคลที่คนในชุมชนยกย่องยอมรับนับถือเป็นผู้ที่สามารถชักจูง และก่อให้เกิดแรงศรัทธาในกลุ่มคน เป็นผู้เสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวมพร้อมที่จะให้ความช่วยเหลือให้คำปรึกษาหารือแก่ผู้อื่น มีความคิดริเริ่มทันต่อเหตุการณ์ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น มีการศึกษาดี มีแนวความคิดเป็นประชาธิปไตยเป็นผู้ที่มีส่วนสำคัญในการทำงานให้แก่ชุมชน เป็นบุคคลที่มีความสามารถที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงใดๆ ในชุมชน

จิระพรรณ กาญจนจิตรา (2528:53) ให้ความหมายของผู้นำท้องถิ่นว่า ผู้นำท้องถิ่นหมายถึง ผู้ที่มีความรู้เรื่องใดเรื่องหนึ่งที่ต้องการในการดำเนินงานของกลุ่ม สามารถใช้ความรู้นั้นให้กลุ่ม บรรลุวัตถุประสงค์ได้ในสถานการณ์หนึ่ง ผู้นำส่วนใหญ่จะมีบุคลิกภาพเด่น มีความรู้ความสามารถ เป็นพิเศษในกลุ่มชนหรือในท้องถิ่นนั้นๆ เป็นผู้ที่สามารถจูงใจประชาชนให้มีความคิดคล้อยตาม และลงมือทำงานอย่างใดอย่างหนึ่งจนนำกลุ่มไปสู่จุดหมายปลายทางได้อย่างสำเร็จ สำหรับงาน พัฒนาชุมชนนั้น ผู้นำ หมายถึง ผู้นำกลุ่มซึ่งมีลักษณะที่สำคัญคือ เป็นผู้มีความรู้ความสามารถที่จะ ให้ความรู้ให้เป็นประโยชน์ต่อกลุ่ม และช่วยให้กลุ่มได้บรรลุวัตถุประสงค์ ตามต้องการ

ประยุทธ สุวรรณโกตา (2522:32-39) ให้ความหมายของผู้นำท้องถิ่นว่า ผู้นำท้องถิ่น หมายถึง บุคคลที่ช่วยให้ผู้อื่น หรือชุมชนให้มีการตกลงกัน และพยายามหาทางให้ประสบผลสำเร็จ ตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้ พฤติกรรมผู้นำท้องถิ่นจะมีอิทธิพลเหนือประชาชนในท้องถิ่นนั้นอันจะ ก่อให้เกิดความร่วมมือกันทำงาน โดยมุ่งหวังความสำเร็จของชุมชนเป็นสำคัญหรืออาจกล่าว ได้ง่าย ๆ โดยสรุปว่า ผู้นำท้องถิ่นคือ ผู้มีอำนาจหรืออิทธิพลสามารถชักจูงคนในชุมชนได้

ความหมายของผู้นำ

Theodore Levitt กล่าวว่า ผู้นำ หมายถึง ผู้มีวิสัยทัศน์ มีความคิดริเริ่ม มีความเป็นอิสระ กล้าหาญในการตัดสินใจ มีแรงกระตุ้น มีความกระตือรือร้นสูง มีความยืดหยุ่น เป็นต้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้ มีความสำคัญต่อการเป็นผู้บริหารที่จะช่วยปรับปรุงจุดอ่อนในตัวผู้บริหารให้มีคุณลักษณะที่ ครบถ้วนสมบูรณ์ยิ่งขึ้น นอกจากนั้นการสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ผู้นำจะต้องอาศัยปัจจัยสำคัญ 5 ประการ คือ

1. ความซื่อตรง หมายถึง ความจริงใจ ความสุจริตใจ และการเปิดเผยความจริง ช่วยสร้างความเชื่อถือศรัทธาในตัวผู้นำให้เพิ่มสูงขึ้น โดยเฉพาะความจริงใจในส่วนสำคัญของผู้นำ ในระยะยาว
2. ความสามารถ หมายถึง ทักษะ ความรู้ความสามารถด้านคนและด้านเทคนิค ของการนำแต่ละบุคคล ต้องสามารถทำให้คนยอมรับนับถือและเชื่อมั่น
3. ความสม่ำเสมอ เกี่ยวข้องกับความเชื่อถือ การใช้ดุลยพินิจที่ดี การคาดการณ์ อย่างแม่นยำในสถานการณ์ที่ต้องตัดสินใจ ความเสมอต้นเสมอปลายของคำพูดและการกระทำ ทำให้สร้างความเชื่อมั่นในตัวผู้นำได้
4. ความจงรักภักดี เป็นความสมัครใจในการปกป้องและรักษาหน้าของบุคคลอื่น และทุ่มเทจิตใจให้แก่ผู้นำ
5. การเปิดเผย ผู้นำต้องเป็นคนเปิดเผยจริงใจยอมรับความคิดของคนอื่น และเปิดเผยความรู้สึก แท้ที่จริงของตนออกมาอย่างจริงใจ

ปัจจัยที่สำคัญทั้ง 5 ประการนี้ ถ้าขาดข้อใดข้อหนึ่งอาจก่อให้เกิดการขาดความเชื่อมั่นในตัวผู้นำ (วิกฤตศรัทธา) จนสามารถนำความล้มเหลวมาสู่ผู้นำได้

ความเป็นผู้นำ (Leadership) เป็นศิลปะที่จำเป็นและสำคัญอย่างยิ่งต่อนักบริหารที่จะนำองค์การไปสู่ความสำเร็จ ผู้นำเป็นผู้ตัดสินใจ กำหนดปัญหา วางแผน และรับผิดชอบต่อความอยู่รอดหรือการพัฒนาขององค์การ การเป็นผู้นำมองเพียงผิวเผินจะเห็นว่าไม่ยากลำบาก แต่การเป็นผู้นำที่ดีนั้น ในการทำงานจริงเป็นสิ่งที่กระทำให้สมบูรณ์ได้ยาก ดังนั้น การเสริมสร้างความเป็นผู้นำเป็นศิลปะแบบหน้าที่พึงเรียนรู้และพัฒนาได้ หรือหมายถึง ความสามารถของศิลปะหรือกระบวนการ ในการใช้อิทธิพลให้ผู้อื่นทำตามจนประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายของกลุ่ม

1. ผู้นำ (Leader) เป็นบุคคลที่ทำให้องค์การประสบความสำเร็จและบรรลุผลสำเร็จโดยใช้อิทธิพลจูงใจผู้อื่นให้ปฏิบัติตาม นอกจากนั้นแล้วผู้นำยังมีส่วนทำให้เกิดวิสัยทัศน์ขององค์การ และพนักงาน รวมทั้งผู้นำสามารถใช้อำนาจอิทธิพลต่างๆ ทั้งโดยตรงและโดยอ้อมเพื่อนำกลุ่มประกอบกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง

2. ผู้บริหาร (Manager) เป็นบุคคลที่อยู่ในองค์การและสามารถสั่งการให้บุคคลอื่นปฏิบัติงานได้โดยเป็นผู้ที่มีความสามารถในการจูงใจให้เกิดการพัฒนาและธำรงรักษาพนักงานที่มีความสามารถเอาไว้ได้ เป็นบุคคลที่วางแผนจัดระเบียบ ชักนำและควบคุมทรัพยากรมนุษย์ วัสดุ การเงิน ข้อมูลสารสนเทศ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์การ (Hellriegel, Jackson and Slocum, 2005:7) ผู้บริหาร (Manager) เป็นบุคคลในองค์การซึ่งรับผิดชอบการทำงานของบุคคลในองค์การซึ่งทำหน้าที่ในกระบวนการจัดการโดยอาศัยหน้าที่ของการจัดการซึ่งมี 4 ประการคือ 1) การวางแผน (Planning) 2) การจัดองค์การ (Organizing) 3) การนำ (Leading) 4) การควบคุม (Controlling) ทรัพยากรขององค์การ

3. ผู้นำท้องถิ่น คือ บุคคลที่ใช้ให้ผู้อื่นหรือชุมชนให้มีการตกลงกัน และพยายามหาทางให้ประสบผลสำเร็จตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้ พฤติกรรมผู้นำท้องถิ่นจะมีอิทธิพลเหนือประชาชน ในท้องถิ่นนั้นอันจะก่อให้เกิดความร่วมมือกันทำงาน โดยมุ่งหวังผลสำเร็จของงานเป็นสำคัญ หรืออาจกล่าวสรุปได้ว่า ผู้นำท้องถิ่นคือ ผู้มีอำนาจหรืออิทธิพลสามารถชักจูงใจคนในชุมชนได้ กลุ่มบุคคลในชุมชนให้การยอมรับนับถือ มีความรู้ความสามารถเป็นที่ต้องการในการดำเนินงานของกลุ่ม สามารถกระตุ้นแรงศรัทธาในกลุ่ม เป็นผู้ที่ทำหน้าที่รับผิดชอบต่อการพัฒนาการของกลุ่ม ส่งเสริมให้สมาชิกทุกคน สามารถปฏิบัติงานได้อย่างสำเร็จ อีกทั้งแก้ปัญหาต่างๆ ที่เป็นอุปสรรค ต่อการทำงาน และพัฒนาการของกลุ่มจนสามารถนำไปสู่จุดมุ่งหมายที่ต้องการเป็นผลสำเร็จ

องค์ประกอบของการเป็นผู้นำ

องค์ประกอบของการเป็นผู้นำมี 4 ประการคือ 1) ความสามารถในการใช้อำนาจให้เกิดประสิทธิผลเป็นที่ยอมรับลักษณะของอำนาจ และความแตกต่างระหว่างอำนาจและหน้าที่ 2) ความสามารถในการจูงใจบุคคลทุกระดับและทุกสถานการณ์ เป็นความสามารถในการเข้าใจบุคคล สามารถใช้ทฤษฎีการจูงใจ ชนิดของอิทธิพลการจูงใจ ลักษณะของระบบการจูงใจ สามารถประยุกต์ใช้ความรู้กับบุคคลและสถานการณ์ ผู้บริหารต้องเข้าใจทฤษฎีการจูงใจและเข้าใจส่วนประกอบในการจูงใจ และสามารถประยุกต์ใช้ได้ 3) ความสามารถในการชักนำเป็นความสามารถที่จะให้ผู้ตามใช้ความสามารถในการทำงานของกลุ่ม ในขณะที่การใช้ผู้จูงใจ จะเป็นจุดกลางของผู้ได้บังคับบัญชา 4) ความสามารถในการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าต่างๆ สิ่งสำคัญในการจูงใจขึ้นอยู่กับความคาดหวังรางวัลที่ได้รับ และความพยายามที่จะได้รับร่วมกับปัจจัยอื่นๆ เช่น สิ่งแวดล้อม ตลอดจนบรรยากาศองค์การ การระลึปัจจัยเหล่านี้จะต้องนำไปใช้สำหรับพฤติกรรมผู้นำและพัฒนาทฤษฎีต่างๆ การศึกษาทฤษฎีจิตวิทยาของความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลจะนำไปสู่ทัศนะกลุ่มบุคคล ดังนั้น งานเบื้องต้นของผู้บริหารคือ การออกแบบและการรักษาสิ่งแวดล้อมในการทำงานให้เอื้อต่อการทำงานของพนักงานในการตอบสนองความพอใจของสมาชิกและผลผลิตที่มากขึ้นขององค์การ โดยการช่วยบุคคลอื่นโดยสิ่งต่างๆ เช่น เงิน สถานะ อำนาจ และการจูงใจในความสำเร็จ

หลักพื้นฐานของความเป็นผู้นำคือ บุคคลมีแนวโน้มจะทำตามบุคคลอื่นในทัศนะนี้การเสนอความพึงพอใจในการบรรลุเป้าหมายส่วนตัว ผู้บริหารต้องเข้าใจถึงวิธีการกระตุ้นผู้ได้บังคับบัญชาและเทคนิคการจูงใจในการปฏิบัติงาน ซึ่งจะมีผลสะท้อนต่อความเข้าใจในการจัดการประสิทธิผลที่มากขึ้น ความเป็นผู้นำ โดยเนื้อหาจะครอบคลุมถึงความสำคัญระหว่างผู้นำ อำนาจ รูปแบบ และแบบของอำนาจผู้นำ ทฤษฎีคุณลักษณะของผู้นำ ความแตกต่างระหว่างผู้นำแบบใช้หลักการติดต่อระหว่างบุคคล และผู้นำเชิงปฏิรูป

การเปรียบเทียบผู้นำกับผู้บริหาร

ผู้นำ (Leader) และผู้บริหาร (Management) มีลักษณะแตกต่างกัน แต่มีบางคนเข้าใจผิดคิดว่าผู้บริหารก็คือผู้นำ ทำให้ผู้บริหารจำนวนไม่น้อยที่ประสบความล้มเหลวในการบริหารเพราะขาดความเป็นผู้นำ ขณะเดียวกันผู้นำก็อาจไม่ได้ตำแหน่งผู้บริหาร เมื่อเปรียบเทียบและแสดงลักษณะที่แตกต่างกันระหว่างผู้บริหารและผู้นำ ดังนี้

ลักษณะของผู้นำ (Leader) คือ มีวิสัยทัศน์ มีความยืดหยุ่น กระตือรือร้นมาก มีความคิดริเริ่ม มีนวัตกรรม แรงบันดาลใจ มีความกล้าหาญ มีจินตนาการ มีการทดลอง และมีความเป็นอิสระ

ลักษณะของผู้บริหาร (Manager) คือ มีเหตุผล มีอำนาจหน้าที่ มีโครงสร้างการทำงาน มีการวิเคราะห์ การให้คำปรึกษา มีความเพียร รู้จักการแก้ปัญหา มีจิตใจหนักแน่น ความสุขุมรอบคอบ และมีความมั่นคง

ด้วยเหตุนี้ Theodore Levitt จึงได้เสนอแนวความคิดเกี่ยวกับความแตกต่างระหว่างผู้นำกับผู้บริหาร (อ้างใน ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และสมชาย หิรัญกิตติ, 2550:198-199)

ลำดับขั้นของการจัดการ (The management hierarchy) องค์การต่างๆ จำเป็นต้องมีผู้บริหาร (Manager) ในจำนวนที่เหมาะสมเพื่อการประสานทรัพยากรต่างๆ ขององค์การขนาดเล็กอาจมีระดับการจัดการระดับเดียว แต่องค์การขนาดใหญ่จะมีมากกว่าหนึ่งระดับ กลุ่มผู้บริหารโดยทั่วไปประกอบด้วยผู้บริหาร 3 ระดับ หรือ 3 ประเภท คือ 1) ผู้บริหารระดับสูง (Top managers) 2) ผู้บริหารระดับกลาง (Middle managers) 3) ผู้บริหารระดับต้น (First-line managers) ซึ่งในแต่ละระดับจะมีเป้าหมายงาน ความรับผิดชอบ และอำนาจหน้าที่แตกต่างกัน

1. ผู้บริหารระดับสูง (Top or senior managers) ประกอบด้วยประธานคณะกรรมการ (Chairman of the board) ประธานเจ้าหน้าที่บริหาร [Chief Executive Officer (CEO)] ประธานเจ้าหน้าที่ปฏิบัติการ [Chief Operating Officer (COO)] และรองประธานอาวุโสฝ่ายต่างๆ (Senior vice presidents) โดยผู้บริหารระดับนี้จะเป็นผู้กำหนดวัตถุประสงค์ขององค์การ กำหนดแนวปฏิบัติ มุ่งสู่ความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ขององค์การ สร้างวัฒนธรรมองค์การ สร้างการเปลี่ยนแปลง สร้างบรรยากาศในสภาพแวดล้อม

2. ผู้บริหารระดับกลาง (Middle managers) ประกอบด้วย บุคคลที่ดำรงตำแหน่งต่อไปนี้ ผู้ควบคุมด้านการผลิต (Production superintendent) ผู้จัดการด้านการตรวจสอบ (Auditing manager) ผู้จัดการฝ่ายขาย (Sales manager) ผู้จัดการทั่วไป ผู้จัดการเขต และผู้จัดการฝ่ายต่างๆ ผู้บริหารระดับกลางจะรับผิดชอบด้านการปฏิบัติการ มุ่งความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ขององค์การ ตลอดจนพัฒนาวัตถุประสงค์ของแผนกและปฏิบัติงานเพื่อความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ขององค์การ ควบคุมดูแลการใช้ทรัพยากร และกำหนดกลยุทธ์การปฏิบัติงาน

3. ผู้บริหารระดับต้น (Lower or first-line or supervisor managers) ตำแหน่งของผู้บริหารระดับต้นประกอบด้วย หัวหน้าคนงาน (Foreman) ผู้จัดการสำนักงาน (Office manager) และหัวหน้างานชั้นต้น (Supervisor) ผู้บริหารระดับต้นจะทำหน้าที่ควบคุมพนักงานหรือคนงานที่ปฏิบัติการผลิตสินค้าและบริการขององค์การ ซึ่งจะปฏิบัติหน้าที่ด้านการสอน ฝึกหัดงาน แนะนำแนวการทำงานอย่างไม่เป็นทางการ ตลอดจนทั้งกำหนดตารางการทำงาน

4. ผู้นำทีม (Team leaders) ในองค์กรขนาดใหญ่จะมีงานมาก ซึ่งการบริหารจัดการในระดับการผลิตอาจแบ่งเป็นทีมงาน ฉะนั้นจะมีหัวหน้าในระดับผู้นำทีมด้วย ซึ่งจะทำให้หน้าที่ในการอำนวยความสะดวก และสร้างความสัมพันธ์กับภายนอกและภายในทีม

หน้าที่ของการจัดการ

หน้าที่ของการจัดการ (Functions of management) หรือกระบวนการของการจัดการ (management process) เป็นหน้าที่พื้นฐาน 4 ประการ ของผู้บริหาร ประกอบด้วย 1) การวางแผน (Planning) 2) การจัดการองค์การ (Organizing) 3) การนำ (Leading) 4) การควบคุม (Controlling) ทรัพยากรขององค์การ (Certo and Certo.2006:8) ผู้จัดการที่สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมักเป็นผู้ปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมักเป็นผู้ที่ปฏิบัติงานตามหน้าที่ของการจัดการ (Functions of management) หรือใช้กระบวนการของการจัดการ (Management processes) อาจแบ่งหน้าที่ของการจัดการออกเป็น 5 หน้าที่คือ 1) การวางแผน (Planning) 2) การจัดการองค์การ (Organizing) 3) การจัดคนเข้าทำงาน (Staffing) 4) การนำ (Leading) 5) การควบคุม (Controlling) แต่ปัจจุบันนิยมรวมการจัดคนเข้าทำงาน (Staffing) ไว้กับการจัดองค์การ (Organizing) จึงเหลือเพียง 4 หน้าที่ ซึ่งหน้าที่หลักดังกล่าวนี้จะเป็นการจัดสรรทรัพยากรและใช้ให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด เพื่อเป้าหมายขององค์การทรัพยากรต่างๆ ได้แก่ ทรัพยากรมนุษย์ (Human resources) ทรัพยากรทางกายภาพ (Physical resources) ทรัพยากรข้อมูล (Information resources) ทรัพยากรทางการเงิน (Financial resources) โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. การวางแผน (Planning) เป็นขั้นตอนกำหนดวัตถุประสงค์และพิจารณาถึงวิธีการที่ควรปฏิบัติเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์นั้น กำหนดวิธีทำงานและกำหนดว่าควรจะทำงานเมื่อใด (Certo and Certo.2006:8) ดังนั้น ผู้จัดการจึงต้องตัดสินใจว่าบริษัทมีวัตถุประสงค์อะไรในอนาคต และจะต้องดำเนินการอย่างไรเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์นั้น ลักษณะการวางแผนมีดังนี้ 1) การดำเนินการตรวจสอบ เพื่อกำหนดสถานภาพในปัจจุบันขององค์การ 2) การสำรวจสภาพแวดล้อม 3) การกำหนดวัตถุประสงค์ 4) การพยากรณ์สถานการณ์ในอนาคต 5) การกำหนดแนวทางปฏิบัติงานและความจำเป็นในการทรัพยากร 6) การประเมินแนวทางปฏิบัติงานที่วางไว้ 7) การทบทวนและปรับเปลี่ยนเมื่อสถานการณ์เปลี่ยนแปลง และเมื่อผลลัพธ์ไม่เป็นไปตามกำหนด 8) การติดต่อสื่อสารในกระบวนการของการวางแผนควรต้องเป็นไปอย่างทั่วถึง

2. การจัดการองค์การ (Organizing) เป็นขั้นตอนในการจัดบุคคลและทรัพยากรที่ใช้ในการทำงาน เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายในการทำงานงานนั้น หรือเป็นการแบ่งงานเพื่อการปฏิบัติ ให้เป็นไปตามแผน (Certo and Certo.2006:8) การจัดการองค์การประกอบด้วย 1) การกำหนดและอธิบายและอธิบายงานที่จะถูกนำไปดำเนินการ 2) การกระจายงานออกเป็นหน้าที่ (Duties)

3) การรวมหน้าที่ต่าง ๆ เข้าเป็นตำแหน่ง (Positions) 4) การอธิบายสิ่งที่จำเป็นหรือความต้องการของตำแหน่งงาน 5) การรวมตำแหน่งงานต่างๆ เป็นหน่วยงานที่มีความสัมพันธ์กันอย่างเหมาะสม และสามารถบริหารจัดการได้ 6) การมอบหมายงาน ความรับผิดชอบ และอำนาจหน้าที่ 7) การทบทวนและปรับโครงสร้างขององค์การเมื่อสถานการณ์เปลี่ยนแปลง และผลลัพธ์ของการควบคุมไม่เป็นไปตามกำหนด 8) การติดต่อสื่อสารในกระบวนการของการจัดองค์การให้เป็นไปอย่างทั่วถึง 9) การกำหนดความจำเป็นของทรัพยากรมนุษย์ 10) การสรรหาผู้ปฏิบัติงานที่มีศักยภาพ 11) การคัดเลือกจากบุคคลที่สรรหามา 12) การฝึกอบรมและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ต่างๆ 13) การทบทวนปรับปรุงคุณภาพและปริมาณของทรัพยากรมนุษย์ เมื่อสถานการณ์เปลี่ยนแปลง และผลลัพธ์ของการควบคุมไม่เป็นไปตามที่กำหนด

3. การนำ (Leading) เป็นการกระตุ้นให้เกิดความกระตือรือร้นชักนำความพยายามให้บรรลุเป้าหมายขององค์การ (William, 2007:8) ประกอบด้วย 1) การติดต่อสื่อสารและอธิบายวัตถุประสงค์ให้แก่ผู้ใต้บังคับบัญชาได้ทราบ 2) การมอบหมายมาตรฐานของการปฏิบัติงานต่างๆ 3) การให้คำแนะนำและคำปรึกษาแก่ผู้ใต้บังคับบัญชาให้สอดคล้องกับมาตรฐานของการปฏิบัติงาน 4) การให้รางวัลแก่ผู้ใต้บังคับบัญชาบนพื้นฐานของผลการปฏิบัติงาน 5) การยกย่องสรรเสริญและการตำหนิ ตีเตือนอย่างยุติธรรมและถูกต้องเหมาะสม 6) การจัดหาสภาพแวดล้อมมากระตุ้น การจูงใจ โดยการติดต่อสื่อสาร เพื่อความต้องการและสถานการณ์การเปลี่ยนแปลง 7) การทบทวนและปรับวิธีการของภาวะความเป็นผู้นำเมื่อสถานการณ์เปลี่ยนแปลงและผลลัพธ์ของการควบคุม ไม่เป็นไปตามกำหนด 8) ใช้การติดต่อสื่อสารในกระบวนการอย่างมีประสิทธิภาพ

4. การควบคุม (Controlling) เป็นการติดตามผลการทำงาน และแก้ไขปรับปรุงในสิ่งที่จำเป็น(Hellriegel, Jackson and Slocum.2005:10) หรือเป็นขั้นตอนของการวัดผลการทำงานและดำเนินการแก้ไข เพื่อให้บรรลุผลที่ต้องการ การควบคุมประกอบด้วย 1) การกำหนดมาตรฐานการปฏิบัติงาน 2) การเปรียบเทียบและติดตามผลการปฏิบัติงานกับมาตรฐาน 3) การแก้ไขความบกพร่อง 4) การทบทวนและปรับวิธีการควบคุม เมื่อสถานการณ์เปลี่ยนแปลง และผลลัพธ์ของการควบคุมไม่เป็นไปตามที่กำหนด 5) การติดต่อสื่อสารในกระบวนการของการควบคุมเป็นไปอย่างทั่วถึง

จากความหมายของผู้นำที่กล่าวมาแล้วข้างต้นสรุปได้ว่า ผู้นำ คือ บุคคลใดบุคคลหนึ่งหรือกลุ่มบุคคลในชุมชนที่คนในชุมชนให้การยอมรับนับถือ มีความรู้ความสามารถเป็นที่ต้องการในการดำเนินงานของกลุ่ม สามารถกระตุ้นให้เกิดแรงศรัทธาในกลุ่มสมาชิก เป็นผู้ที่ทำหน้าที่รับผิดชอบต่อการพัฒนาการของกลุ่ม ส่งเสริมให้สมาชิกทุกคนสามารถปฏิบัติงานได้อย่างสำเร็จ อีกทั้งแก้ไขปัญหาดังๆ ที่เป็นอุปสรรคต่อการทำงานและการพัฒนาการของกลุ่มจนสามารถนำไปสู่

จุดมุ่งหมายที่ต้องการได้เป็นผลสำเร็จ (อ้างใน ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และสมชาย หิรัญกิตติ, 2550: 11-14)

2.4 บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานี

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นหน่วยงานที่จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พระราชบัญญัติเทศบาล และพระราชบัญญัติสภาพัฒนและองค์การบริหารส่วนตำบล ได้แก่ เทศบาลนคร เทศบาลเมือง เทศบาลตำบล องค์การบริหารส่วนจังหวัด และองค์การบริหารส่วนตำบล มีฐานะเป็นนิติบุคคล ที่ตั้งอยู่ในพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นภายในจังหวัดอุบลราชธานี มีจำนวนทั้งสิ้น 239 แห่ง ประกอบด้วย องค์การบริหารส่วนจังหวัด 1 แห่ง เทศบาล 27 แห่ง (เทศบาลนคร 1 แห่ง เทศบาลเมือง 3 แห่ง และเทศบาลตำบล 23 แห่ง) และองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 211 แห่ง รูปแบบการปกครองส่วนท้องถิ่นมีลักษณะดังนี้ 1) เทศบาล จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 แก้ไขเพิ่มเติมถึง (ฉบับที่ 12) พ.ศ. 2546 แบ่งออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่ เทศบาลตำบล เทศบาลเมือง และเทศบาลนครโดยใช้เกณฑ์การแบ่งพิจารณาตามความหนาแน่นของประชากรในท้องถิ่นนั้น ความเจริญทางเศรษฐกิจของท้องถิ่น โดยพิจารณาจากรายได้ ที่จัดเก็บ และความสำคัญของท้องถิ่น บทบาทและอำนาจหน้าที่ของเทศบาลที่ต้องปฏิบัติตาม มาตรา 50 (8) บำรุงศิลปจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น 2) องค์การบริหารส่วนจังหวัด จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. 2540 แก้ไขเพิ่มเติมถึง (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2546 อำนาจหน้าที่ต้องปฏิบัติตาม มาตรา 45(7) ทวิ บำรุงศิลป จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น 3) องค์การบริหารส่วนตำบล จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติสภาพัฒนและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 แก้ไขเพิ่มเติมถึง (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2546 อำนาจหน้าที่ต้องปฏิบัติตาม มาตรา 67(8) บำรุงศิลปจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น

ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่มาจากการเลือกตั้ง และทีมงาน ได้แก่ นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด รองนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด นายกเทศมนตรีนครนายกเทศมนตรี นายกองค์การบริหารส่วนตำบล และรองนายกองค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งเป็นบุคคลที่ใช้ให้ผู้อื่นหรือชุมชนให้มีการตกลงกัน และพยายามหาทางให้ประสบผลสำเร็จตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้ พฤติกรรมผู้บริหารท้องถิ่นจะมีอิทธิพลเหนือประชาชนในท้องถิ่นนั้นอันจะก่อให้เกิดความร่วมมือกันทำงาน โดยมุ่งหวังผลสำเร็จของงานเป็นสำคัญ หรืออาจกล่าวสรุปได้ว่าผู้บริหารท้องถิ่นคือ ผู้มีอำนาจหรืออิทธิพลสามารถชักจูงใจคนในชุมชนได้ กลุ่มบุคคลในชุมชน

ให้การยอมรับนับถือ มีความรู้ความสามารถเป็นที่ต้องการในการดำเนินงานของกลุ่ม สามารถกระตุ้นแรงศรัทธาในกลุ่ม เป็นผู้ที่ทำหน้าที่รับผิดชอบต่อการพัฒนาการของกลุ่ม ส่งเสริมให้สมาชิกทุกคน สามารถปฏิบัติงานได้อย่างสำเร็จ อีกทั้งแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เป็นอุปสรรคต่อการทำงาน และพัฒนาการของกลุ่มจนสามารถนำไปสู่จุดมุ่งหมายที่ต้องการเป็นผลสำเร็จ นอกจากนี้ยังมีหัวหน้าหน่วยราชการ หมายถึง ปลัด/ผู้อำนวยการสำนัก/ ผู้อำนวยการกอง /หัวหน้าส่วนของเทศบาล องค์การบริหารส่วนจังหวัด และองค์การบริหารส่วนตำบลที่เกี่ยวข้องกับการจัดงาน ประเพณี แห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งประเพณีมีมาเป็นเวลายาวนาน โดยกำหนดจัดงานขึ้น ในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 8 และแรม 1 ค่ำเดือน 8 ของทุกปี ณ บริเวณทุ่งศรีเมือง

บทบาทของผู้บริหารท้องถิ่น เป็นผู้ที่มีการวางแผนพฤติกรรมหรือการกระทำต่างๆ ที่เกี่ยวเนื่องกับอำนาจหน้าที่ สิทธิ ซึ่งผูกพันอยู่กับสถานภาพ หรือฐานะตำแหน่งทางสังคม โดยสังคมจะกำหนดหรือคาดหวังบทบาทของบุคคลในแต่ละสถานภาพ หรือตำแหน่งฐานะไว้ เพื่อให้ผู้ที่อยู่ในสถานภาพ หรือตำแหน่งฐานะนั้นๆ ยึดถือเป็นแนวทางในการปฏิบัติในที่นี้ หมายถึงหน้าที่ของการจัดการ หรือกระบวนการของการจัดการของผู้บริหาร ประกอบด้วย 1) การวางแผน(Planning) 2) การจัดการองค์การ(Organizing) 3) การนำ(Leading) 4) การควบคุม (Controlling) ทฤษฎีการขององค์การ (Certo and Certo, 2006:8) ซึ่งผู้บริหารมีบทบาทของการจัดการโดยสรุปว่า บทบาทของการจัดการ (Managerial roles) สามารถจำแนกออกได้เป็น 10 บทบาท และจัดได้เป็น 3 กลุ่มหลักคือ 1) บทบาทด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (Interpersonal roles) 2) บทบาทด้านข้อมูลข่าวสาร (Information roles) 3) บทบาทด้านการตัดสินใจ (Decisional roles) การกำหนดบทบาทในการจัดการจะขึ้นอยู่กับตำแหน่งของผู้บริหาร หรือสถานะ และอำนาจหน้าที่ที่เป็นทางการ (Formal authority) โดยมีอำนาจหน้าที่ที่เป็นทางการและสถานะ (ตำแหน่ง) ที่เป็นทางการ ดังนี้

1. บทบาทความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (Interpersonal roles) ประกอบด้วย
 - 1.1 บทบาทการเป็นหัวหน้า (Figurehead) 1.2) บทบาทการเป็นผู้ประสานงาน (Liaison) และ 1.3) บทบาทการเป็นผู้นำ (Leader)
2. บทบาทด้านข้อมูลข่าวสาร (Information roles) ประกอบด้วย
 - 2.1 บทบาทการรับข้อมูล (Monitor) 2.2) บทบาทการกระจายข้อมูล (Disseminator) และ 2.3) บทบาทการแถลงข่าว (Spokesperson)
3. บทบาทด้านการตัดสินใจ (Decisional roles) ประกอบด้วย

3.1 บทบาทการเป็นผู้ประกอบการ (Entrepreneur) 3.2) บทบาทการจัดข้อขัดแย้ง (Disturbance handler) 3.3) บทบาทการจัดสรรทรัพยากร (Resource allocator) และ 3.4) บทบาทการเจรจาต่อรอง (Negotiator)

บทบาทที่กล่าวมา หมายถึง บทบาทของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งบทบาทในการปฏิบัติงานแบ่งเป็น 3 ขั้นตอนคือ

1. บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในขั้นตอนการเตรียมการจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษา ได้แก่ 1.1) มีการประชุมวางแผนกำหนดทิศทางหรือรูปแบบการจัดงาน 1.2) มีการประชาสัมพันธ์การจัดงานโดยใช้สื่อและสิ่งพิมพ์ต่างๆ ทางสื่อทุกแขนง 1.3) มีการประสานงานและการติดตามผล 1.4) มีการเตรียมความพร้อมด้านสถานที่จัดงานในวันรวมเทียน และวันแห่เทียน 1.5) มีการกำหนดกฎเกณฑ์และมาตรฐานการตัดสินการประกวดต้นเทียน และขบวนแห่ 1.6) มีการกำกับดูแลการจัดการแสดงต่างๆ ที่จัดขึ้น 1.7) มีการส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดงาน 1.8) มีการเตรียมความพร้อมในการให้บริการประชาชนรวมทั้งนักท่องเที่ยว 1.9) มีการระดมความคิดเห็น กำหนดรูปแบบการจัดงาน 1.10) มีการประสานงานกับหน่วยงานราชการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในเรื่องการจัดงาน

2. บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในขั้นตอนระหว่างการจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษา ได้แก่ 2.1) มีการเตรียมความพร้อมในวันรวมเทียน เช่น ระบบไฟฟ้า ระบบเสียง 2.2) มีการเตรียมการอำนวยความสะดวก ให้ความรู้ แก่และชาชนและนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวชมเทียนพรรษา 2.3) มีการสถานที่จำหน่ายสินค้า และการรักษาความสะอาดในวันรวมเทียน และวันแห่เทียน 2.4) มีการเตรียมเอกสารการประชาสัมพันธ์ในวันแห่เทียน 2.5) มีการจัดให้มีระบบประสานงานกับผู้ปฏิบัติงานในส่วนต่างๆ อย่างชัดเจน 2.6) มีการจัดให้มีระบบติดตามตรวจสอบผลการจัดการประกวดต้นเทียนและขบวนแห่ 2.7) มีการจัดให้มีการจัดเตรียมจุดพักและจุดให้บริการน้ำดื่มสำหรับประชาชน 2.8) มีการจัดระบบการรักษาความสะอาดรวมทั้งการให้บริการห้องสุขาสาธารณะให้เพียงพอ 2.9) มีการตั้งป้ายประชาสัมพันธ์ในการจัดการจราจรในบริเวณการจัดงานให้มีทางเบี่ยง หรือการหลีกเลี่ยงให้ใช้เส้นทางอื่น 10) มีการบริการรักษาพยาบาลเบื้องต้นแก่ประชาชนและนักท่องเที่ยว

3. บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในขั้นตอนหลังการจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษา ได้แก่ 3.1) มีบทบาทในการกำกับ ติดตามกรอบทิศทางจัดงาน 3.2) มีบทบาทในการติดตามดูแลการประชาสัมพันธ์การจัดงาน 3.3) มีการกำกับและตรวจสอบการใช้งบประมาณในการจัดงาน 3.4) มีบทบาทในการประชุมเพื่อแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าในการจัดงาน 3.5) มีบทบาทใน

การดำเนินงานประเพณีให้บรรลุล่วงวัตถุประสงค์ในการจัดงาน 3.6) มีการตรวจสอบความสะอาด ความเรียบร้อยของสถานที่สาธารณูปโภคต่างๆ หลังการจัดงาน 3.7) มีบทบาทในการติดตาม ตรวจสอบผลการประกวดตัดสินต้นเทียน 3.8) มีบทบาทให้ประชาชนผู้ร่วมงานประเพณีและนักท่องเที่ยวสามารถประเมินผลการปฏิบัติงานของส่วนราชการ 3.9) จัดให้มีเวทีสาธารณะอภิปรายสรุปผลการปฏิบัติงานระหว่างประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 3.10) มีบทบาทในการรายงานสรุปผลและประเมินผลการปฏิบัติงาน และแจ้งผลการปฏิบัติงานให้ทุกภาคส่วนรับทราบ

การจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งประเพณีมีมาเป็นเวลายาวนาน กำหนดจัดงานขึ้นในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 8 และแรม 1 ค่ำ เดือน 8 ของทุกปี ณ บริเวณทุ่งศรีเมือง โดยมีผู้ว่าราชการจังหวัดอุบลราชธานีเป็นประธานจัดงาน และเป็นแม่งาน มีที่ทำการปกครองจังหวัดอุบลราชธานีเป็นเจ้าของเรื่อง ให้มีบทบาทหน้าที่ประสานงานและมอบหมายงานให้หน่วยงานราชการ รัฐวิสาหกิจ และภาคเอกชน มีส่วนร่วมในการจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานี โดยขอรับการสนับสนุนจากหลายๆ ฝ่าย เช่น จากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นภายในจังหวัดอุบลราชธานี จำนวน 239 แห่ง หน่วยงานรัฐวิสาหกิจ เช่น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เขต 2 จากสถาบันการศึกษา เช่น โรงเรียนต่างๆ วิทยาลัยมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี จากภาคเอกชน เช่น บริษัท ห้างร้านต่างๆ และประชาชนทั่วไป ถ้าขาดส่วนใดส่วนหนึ่งไปอาจทำให้งานประเพณีแห่เทียนพรรษาไม่สามารถสำเร็จลงได้

สรุปได้ว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้มีหน้าที่บทบาทในการจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานี ทั้ง 3 ขั้นตอน ผู้บริหารท้องถิ่นเป็นผู้มีอำนาจการชักนำ และเป็นผู้จัดการในกระบวนการที่มีอิทธิพลในการจูงใจบุคคลอื่นให้ทำงานร่วมกันเพื่อบรรลุเป้าหมายขององค์กร โดยอาศัยความเป็นผู้นำ เพราะความเป็นผู้นำมีความสำคัญในสิ่งแวดล้อมที่สลับซับซ้อนและมีการเปลี่ยนแปลงเพื่อให้เกิดการชักนำที่มีประสิทธิผล และทำให้คนในชุมชนกลุ่มบุคคลในชุมชนให้การยอมรับนับถือ ผู้บริหารต้อง มีความรู้ความสามารถเป็นที่ต้องการในการดำเนินงานของกลุ่ม สามารถกระตุ้นแรงศรัทธาในกลุ่ม เป็นผู้ที่ทำหน้าที่รับผิดชอบต่อการพัฒนาการของกลุ่ม ส่งเสริมให้สมาชิกทุกคน สามารถปฏิบัติงานได้อย่างสำเร็จ อีกทั้งแก้ปัญหาต่างๆ ที่เป็นอุปสรรค ต่อการทำงาน และพัฒนาการของกลุ่มจนสามารถนำไปสู่จุดมุ่งหมายที่ต้องการเป็นผลสำเร็จ นอกจากนี้ยังมีหัวหน้าหน่วยราชการ หมายถึง ปลัด/ผู้อำนวยการสำนัก/ผู้อำนวยการกอง/หัวหน้าส่วนราชการของเทศบาล องค์กรบริหารส่วนจังหวัด และองค์กรบริหารส่วนตำบลที่เกี่ยวข้องเป็นผู้มีส่วนร่วมในการจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งกำหนดจัดงานขึ้นในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 8 และแรม 1 ค่ำ เดือน 8 ของทุกปี ณ บริเวณทุ่งศรีเมือง เป็นประจำทุกปี

2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

กำธรธิลาด (2545) ศึกษาพหุพาทิกับการมีส่วนร่วมของท้องถิ่นในการศึกษา ศิลปวัฒนธรรม : กรณีศึกษากลุ่มน้ำกวตอนปลายเขตตำบลต้นธง และตำบลเวียงของ อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน เพื่อพินิจกำลังระหว่างองค์กรพหุพาทิในการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของ ท้องถิ่น 2. เพื่อศึกษา ค้นคว้าประวัติศาสตร์ แหล่งโบราณคดี และศิลปวัฒนธรรมในท้องถิ่น3. เพื่อ เสริมความเข้มแข็งขององค์กรท้องถิ่น ในการเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมในท้องถิ่น4. เพื่อสร้างองค์ ความรู้ที่จะเป็นฐานข้อมูลในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวและการศึกษาของชุมชนจากสถานการณ์ใน ปัจจุบันของประเทศไทย จะเห็นได้ว่าศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นเริ่มเข้ามามีความสำคัญต่อการพัฒนา ประเทศมากยิ่งขึ้น ทั้งรูปแบบและเนื้อหา มีหลายหน่วยงานได้ให้การสนับสนุน และพัฒนา ปรับปรุงให้เกิดเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวัฒนธรรม ซึ่งจะทำให้ชุมชนมีรายได้ทางเศรษฐกิจ เพิ่มขึ้น นอกจากนี้ ยังมีหลายหน่วยงานพยายามที่จะเสริมสร้างความเข้มแข็งของท้องถิ่น และ องค์กรท้องถิ่นให้เกิดจิตสำนึกต่อการเผยแพร่และสืบสานคุณค่าของศิลปวัฒนธรรม รวมทั้ง การ จัดการทรัพยากรธรรมชาติของท้องถิ่นตำบลต้นธง และตำบลเวียงของ อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน ตั้งอยู่ สองฟากของแม่น้ำกวตอน ปลายติดต่อกับเขตศูนย์กลางเมืองลำพูนเป็นพื้นที่ที่มีแหล่ง ประวัติศาสตร์ โบราณคดี และศิลปวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น (สืบค้นจาก Webside)

ธิดารัตน์ ดวงสินธุ์ (2546) ศึกษาแนวคิดปรัชญาที่ปรากฏในประเพณีแห่เทียนพรรษาของ ประชาชนอำเภอเมืองอุบลราชธานี พบว่า ปรัชญาที่ปรากฏในงานประเพณีแห่เทียนพรรษานั้น มี 3 ด้านได้แก่ แนวคิดทางอภิปรัชญา ได้แก่ ธรรมชาติของมนุษย์และเจตจำนงเสรี 2) แนวคิด เชิงจริยศาสตร์ ได้แก่ การมีชีวิตที่เป็นสุขด้วยการสร้างบุญ และการมีชีวิตประกอบด้วยปัญญา และ 3) แนวคิดทางสุนทรียศาสตร์ ได้แก่ ความงามที่ขึ้นอยู่กับศรัทธาเป็นหลัก เกณฑ์ตัดสิน ความงามอยู่ที่ความรู้สึกและประสบการณ์ของแต่ละบุคคลอาจมีการผันแปรตามสภาพแวดล้อม และกาลเวลา

สสส. (2549) ศึกษาโครงการวิจัยและพัฒนาชีวิตสาธารณะ – ท้องถิ่นน่าอยู่ จ.ลำพูนพลิก พื้นชีวิตคนลำพูนและสายน้ำลี้ ผ่าน “ประเพณีแห่ช้างเผือก” พบว่า การฟื้นฟู ประเพณีแห่ช้างเผือก ในลุ่มน้ำลี้ที่ขาดหายไปเกือบ 40 ปี จึงกลายเป็นมิติที่คณะทำงานเห็นพ้องต้องกัน ซึ่งไม่ใช่เป็น ความต้องการอนุรักษ์ประเพณีอันดีงามที่เกือบจะเลือนหายไปเท่านั้น เพราะด้วยรูปแบบและวิธีการ ของประเพณีแห่ช้างเผือกผ่านลำน้ำลี้ซึ่งยาว 180 กิโลเมตร ครอบคลุมพื้นที่ 4 อำเภอ ตั้งแต่อำเภอ ห้วยช้าง อำเภอลี้ อำเภอบ้านโฮ่ง และกิ่งอำเภอเวียงหนองล่อง จะเป็นการค้นหาและเพิ่มจำนวน ผู้มีจิตสาธารณะซึ่งอาจมีอยู่แล้วในแต่ละชุมชนให้ออกมาเอารูะร่วมกันมากขึ้น นอกจากนี้ ยังเป็น การเชื่อมโยงการทำงานร่วมกับภาครัฐ สถาบันการศึกษา และองค์กรปกครองท้องถิ่น ให้เข้ามา มีบทบาทสนับสนุนการอนุรักษ์แม่น้ำลี้ร่วมกับภาคประชาชนอย่างจริงจัง เพราะระหว่างพิธีการ

ແຫ່ງຂ້າງເຜິດຊື່ຊຳລຳຮຸ່ງຈະໄດ້ເດີນທາງສຳລຳຮຸ່ງສຶກສາປຶ້ມ ຂໍ້ເທິງຈິງ ແລະ ຫຼັກທາງປ້ອງກັນແກ້ໄຂແມ່ນ້ຳລື້ ໄປພ້ອມໆ ກັນ ເລົ່ານີ້ລື້ວນເປັນຂໍ້ມູນເບື້ອງຕົ້ນສູ່ການຈັດການທຸກພາກສະໜາຊາດແລະດິ່ງເຂດລ້ອມ ໃນພື້ນທີ່ລຸ່ມນ້ຳລື້ອຳລຳຮຸ່ງມີສ່ວນຮ່ວມ ທັງໂດຍສາເຫຼືອງສຶກສາສ້າງຂອງລະບົບການປະກອບທີ່ມີມາຍາວນານ ໃນສັງຄົມໄທ ປະກອບກັບການຂາດພື້ນທີ່ທີ່ຈະໄດ້ແຕ່ງຄວາມຄິດອັນເປັນອີສະຣະຂອງຕົນເອງ ທຳໃຫ້ ຄົນລຳພຸ່ນຕ້ອງຕັ້ງຢູ່ໃນສະພາບການຍອມຮັບໂດຍບໍ່ຂັດຮົ່ງມາໂດຍຕະຫຼອດ ທັງທີ່ສິ່ງໃໝ່ໆ ທີ່ເຂົ້າມາຂັດແຍ້ງ ອຳລຳຮຸ່ງສຶກສາກັບກົມປຶ້ມຢູ່ຄັ້ງເດີມໃນຜູ້ບ້ານ ດັ່ງເຊັ່ນກຣຸ່ມການເປີດຮັບຝ່າຍຄອນກຣີດແຫ່ງລະບົບຝ່າຍ ເໝືອນ ຈຶ່ງເຄື່ອເປັນການບໍ່ໃຫ້ເຄືອກດິກມີປຶ້ມຢູ່ຂອງບຸກຄົນທີ່ຊ່ວຍຮັກສາປ່າ ຮັກສານ້ຳມາໂດຍຕະຫຼອດ ການ ເປີດພື້ນທີ່ເພື່ອການພູດູຍ ແຕ່ງຄວາມຄິດເຫັນທີ່ມາຈຶ່ງທັງໂດຍຜ່ານເວທີການເສວນາແລະພິທີກຣມງານ ປະເພນີຂອງທ້ອງຖິ່ນດັ່ງເຊັ່ນທີ່ເກີດຂຶ້ນໃນປະເພນີແຫ່ງຂ້າງເຜິດ ແມ່ນຈະເປັນຈຸດເລີ່ມຕົ້ນຂອງການຈັດການນ້ຳ ໂດຍຊຸມຊົນບົນພື້ນຖານທາງວັດທະນະທຳຈະເປັນພາບດ້ວຍທີ່ໃຫຍ່ຂຶ້ນຂອງການລຸກຂຶ້ນມາກຳນົດຕົວຕົນ ຂອງທ້ອງຖິ່ນເອງໃນເລື່ອງທຸກພາກສະໜາຊາດ ນອກຈາກນີ້ ການທຳງານຂອງໜ່ວຍງານລາຊາການ ອຳລຳຮຸ່ງ ທ້ອງຖິ່ນ ທີ່ເຄືອກດິກມີປຶ້ມຢູ່ຂອງການຈັດການທຸກພາກສະໜາຊາດຈະຕ້ອງໃຫ້ຄວາມສຳຄັນກັບຊຸມຊົນທ້ອງຖິ່ນໃນການ ຕັດສິນໃຈ ຮ່ວມມາກຂຶ້ນ ທັງຄວນສະໜັບສະໜູນການຮ່ວມກຸ່ມຂອງບ້ານທີ່ບາງຊຸມຊົນຜູ້ບ້ານມີສັດທາພາ ແລະຄວາມພ້ອມເປັນພູນຢູ່ ແຕ່ຍັງບໍ່ມີໂອກາດໄດ້ຮ່ວມງານກັບລາຊາການໃນການຈັດການທຸກພາກສະໜາຊາດ ຫຼື ເລື່ອງຂອງທ້ອງຖິ່ນຕົວເອງ ອີກທັງຊຸດຄວາມຮູ້ຈາກການຄອບຄົວປະສານການຈັດການນ້ຳໃນມິດຕິຂອງ ຊຸມຊົນຜ່ານປະເດີນທາງວັດທະນະທຳທີ່ນຳຈະເປັນອຳລຳຮຸ່ງຄວາມຮູ້ທ້ອງຖິ່ນເພື່ອພັດທະນາເລື່ອງການຈັດການ ທຸກພາກສະໜາຊາດຂອງທ້ອງຖິ່ນເພື່ອທ້ອງຖິ່ນໂດຍທ້ອງຖິ່ນຕໍ່ໄປ (ສືບຕໍ່ຈາກ Webside)

ສຳເນົາ ເສດຖະກິດແລະຄະນະ (2550) ສຶກສາບົດທາງຜູ້ນຳອຳລຳຮຸ່ງປະກອບທ້ອງຖິ່ນຕໍ່ຍຸທະສາດສຳ ການທ້ອງຖິ່ນໃນກຸ່ມຈັດເຂດອີສານໄດ້ ພົບວ່າຜູ້ນຳອຳລຳຮຸ່ງປະກອບສ່ວນທ້ອງຖິ່ນມີບົດທາງນ້ອຍໃນດ້ານ ການພັດທະນາທ້ອງຖິ່ນເຂດກຸ່ມອີສານໄດ້ ຍຸທະສາດສຳການທ້ອງຖິ່ນຍັງບໍ່ມີການກຳນົດໂດຍອຳລຳຮຸ່ງ ປະກອບສ່ວນທ້ອງຖິ່ນທີ່ຈັດເຂດ ແລະໄດ້ມີການສະໜັບສະໜູນການທ້ອງຖິ່ນຢ່າງຕໍ່ເນື່ອງ ຈະເນັ້ນ ສະໜັບສະໜູນການທ້ອງຖິ່ນແບບຍັງຢືນ ປັດຈຸບັນອຸປະສຳ ໄດ້ແກ່ ພາດບົດປະມານໃນການສະໜັບສະໜູນ ການພັດທະນາຈາກລາຊາການ ການຄຸ້ມຄອງໃນແຫ່ງທ້ອງຖິ່ນຂາດຄວາມລະບົບແລະສະດວກສະບາຍ ການ ຈັດການຂອງຜູ້ບຸກຄົນຂາດຜູ້ເຊື່ອວ່າການຈັດການທ້ອງຖິ່ນ ແລະຜູ້ບຸກຄົນອຳລຳຮຸ່ງປະກອບສ່ວນທ້ອງຖິ່ນມີ ຄວາມຄາດຫວັງວ່າ ລາຊາການຄວນອະນຸຍາດໃນການຈັດການໃຫ້ອຳລຳຮຸ່ງປະກອບສ່ວນທ້ອງຖິ່ນໃນການ ພັດທະນາສະຖານທີ່ໃຫ້ບຸກຄົນທ້ອງຖິ່ນຕ່າງໆ ຮ່ວມທັງການສະໜັບສະໜູນບົດປະມານ ການສະໜັບສະໜູນ ການຈຳນ່າຍສິນຄ້າແລະຜົນຜະລິດທີ່ເປັນທຳກັບຜູ້ມາທ້ອງຖິ່ນແລະສະໜັບສະໜູນ ປະຊາຊົນພື້ນຖານທ້ອງຖິ່ນໃນກຸ່ມອີສານໄດ້

บทที่ 3

วิธีดำเนินการศึกษา

การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงสำรวจ (Survey Study) เพื่อศึกษาบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานี ผู้ศึกษาได้ดำเนินการดังนี้

- 3.1 รูปแบบการศึกษา
- 3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
- 3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
- 3.4 การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา
- 3.5 การทดสอบเครื่องมือ
- 3.6 การเก็บและรวบรวมข้อมูล
- 3.7 การวิเคราะห์ข้อมูล
- 3.8 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 รูปแบบการศึกษา

การศึกษาเรื่อง “บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานี” ครั้งนี้มีรูปแบบการศึกษาเป็นการศึกษาเชิงสำรวจ (Survey Study) ใช้ในการศึกษาเฉพาะกรณี (Case Study) ภายในจังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งมีการใช้ข้อมูลแหล่งปฐมภูมิ การเก็บข้อมูลโดยวิธีการตอบแบบสอบถามที่ผู้ศึกษาได้สร้างขึ้น

3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ศึกษา (Population) ได้แก่ ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือปลัด/ผู้อำนวยการสำนัก/ผู้อำนวยการกอง/หัวหน้าส่วนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องในจังหวัดอุบลราชธานีจำนวน 239 แห่ง

กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา (Sample) ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นการศึกษาบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานี ผู้ศึกษาได้ทำการเลือกกลุ่มตัวอย่าง โดยวิธีการสุ่มตัวอย่างอย่างง่ายจำนวน 100 แห่ง แบ่งละ 2 คน รวมทั้งหมด 200 คน

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้แก่แบบสอบถามที่สร้างขึ้นเอง มี 2 ลักษณะคือ แบบสอบถามแบบปลายปิด (แบบตรวจสอบรายการ) และแบบสอบถามลักษณะปลายเปิด แบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วยคำถามเกี่ยวกับ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ระดับตำแหน่งและระยะเวลาการปฏิบัติงาน มีลักษณะเป็นการตรวจสอบรายการและเติมข้อความในช่องว่าง

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความเหมาะสมของบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดงานแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานี เป็นข้อคำถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด

ตอนที่ 3 เป็นการแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะวิธีการปรับปรุงบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดงานแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานี

3.4 การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

1. ตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา(Content Validity)โดยนำแบบสอบถามไปปรึกษากิจกรรมที่ปรึกษา ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหา และความเข้าใจของภาษาของแบบสอบถาม แล้วนำแบบสอบถามมาปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ

2. นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขให้อาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญ (Experts) จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบ ดังนี้

1. รศ.ดร.ธีระ ฤทธิรอด ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายศิลปวัฒนธรรม
มหาวิทยาลัยขอนแก่น
2. รศ.อุทัย สุขสิงห์ รองศาสตราจารย์ ภาควิชาวิศวกรรมไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์
คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
3. ผศ.ดร.ธีรภณ ดวงสินธุ์ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
4. ดร.บุญเลิศ ราโชติ ข้าราชการบำนาญ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
5. นายปัญญา แพงเหล่า นักประชาสัมพันธ์ 7ว สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
อุบลราชธานี เขต 4

3. ในการหาความเชื่อมั่น (Reliability) ผู้ศึกษานำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับประชาชนนอกเขตเทศบาลนครอุบลราชธานี จำนวน 40 คน แล้วนำมาหาความเชื่อมั่นโดยใช้วิธีสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของ ครอนบาค (Cronbach) ได้ตั้งค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.86

3.5 การทดสอบเครื่องมือ

ผู้ศึกษานำแบบสอบถามไปทดสอบกลุ่มตัวอย่างกับเทศบาลนครอุบลราชธานี จำนวน 40 ชุด เพื่อตรวจสอบความเชื่อมั่นได้ตั้งค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา 0.86 จนอยู่ในเกณฑ์ที่ได้รับก่อนนำไปใช้หาข้อมูลจริง

3.6 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้ศึกษาทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. ทำหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี ได้แก่ องค์การบริหารส่วนจังหวัดอุบลราชธานี เทศบาล และองค์การบริหารส่วนตำบล เพื่อขอความอนุเคราะห์แจกแบบสอบถาม และเก็บรวบรวมข้อมูล จำนวน 200 ชุด และขอความอนุเคราะห์ตอบแบบสอบถามให้แก่ประชาชนกลุ่มตัวอย่างในการเก็บรวบรวมข้อมูลและหนังสือขอความอนุเคราะห์นายกเทศมนตรีนครอุบลราชธานี เพื่อทดสอบข้อมูล
2. จากการเข้าร่วมเป็นกรรมการจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานี
3. จากการสังเกตการณ์ในภาพรวมของการจัดงาน
4. ผู้ศึกษานำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปดำเนินการรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 200 ชุด ที่เก็บได้แล้วนำไปวิเคราะห์ข้อมูล

3.7 การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามด้วยโปรแกรม SPSS/PC (Statistical for Social Sciences /Personal Computer Plus) ข้อมูลที่จัดเก็บได้ทั้งแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบคำถาม และแบบประมาณค่า (Rating Scale) วิเคราะห์โดยหาค่าร้อยละ (Percentage) โดยเกณฑ์บทบาทที่กลุ่มตัวอย่างแสดงความคิดเห็นนั้นจะแยกออกเป็นดังนี้

1. ความคิดเห็นในส่วนมากและมากที่สุด นำมารวมกัน และแสดงว่าเป็นสิ่งที่กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยกับ การแสดงบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น

2. ความคิดเห็นในส่วน ปานกลางจนถึงน้อยที่สุด นำมารวมกัน หมายถึงควรปรับปรุงบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

3.8 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติพื้นฐาน ประกอบด้วย ค่าร้อยละ (Percentage)
2. สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพของเครื่องมือ หาความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของ Cronbach

บทที่ 4

ผลการศึกษาและอภิปรายผล

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานีการวิเคราะห์ข้อมูลผู้ศึกษาได้นำเสนอตามลำดับดังต่อไปนี้

1. ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม
2. ตอนที่ 2 ความเหมาะสมของบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานี
 - 2.1 ขั้นตอนการเตรียมการ
 - 2.2 ขั้นตอนระหว่างการดำเนินการ
 - 2.3 ขั้นตอนหลังการดำเนินการ
3. ตอนที่ 3 ความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการจัดงานแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานี

4.1 ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามคือผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือปลัด/ผู้อำนวยการสำนัก/ผู้อำนวยการกอง/หัวหน้าส่วนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องในจังหวัดอุบลราชธานีจำนวน 200 คน ดังรายละเอียดตามตารางที่ 1 ดังนี้

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ตารางที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลส่วนบุคคล	จำนวน (N= 200)	ร้อยละ
1. เพศ		
1. ชาย	110	55.0
2. หญิง	90	45.0
2. อายุ		
1. ต่ำกว่า 40 ปี	92	46.0
2. 41 ปีขึ้นไป	108	44.0
3. ระดับการศึกษา		
1. ปริญญาตรี	117	58.5
2. มัธยมศึกษา	52	26.0
3. อนุปริญญา	23	11.5
4. ปริญญาโทหรือสูงกว่า	8	4.0
4. ตำแหน่ง		
1. ปลัด หรือหัวหน้าส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง	113	56.5
3. นายก อบต.	87	43.5
5. ระยะเวลาในการปฏิบัติงาน		
1. 1-5 ปี	99	49.5
2. 5-10 ปี	78	39.0
3. 10 ปีขึ้นไป	23	11.5

จากตารางที่ 1 ผู้ตอบแบบสอบถามเมื่อจำแนกตามเพศพบว่าร้อยละ 55.0 เป็นเพศชาย และร้อยละ 45.0 เป็นเพศหญิง จำแนกตามอายุ พบว่าร้อยละ 46.0 เป็นกลุ่มที่มีอายุต่ำกว่า 40 ปี และร้อยละ 44.0 เป็นกลุ่มที่มีอายุ 41 ปีขึ้นไป จำแนกตามระดับการศึกษาพบว่า ร้อยละ 58.5 เป็นระดับปริญญาตรี ร้อยละ 26.0 เป็นระดับมัธยมศึกษา ร้อยละ 11.5 เป็นระดับอนุปริญญา และร้อยละ 4.0 เป็นระดับการศึกษาปริญญาโทหรือสูงกว่า เมื่อจำแนกตามตำแหน่งพบว่า ร้อยละ 56.5 เป็นผู้ดำรงตำแหน่งปลัดหรือหัวหน้าส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง ร้อยละ 43.5 เป็นผู้ดำรงตำแหน่งนายกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และเมื่อจำแนกตามระยะเวลาในการปฏิบัติงานพบว่า ร้อยละ 49.5 เป็นผู้ที่มีระยะเวลาในการปฏิบัติงานตั้งแต่ 1-5 ปี ร้อยละ 39.0 มีระยะเวลาในการปฏิบัติงานตั้งแต่ 5-10 ปี และร้อยละ 11.5 เป็นผู้ที่มีระยะเวลาในการปฏิบัติงาน 10 ปีขึ้นไป

4.2 ตอนที่ 2 บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานี

ตามตารางที่ 2-4 ผู้ศึกษาได้กำหนด เกณฑ์ บทบาท ของกลุ่มตัวอย่างการแสดงความคิดเห็น /ความเหมาะสมของบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้ทราบค่าร้อยละดังนี้

- ระดับความคิดเห็นจากมากและมากที่สุด นำมารวมกันแสดงว่ากลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยกับ บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

- ระดับความคิดเห็นจากปานกลางไปจนถึงน้อยที่สุด นำมารวมกันหมายถึง ควรมีการ ปรับปรุงบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

4.2.1 ขั้นตอนการเตรียมงาน

ตารางที่ 2 ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างต่อบทบาทของ อปท. เกี่ยวกับขั้นตอนการเตรียมการ

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น/ความเหมาะสมในการแสดงบทบาทของ อปท.				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. มีบทบาทในการประชุมวางแผน กำหนดทิศทางการจัดงานประเพณี แห่เทียนพรรษา	31 (15.5)	85 (42.5)	65 (32.5)	14 (7.0)	5 (2.5)
2. มีบทบาทในการประชาสัมพันธ์ การจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษา โดยใช้สื่อสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ	18 (9.0)	84 (42.0)	82 (41.0)	15 (7.5)	1 (0.5)
3. มีบทบาทด้านการประสานงาน ติดตามผล	21 (10.5)	86 (43.0)	66 (33.0)	25 (12.5)	2 (1.0)
4. มีบทบาทในการจัดเตรียมความพร้อมด้านสถานที่จัดงานในวันรวม เทียนและวันแห่เทียน	15 (7.5)	63 (31.5)	91 (45.5)	26 (13.0)	5 (2.5)
5. มีบทบาทในการกำหนดกฎเกณฑ์ มาตรฐานการตัดสินการประกวดต้น เทียนและขบวนแห่	16 (8.0)	65 (32.5)	62 (31.0)	49 (24.5)	8 (4.0)
6. มีบทบาทในการกำกับดูแลการจัด การแสดงต่าง ๆ ที่จัดขึ้น	17 (8.5)	59 (29.5)	87 (43.5)	30 (15.0)	

ตารางที่ 2 ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างต่อบทบาทของอปท.เกี่ยวกับขั้นตอนการเตรียมการ (ต่อ)

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น/ความเหมาะสมในการแสดงบทบาทของอปท.				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
7. มีบทบาทในด้านการส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดงาน	28 (14.0)	62 (31.0)	81 (40.5)	27 (13.5)	2 (1.0)
8. มีบทบาทในการเตรียมความพร้อมในการให้บริการประชาชนรวมทั้งนักท่องเที่ยว	19 (9.5)	66 (33.0)	83 (41.5)	29 (14.5)	3 (1.5)
9. มีบทบาทในการระดมความคิดเห็น กำหนดรูปแบบการจัดงาน	16 (8.0)	75 (37.5)	76 (40.0)	31 (15.5)	2 (1.0)
10. มีบทบาทในการประสานงานกับหน่วยงานราชการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในเรื่องการจัดงาน	23 (11.5)	64 (32.0)	83 (41.5)	26 (13.0)	4 (2.0)

จากตารางที่ 2 พบว่ากลุ่มตัวอย่างแสดงความคิดเห็นต่อบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ขั้นตอนการเตรียมงาน ในการจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษา ในภาพรวมเห็นว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ดำเนินการเหมาะสมแล้ว เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากและมากที่สุด ที่เห็นด้วยกับบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 3 รายการ ได้แก่ ข้อ 1. บทบาทในการประชุมวางแผน กำหนดทิศทางการจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษา คิดเป็นร้อยละ 58 ข้อ 3. บทบาทด้านการประสานงาน ติดตามผล คิดเป็นร้อยละ 53.5 และข้อ 2. บทบาทในการประชาสัมพันธ์การจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษาโดยใช้สื่อสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ คิดเป็นร้อยละ 51 ตามลำดับ

อย่างไรก็ตามองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีการปรับปรุงบทบาทขั้นตอนการเตรียมการ จัดงานแห่เทียนพรรษา ที่กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลางไปจนถึงน้อยที่สุด รวม 7 รายการ ได้แก่ ข้อ 6. บทบาทในการกำกับดูแลการจัดการแสดงต่างๆ ที่จัดขึ้น คิดเป็นร้อยละ 62 ข้อ 4. บทบาทในการจัดเตรียมความพร้อมด้านสถานที่จัดงานในวันรวมเทียน และวันแห่เทียน คิดเป็นร้อยละ 61 ข้อ 5. บทบาทในการกำหนดกฎเกณฑ์มาตรฐานการตัดสินการประกวดต้นเทียนและขบวนแห่ คิดเป็นร้อยละ 59.5 ข้อ 8. บทบาทในการเตรียมความพร้อมในการ

ให้บริการประชาชนรวมทั้งนักท่องเที่ยว คิดเป็นร้อยละ 57.5 ข้อ 10. บทบาทในการประสานงานกับหน่วยงานราชการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในเรื่องการจัดงาน คิดเป็นร้อยละ 56.5 ข้อ 7. บทบาทในการส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดงาน คิดเป็นร้อยละ 55 และข้อ 9. บทบาทในการระดมความคิดเห็น กำหนดรูปแบบการจัดงาน คิดเป็นร้อยละ 54.5 ตามลำดับ

4.2.2 ขั้นตอนระหว่างการดำเนินงาน

ตารางที่ 3 ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างต่อบทบาทของ อปท. ระหว่างการดำเนินการ

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น/ความเหมาะสมในการแสดงบทบาทของ อปท.				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. มีการเตรียมความพร้อมในวันรวมดินเทียน เช่นระบบไฟฟ้า ระบบเสียง	14 (7)	73 (36.5)	75 (37.5)	30 (15.0)	8 (4.0)
2. มีการเตรียมการอำนวยความสะดวกและบริการให้ความรู้แก่ประชาชนนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวชมเทียนพรรษา	19 (9.5)	66 (33.0)	84 (42.0)	24 (12.0)	7 (3.5)
3. มีการเตรียมสถานที่และการรักษาความสะอาด สำหรับการจำหน่ายสินค้าท้องถิ่นในวันรวมดินเทียนและวันแห่เทียน	10 (5.0)	92 (46.0)	61 (30.5)	31 (15.5)	6 (3.0)
4. มีการเตรียมเอกสารการประชาสัมพันธ์ในวันแห่เทียน	15 (7.5)	66 (33.0)	91 (45.5)	25 (12.5)	3 (1.5)
5. มีระบบการประสานงานกับผู้ปฏิบัติงานในส่วนต่าง ๆ อย่างชัดเจน	21 (10.5)	63 (31.5)	79 (39.5)	31 (15.5)	6 (3.0)
6. มีการจัดระบบติดตามตรวจสอบผลการจัดการประกวดดินเทียนและขบวนแห่	13 (6.5)	67 (33.5)	82 (41.0)	30 (15.0)	8 (4.0)

ตารางที่ 3 ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างต่อบทบาทของ อปท. ระหว่างการดำเนินการ(ต่อ)

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น/ความเหมาะสมในการแสดงบทบาท ของ อปท.				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
7. มีการจัดเตรียมจุดพักและให้บริการน้ำดื่มสำหรับประชาชน	16 (8.0)	75 (37.5)	72 (36.0)	28 (14.0)	9 (4.5)
8. มีการจัดระบบการรักษาความสะอาดรวมทั้งการให้บริการห้องสุขาสาธารณะ	15 (7.5)	60 (30.0)	90 (45.0)	27 (13.5)	8 (4.0)
9. มีการตั้งป้ายประชาสัมพันธ์การจัดการจราจรในบริเวณการจัดงาน	19 (9.5)	73 (36.5)	75 (37.5)	25 (12.5)	8 (4.0)
10. มีการให้บริการรักษาพยาบาลเบื้องต้น	17 (8.5)	65 (2.5)	82 (41.0)	27 (13.5)	9 (4.5)

จากตารางที่ 3 พบว่ากลุ่มตัวอย่างแสดงความคิดเห็นต่อบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ขั้นตอนระหว่างการทำงาน จัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษา ในภาพรวมเห็นว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ดำเนินการเหมาะสมแล้ว เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากและมากที่สุด ที่เห็นด้วยกับบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 1 รายการ ได้แก่ ข้อ 1. การเตรียมสถานที่และการรักษาความสะอาด สำหรับการจำหน่ายสินค้าท้องถิ่นในวันรวมเทียนและวันแห่เทียน คิดเป็นร้อยละ 51

อย่างไรก็ตามองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีการปรับปรุงบทบาทขั้นตอนระหว่างการทำงานแห่เทียนพรรษา ที่กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลางไปจนถึงน้อยที่สุด รวม 9 รายการ ได้แก่ ข้อ 8. การจัดระบบการรักษาความสะอาดรวมทั้งการให้บริการห้องสุขาสาธารณะ คิดเป็นร้อยละ 62.5 ข้อ 6. การจัดระบบติดตามตรวจสอบผลการจัดการประกวดต้นเทียนและขบวนแห่ คิดเป็นร้อยละ 60 ข้อ 4. เตรียมเอกสารประชาสัมพันธ์ในวันแห่เทียน คิดเป็นร้อยละ 59.5 ข้อ 10. การให้บริการรักษาพยาบาลเบื้องต้น คิดเป็นร้อยละ 59 ข้อ 5. ระบบการประสานงานกับผู้ปฏิบัติงานในส่วนต่าง ๆ คิดเป็นร้อยละ 58 ข้อ 2. มีการเตรียมการอำนวยความสะดวกและบริการให้ความรู้แก่ประชาชนและนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวชมงาน คิดเป็นร้อยละ 57.5 ข้อ 1. การเตรียมความพร้อมในวันรวมต้นเทียน เช่นระบบไฟฟ้า ระบบเสียง คิดเป็นร้อยละ 56.5

ข้อ 7. การจัดเตรียมจุดพักและให้บริการน้ำดื่มสำหรับประชาชน คิดเป็นร้อยละ 54.5 และข้อ 9. การตั้งป้ายประชาสัมพันธ์การจัดการจราจรในบริเวณการจัดงาน คิดเป็นร้อยละ 54 ตามลำดับ

4.2.3 ขั้นตอนหลังการดำเนินงาน

ตารางที่ 4 ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างต่อบทบาทของ อปท. หลังการดำเนินการ

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น/ความเหมาะสมในการแสดงบทบาท ของ อปท.				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. มีบทบาทในการกำกับ/ติดตาม กรอบทิศทางการจัดงานประเพณีแห่ง เทียนพรรษา	14 (7.0)	78 (39)	71 (35.5)	30 (15.0)	7 (3.5)
2. มีบทบาทในการติดตามดูแลการ ประชาสัมพันธ์การจัดงานฯ	19 (9.5)	70 (35.0)	81 (40.5)	23 (11.5)	7 (3.5)
3. มีการกำกับและตรวจสอบการใช้ งบประมาณในการจัดงานประเพณีแห่ง เทียนพรรษา	16 (8.0)	62 (31.0)	72 (36.0)	46 (23.0)	4 (2.0)
4. มีบทบาทในการประชุมเพื่อแก้ไข ปัญหาเฉพาะหน้าในการจัดงาน ประเพณีแห่งเทียนพรรษา	11 (5.5)	63 (31.5)	88 (44.0)	31 (15.5)	7 (3.5)
5. มีบทบาทในการดำเนินงาน ประเพณีให้บรรลุวัตถุประสงค์ในการ จัดงานประเพณีแห่งเทียนพรรษา	20 (10.0)	77 (38.5)	68 (34.0)	31 (15.5)	4 (2.0)
6. มีการตรวจสอบความสะอาดความ เรียบร้อยของสถานที่สาธารณูปโภค ต่าง ๆ หลังการจัดงานประเพณีแห่ง เทียนพรรษา	17 (8.5)	76 (38.0)	69 (34.5)	34 (17.0)	4 (2.0)
7. มีบทบาทในการติดตามตรวจสอบ ผลการประกวดตัดสินต้นเทียน	13 (6.5)	48 (24.0)	95 (45.5)	42 (21.0)	2 (1.0)

ตารางที่ 4 ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างต่อบทบาทของ อปท. หลังการดำเนินการ (ต่อ)

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น/ความเหมาะสมในการแสดงบทบาทของ อปท.				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
8. มีบทบาทให้ประชาชนผู้ร่วมงาน ประเพณีและนักท่องเที่ยวสามารถ ประเมินผลการปฏิบัติงานของส่วน ราชการ	17 (8.5)	69 (34.5)	75 (37.5)	31 (15.5)	8 (4.0)
9. จัดให้มีเวทีสาธารณะอภิปราย สรุปผลการปฏิบัติงานระหว่าง ประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	13 (6.5)	52 (26.0)	97 (48.5)	32 (16.0)	6 (3.0)
10. มีบทบาทในการรายงานสรุปผล และประเมินผลการปฏิบัติงานและแจ้ง ผลการปฏิบัติงานให้ทุกภาคส่วน รับทราบ	16 (8.0)	52 (26.0)	91 (45.5)	34 (17.0)	7 (3.5)

จากตารางที่ 4 พบว่ากลุ่มตัวอย่างแสดงความคิดเห็นต่อบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ขั้นตอนหลังการดำเนินงาน จัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษา มีความเห็นว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีการปรับปรุงบทบาททุกด้าน ที่กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลางไปจนถึงน้อยที่สุด ทั้ง 10 รายการ ได้แก่ ข้อ 7. บทบาทในการติดตามตรวจสอบผลการประกวดตัดสินต้นเทียน คิดเป็นร้อยละ 67.5 ข้อ 9. จัดให้มีเวทีสาธารณะอภิปรายสรุปผลการปฏิบัติงานระหว่างประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง คิดเป็นร้อยละ 67.5 ข้อ 10. บทบาทในการรายงานสรุปผลและประเมินผลการปฏิบัติงานและแจ้งผลการปฏิบัติงานให้ทุกภาคส่วนรับทราบ คิดเป็น ร้อยละ 66 ข้อ 4. บทบาทในการประชุมเพื่อแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าในการจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษา คิดเป็นร้อยละ 63 ข้อ 3. การกำกับและตรวจสอบการใช้งบประมาณในการจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษา คิดเป็นร้อยละ 61 ข้อ 8. บทบาทให้ประชาชนผู้ร่วมงานประเพณีและนักท่องเที่ยวสามารถประเมินผลการปฏิบัติงานของส่วนราชการ คิดเป็นร้อยละ 57 ข้อ 2. บทบาทในการติดตามดูแลการประชาสัมพันธ์การจัดงานฯ คิดเป็นร้อยละ 55.5 ข้อ 1. บทบาทในการกำกับ/ติดตาม กรอบทิศทางงานจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษา คิดเป็นร้อยละ 54 ข้อ 6. การตรวจสอบความสะอาดความเรียบร้อยของสถานที่สาธิตรูปโคมต่าง ๆ หลังการจัดงานประเพณีแห่เทียน

พรรษา คิดเป็นร้อยละ 53.5 และข้อ 5. บทบาทในการดำเนินงานประเพณีให้บรรลุวัตถุประสงค์ในการจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษา คิดเป็นร้อยละ 51.5 ตามลำดับ

4.3 ตอนที่ 3 ความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานี

ในการศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาบทบาทและแนวทางปรับปรุงบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานี ผู้ตอบแบบสอบถามคือผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือปลัด/ผู้อำนวยการสำนัก/กอง/หัวหน้าส่วนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เกี่ยวข้อง ได้ให้ข้อมูลความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานี ดังนี้

4.3.1 ควรมีการรณรงค์ให้ทุกภาคส่วนในจังหวัดอุบลราชธานี ได้ร่วมมือในการจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานี ได้อย่างยิ่งใหญ่ต่อไป เพราะถือว่าเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดอุบลราชธานี และเป็นงานระดับชาติ ซึ่งข้อดีของการจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษา มีดังนี้

1. ช่วยส่งเสริมความเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดอุบลราชธานี
2. ช่วยเพิ่มรายได้ให้กับจังหวัดอุบลราชธานี เนื่องจากมีนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติที่มาร่วมชมงานประเพณี
3. เป็นการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมของจังหวัดอุบลราชธานี
4. ช่วยพัฒนาฝีมือการช่างศิลป์ให้ดำรงอยู่ต่อไป
5. ช่วยให้ได้ใกล้ชิดกับพระพุทธศาสนา เนื่องจากการทำเทียนพรรษาถือเป็นการทำบุญอย่างหนึ่ง
6. ช่วยส่งเสริมความสามัคคีกลมเกลียว ความศรัทธา ความเสียสละ และความพร้อมเพรียงของคนในท้องถิ่นให้มากยิ่งขึ้น

4.3.2 ให้ประชาชนนำสินค้าภูมิปัญญาแต่ละท้องถิ่นมาแสดง

4.3.3 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรวมถึงทุกภาคส่วนควรสนับสนุนงบประมาณและมีส่วนร่วมให้มากกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ทั้งด้านการคิดรูปแบบงานทุกด้าน การแก้ไขปัญหาจราจรติดขัดช่วงการจัดงาน เป็นต้น โดยแบ่งหน้าที่รับผิดชอบให้ชัดเจน

4.3.4 เห็นด้วยอย่างยิ่งว่า ควรเป็นบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษาเพราะเป็นประเพณีที่สืบทอดจากบรรพบุรุษของชาวอุบลราชธานี และเป็น

ประเพณีที่ได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ โดยเฉพาะด้านช่างแกะสลักควรที่เผยแพร่ความรู้ให้กับเยาวชนรุ่นหลัง

4.4 อภิปรายผลการศึกษา

จากผลการศึกษาบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานี ผู้ตอบแบบสอบถามคือผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือปลัด/ผู้อำนวยการสำนัก/ผู้อำนวยการกอง/หัวหน้าส่วนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องในจังหวัดอุบลราชธานีจำนวน 200 คน ผู้ศึกษาขออภิปรายผลดังนี้

4.4.1 บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในขั้นตอนการเตรียมการจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษา ที่ได้ดำเนินการเหมาะสมแล้ว คือ บทบาทในการประชุมวางแผน การกำหนดรูปแบบการจัดงาน รวมถึงด้านการประสานงาน การติดตามผล และการประชาสัมพันธ์การจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษาโดยใช้สื่อและสิ่งพิมพ์ต่างๆ อย่างไรก็ตามควรมีการปรับปรุงบทบาทในขั้นตอนการเตรียมการ ดังนี้ การประสานงานกับหน่วยงานราชการต่าง ๆ ต้องมีการระดมความคิดเห็นเพื่อ การกำหนดรูปแบบการจัดงาน การเตรียมความพร้อมด้านสถานที่จัดงาน รวมถึงด้านการให้บริการประชาชนและนักท่องเที่ยว การกำหนดเกณฑ์มาตรฐานการประกวดต้นเทียนสำหรับการแสดงต่าง ๆ ควรกำกับดูแลในเรื่องเวลาให้กระชับ และส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดงานอย่างเต็มที่

4.4.2 บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในขั้นตอนระหว่างการดำเนินการจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษา เห็นว่าได้ดำเนินการเหมาะสมแล้วคือ การเตรียมสถานที่จัดงาน สถานที่จำหน่ายสินค้า และการรักษาความสะอาด อย่างไรก็ตามควรมีการปรับปรุงบทบาทในขั้นตอนระหว่างการดำเนินการจัดงาน ดังนี้ การเตรียมเอกสารประชาสัมพันธ์ในวันแห่เทียนให้พร้อม ต้องมีการประสานงานกับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องอย่างเป็นระบบ รวมถึงระบบติดตามผลการประกวดต้นเทียน ระบบไฟฟ้า ระบบเสียง ต้องพร้อมในวันรวมต้นเทียน จัดให้มีจุดพัก/น้ำดื่มและสุขาสาธารณะ ให้เพียงพอต่อการบริการประชาชน

4.4.3 บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในขั้นตอนหลังการดำเนินการจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษา ควรมีการปรับปรุงบทบาททุกด้าน สรุปได้ดังนี้ การประกาศผลการประกวดต้นเทียนต้องมีความรวดเร็ว โปร่งใส ตรวจสอบได้ โดยจัดให้มีเวทีสาธารณะอภิปรายในเรื่องสรุปผลการจัดงาน ปัญหาและแนวทางแก้ไข รวมถึงการติดตามตรวจสอบการใช้งบประมาณในการจัดงานด้วย

บทที่ 5

สรุป และข้อเสนอแนะ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมถึงข้อเสนอแนะในการปรับปรุงบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานี รูปแบบการศึกษาเป็นการศึกษาเชิงสำรวจ (Survey Study) ใช้ในการศึกษาเฉพาะกรณี (Case Study) เก็บข้อมูลโดยวิธีการตอบแบบสอบถามที่ผู้ศึกษาได้สร้างขึ้นเอง จากผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือปลัด/ผู้อำนวยการสำนัก/ผู้อำนวยการกอง/หัวหน้าส่วนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในจังหวัดอุบลราชธานี จำนวน 200 คน สถิติที่ใช้ในการศึกษาคือ ค่าร้อยละ ซึ่งผู้ศึกษาได้ทำการสรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะในการศึกษาดังนี้

5.1 สรุปผลการศึกษา

บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อการจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษานั้น ได้สอดคล้องกับการปฏิบัติหน้าที่ตามอำนาจที่บัญญัติไว้ กล่าวคือ ในส่วนของเทศบาล คือการปฏิบัติตามมาตรา 50 (8) ในด้านการบำรุงศิลปประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น ในส่วนองค์กรบริหารส่วนจังหวัดปฏิบัติตามมาตรา 45(7) ทวิ บำรุงศิลปประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น และในส่วนขององค์กรบริหารส่วนตำบลปฏิบัติตามมาตรา 67 (8) บำรุงศิลปประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น ซึ่งบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเรื่องที่เกี่ยวกับศาสนา ประเพณีหรือวัฒนธรรม นอกจากจะสนับสนุนงบประมาณดำเนินการแล้ว ยังต้องจัดทำแผนและดำเนินการโดยการประชาสัมพันธ์เชิญชวนประชาชนในพื้นที่ร่วมอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมประเพณีอันดีงามสืบทอดสู่ อนุชนรุ่นหลังสืบไป

สำหรับบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ได้รับจากการจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษานี้ แม้ว่าจะมีความเหมาะสมและความสำเร็จในแล้วในบางข้อ แต่ในภาพรวมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรปรับปรุงบทบาทในการจัดงานทุกขั้นตอน ตั้งแต่ขั้นตอนการเตรียมการจัดงาน ระหว่างดำเนินการจัดงาน และหลังการดำเนินการจัดงาน ซึ่งทุกขั้นตอนล้วนมีความสำคัญ

ทั้งสิ้น ทั้งนี้ต้องดำเนินการภายใต้ความร่วมมือ ความสมัครสมานสามัคคีกันของทุกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเป็นสำคัญ

5.2 ข้อเสนอแนะ

1. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรเพิ่มบทบาทในการประสานงานกับการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบบูรณาการ ให้มีการวางแผนพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เกิดระบบธุรกิจแบบพึ่งพา ก่อให้เกิดรายได้สู่ท้องถิ่น และควรมีการส่งเสริมจุดจำหน่ายสินค้าท้องถิ่น เช่น ชุดการแสดงในงานประเพณีแห่เทียนพรรษา และของที่ระลึก เข็มกลัด และเสื้อ เป็นต้น

2. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรศึกษาข้อมูลจากการจัดงานที่ผ่านมา เช่น ปัญหาอุปสรรค ข้อเสนอแนะจากประชาชนทั่วไปควรมีส่วนร่วมการจัดงานของชุมชน ภาคเอกชน และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง นำมาปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่อง เพื่อให้การจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานี ในครั้งต่อไป มีประสิทธิภาพสูงสุดส่งผลให้เป็นงานระดับโลกต่อไป

3. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรให้การสนับสนุนการอนุรักษ์ประเพณี โดยการประสานกับประชาชนให้มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และสร้างความตระหนักให้ได้เห็นถึงคุณค่าและความหมายของประเพณีแห่เทียนพรรษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มเยาวชนให้มีบทบาทต่อไปในอนาคต ซึ่งงานประเพณีแห่เทียนพรรษานี้ไม่ใช่ของคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง แต่เป็นเรื่องของทุกคน ควรจัดให้มีหลักสูตรท้องถิ่นสอดแทรกเนื้อหาเกี่ยวกับการทำต้นเทียนพรรษา ทั้งประเภทแกะสลักและติดพิมพ์ โดยเฉพาะการอนุรักษ์ลายเทียน เช่น ลายประจำยาม กระเจียวอ้อย ใบเทศ บัวคว่ำ บัวหงาย ก้ามปู ลายกระหนกสามตัว ลายกระหนกเปลว ลายกระหนกใบเทศ ลายกระหนกลายบัว ลายกระหนกนก ลายกรวงเชิง ลายดอกพิกุล ลายดอกคำควน ซึ่งเป็นลวดลายประกอบในต้นเทียน แต่ในปัจจุบันได้มีวิวัฒนาการขึ้นมา ได้แก่ ลายคะชะ ลายกระบี่ ลายกินรี เป็นต้น เพื่อให้วิชาช่าง จะได้ไม่สูญหายไปจากสังคม หรือ ควรมีการเปิดสอนการจัดทำต้นเทียนในวงกว้าง ไม่ใช่เฉพาะแต่ในวงการช่างทำเทียนเท่านั้น

4. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรมีการส่งเสริมความเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดอุบลราชธานี นอกจากการจัดทำต้นเทียนพรรษาขนาดใหญ่บริเวณทุ่งศรีเมือง และสัญลักษณ์เทียนพรรษาบริเวณสี่มุมเมืองแล้ว ควรให้มีการจัดทำเทียนจำลองทั้งประเภทแกะสลัก และติดพิมพ์ เป็นของที่ระลึกประจำจังหวัด รวมถึงซองจดหมาย ดวงตราไปรษณีย์ ส.ค.ส.บัตรอวยพร ภาพโปสเตอร์ ผ้าทอหรือเสื้อ ให้มีรูปเทียนพรรษาเป็นสัญลักษณ์ นอกจากนี้การจัดทำป้ายตามถนนเส้นทางผ่านเข้าจังหวัดอุบลราชธานีทุกสายมีเทียนเป็นสัญลักษณ์

5. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรสนับสนุนในเรื่องงบประมาณ ตลอดจนเชิญชวนภาคเอกชนร่วมระดมทุนสนับสนุนในการจัดงานแห่เทียนพรรษาเพิ่มขึ้น และสนับสนุนให้มีการสร้างสถานที่เก็บรักษาเทียนพรรษาหลังจากเสร็จสิ้นขบวนแห่เทียนไว้ในที่เย็น อาทิ จัดสร้างในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ เพื่อเก็บรักษาไว้ให้นักท่องเที่ยวหรือผู้ชมในจังหวัด หรือจังหวัดอื่นๆ และจังหวัดใกล้เคียง ซึ่งยังไม่ได้มาชมในช่วงที่จัดงานประเพณี อันเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวในจังหวัดและเกิดประโยชน์แก่ประชาชนมากที่สุด ในแง่ของการตระหนักรู้ถึงคุณค่าและความหมายของประเพณีที่แท้จริงต่อไป

6. การกำหนดจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งจัดขึ้นในห้วงเดือน กรกฎาคม ตลอดทั้งเดือน อาทิ ในปี 2551 กำหนดจัดขึ้นในวันที่ 1-31 กรกฎาคม 2551 กำหนดวันที่ 17 กรกฎาคม 2551 เป็นวันรวมเทียน และวันที่ 18 กรกฎาคม 2551 เป็นวันแห่เทียน เพื่อให้ตรงกับวันขึ้น 15 ค่ำเดือน 8 และแรม 1 ค่ำเดือน 8 นั้น ซึ่งหลังจากแห่เทียนเสร็จในวันที่ 19-31 กรกฎาคม 2551 ทำให้นักท่องเที่ยวไม่อยู่เที่ยวชมงาน เพราะคิดว่าการจัดงานได้เสร็จสิ้นแล้ว ไม่ควรกำหนดการจัดงานในเดือน กรกฎาคม ทั้งเดือน แต่ควรกำหนดก่อนวันเข้าพรรษา 30 วัน และกำหนดให้มีการประชาสัมพันธ์ก่อนจัดงานแห่เทียนล่วงหน้าอย่างน้อย 2-3 เดือน ทางสื่อทุกแขนง

7. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรประชาสัมพันธ์ เช่น ทางสื่อและสิ่งพิมพ์ต่างๆ ทุกแขนง ให้ประชาชนในพื้นที่ได้ร่วมกันอนุรักษ์ประเพณีแห่เทียนพรรษา โดยสร้างจิตสำนึกให้ประชาชน ทุกคนควรมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ ไม่ควรมุ่งหวังรางวัล ให้ถือเป็นวิถีชีวิตของชุมชนที่ต้องดำเนินการในห้วงเทศกาลเข้าพรรษา เพื่อการสืบสานงานประเพณีแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานียั่งยืนตลอดไป

8. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรศึกษาปัญหาในเรื่องการจัดงานที่ยิ่งใหญ่โดยมุ่งส่งเสริมให้คนมาเที่ยวมากๆ เป็นการช่วยกระจายเศรษฐกิจไปยังประชาชนทั่วไปทั่วถึงหรือไม่ หรือได้ประโยชน์เฉพาะบางกลุ่มที่มาเที่ยวงาน หรือแม้แต่ชาวจังหวัดอุบลราชธานีเองจะทราบถึงวัตถุประสงค์ที่แท้จริงของประเพณีถวายเทียนพรรษาให้แก่วัดและพระสงฆ์หรือไม่ หรือเพียงมาชื่นชมความงามของต้นเทียนและขบวนแห่ก็จบกัน นอกจากนี้การประกวดแข่งขันกัน ทำให้บางคุ้มวัดมีการลงทุนเป็นเงินจำนวนมากเพื่อหวังให้ต้นเทียนของตนชนะเลิศการประกวด ถึงแม้ว่าเงินรางวัลที่ได้รับจะน้อยกว่าเงินที่ลงทุน แต่เพื่อหน้าตาและชื่อเสียงเป็นเรื่องที่ยอมรับกันไม่ได้ เป็นต้น

5.3 ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาหลักสูตรท้องถิ่นในการทำต้นเทียนพรรษา ทั้งประเภทแกะสลัก และติดพิมพ์ เช่น ลายประจำยาม กระเจียว อ้อย ใบเทศ บัวคว่ำ บัวหงาย ก้ามปู ลายกระหนก สามตัว ลายกระหนกเปลว ลายกระหนกใบเทศ ลายกระหนกลายบัว ลายกระหนกนาค ลายกรวงเชิง ลายดอกพิกุล ลายดอกคำควน ลายชะลวย ลายกระบี่ ลายกินรี เป็นต้น ซึ่งเป็นลวดลาย ประกอบในต้นเทียน แต่ในปัจจุบันได้มีวิวัฒนาการขึ้นมา เพื่อให้ชาวข้างจะได้ไม่สูญหายไปจาก สังคม หรือควรมีการเปิดสอนการจัดทำต้นเทียนในวงกว้าง ไม่ใช่เฉพาะแต่ในวงการช่างทำเทียน เท่านั้น โดยประสานกับช่างทำต้นเทียนเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ ซึ่งแต่ละลายเกิดจากภูมิปัญญา ท้องถิ่นมีวิธีการจัดทำอย่างไร

2. ควรศึกษาผลเสียของการจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานี ในเรื่อง ปัญหาดังต่อไปนี้ เช่น

2.1 ความสิ้นเปลือง เพราะถ้าต้องการให้ชนะการประกวดต้องมีการลงทุนมาก ถ้ามากเท่าไรจะยังสามารถแสดงถึงความวิจิตรตระการตาและใหญ่โตมโหฬารได้มากเท่านั้น

2.2 เกิดความเห็นแก่ตัวในบางกลุ่ม กล่าวคือ ถ้ายังจัดให้มีการประกวดและมีรางวัลก็ จะลดความสวยงามลง ความมีน้ำใจที่จะช่วยเหลือซึ่งกันและกันเหมือนเช่นแต่ก่อน เพราะความ อยากได้รางวัลน้ำใจก็ลดลง กล่าวคือ หากต้นเทียนกลุ่มนั้นทำเสร็จเร็วแต่ยังมีบางกลุ่มยังทำ ต้นเทียน ไม่เสร็จ ไม่มีการช่วยเหลือกลุ่มอื่น

2.3 การให้คะแนนในการตัดสินทำได้ค่อนข้างลำบาก เพราะทางวัดแต่ละวัดมีความ สวยงามพอๆ กัน หากให้วัดใดวัดหนึ่ง วัดที่ไม่ได้รับรางวัลก็ต้องผิดหวัง ดังนั้น จึงมีความเห็นว่า ควรเลิกการประกวดแบบให้รางวัล ควรจะมีการจัดอย่างอื่นแทน

2.4 ทำให้ช่างที่มีฝีมือลดน้อยลง บางครั้งมีการผูกขาดเฉพาะช่างเทียนบางกลุ่ม เนื่องจากการทำต้นเทียนนั้นไม่มีรายได้ที่แน่นอน และประกอบกับในปีหนึ่งๆ มีการจัดทำเพียง ครั้งเดียว ซึ่งทำให้คนหันไปประกอบอาชีพอื่นแทน กล่าวคือ ช่างคนที่มีใจรักในงานศิลป์อย่าง แท้จริง ควรส่งเสริมหลักสูตรการศึกษาให้นักเรียน นักศึกษา ได้ปฏิบัติและแสดงฝีมืออย่างแท้จริง

2.5 ก่อให้เกิดภาพที่ไม่น่าเกิดขึ้น นั่นคือ ภาพของขยะมูลฝอยที่มาจากการหวังกำไร จากนักท่องเที่ยวมากเกินไป ซึ่งสิ่งเหล่านี้ได้แสดงให้เห็นว่าความต้องการของมนุษย์มีมากขึ้น การ ได้มาซึ่งสิ่งใดสิ่งหนึ่งย่อมมีการแลกเปลี่ยน วัตถุถูกตีค่าให้เป็นสิ่งจำเป็นในชีวิตมากกว่าการสร้าง ความประทับใจในการให้บริการ

2.6 ถนนขยางกูรที่ใช้เป็นเส้นทางในขบวนแห่เทียนพรรษามีระยะทางประมาณ 2-3 กิโลเมตร มีสายไฟฟ้า โทรศัพท์ พาดผ่านถนนมีระดับต่ำมาก ทำให้ไม่สะดวกต่อขบวนแห่เทียน ต้องใช้ไม้ค้ำยันยกสายไฟ โทรศัพท์ ให้สูงขึ้นจึงจะทำให้รถต้นเทียนผ่านไปได้ ทำให้เสียเวลา รวมถึงต้องถือไม้ค้ำยันเดินตามรถต้นเทียนตลอดสายเป็นภาพที่ไม่สวยงามแก่ผู้มาเที่ยวชมงาน

เอกสารอ้างอิง

โกวิท พวงงาม. 2550. 2547 : ทิศทางการปกครองท้องถิ่นไทยในรัฐธรรมนูญฉบับใหม่.

กรุงเทพฯ: เสมาธรรม.

_____. (2551). กำหนดการจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานี. [ม.ป.ท.:
ม.ป.พ.].

_____. (2542). ความสัมพันธ์การปกครองท้องถิ่นกับระบอบประชาธิปไตย. ขอนแก่น:

มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

คณะกรรมการจัดทำหนังสือ อุบลราชธานี 200 ปี. (2538). อุบลราชธานี 200 ปี. กรุงเทพฯ:

ชวนพิมพ์.

คณะกรรมการจัดทำหนังสือวิวัฒนาการประวัติประเพณีแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานี.

(2550). เลิศล้ำค่า เทียนพรรษาเมืองอุบล. อุบลราชธานี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัย

อุบลราชธานี. (เอกสารอัดสำเนา).

คณะกรรมการฝ่ายประเมินผลการจัดงาน มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี. (2550). รายงานการ

ประเมินผลการจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษา “สู่เมืองมรดกสามพันปี” งานแห่เทียนพรรษา

ปวงประชาพอเพียง” ประจำปี พ.ศ.2550. อุบลราชธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.

(เอกสารอัดสำเนา).

โครงการวิจัยและพัฒนาชีวิตสาธารณะ – ท้องถิ่นน่าอยู่ จ.ลำพูนพลิกฟื้นชีวิตคนลำพูนและสายน้ำลำ

ผ่าน “ประเพณีแห่ช้างเผือก” [วารสารออนไลน์] 10 กุมภาพันธ์ 2508 / อ้างเมื่อ 6

มิถุนายน 2550 / <http://www.tdf.org/>.

งามพิศ สัตย์สงวน. (2531). การจัดระเบียบทางสังคมในสังคมและวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ:

เจ้าพระยาการพิมพ์.

จ่านง อติวัฒน์สิทธิและคณะ. (2532). สังคมวิทยา. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

จุมพล หนิมพานิช. (2550). การวิจัยเชิงคุณภาพในทางรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์.

กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ชาญชัย เจนครองธรรมและชาวิวัฒน์ ศรีแก้ว. (2536). คู่มือข้าราชการสำนักปลัดกระทรวง

มหาดไทย. [ม.ป.ท.: ม.ป.พ.].

ณรงค์ เส้งประชา. (2538). มนุษย์กับสังคม. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

- เดวิด เอ วิลสัน. (1962). การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในประเทศไทย. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์นามมีบุ๊คส์.
- เดโช สวานานนท์. (2518). จิตวิทยาสังคม. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สถานสงเคราะห์หญิงปากเกร็ด.
- เดิม วิชาญพจนกิจ. (2542). ประวัติศาสตร์อีสาน. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ทัศน บัญทอง. (2525). ทฤษฎีบทบาทแนวความคิดและการนำไปใช้วิชาชีพพยาบาลในพยาบาล. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- ทองคูณ หงส์พันธุ์. (2522). การจัดรูปแบบยุทธวิธีการฝึกอบรมผู้นำท้องถิ่นในการพัฒนาชนบท. กรุงเทพฯ: ชีววัฒน์ นิจนตรการพิมพ์.
- ธิดารัตน์ ดวงสินธุ์. (2546). แนวคิดปรัชญาที่ปรากฏในประเพณีแห่เทียนพรรษาของประชาชนอำเภอเมืองอุบลราชธานี. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- บัณฑิต เขาวกุล. (2542). เอกสารประชาสัมพันธ์เทียนเฉลิมพระเกียรติ ฉบับที่ 1. อุบลราชธานี: อุบลยงสวัสดิ์ออฟเซต.
- บำเพ็ญ ณ อุบล. (2535). อุบลราชธานี 200 ปี. กรุงเทพฯ: ชวนพิมพ์.
- ปรัชญา เวสารัชช. (2532). แนวคิดทั่วไปเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างสังคมและวัฒนธรรมและการเมือง. เอกสารการสอนชุดวิชาพื้นฐานทางสังคมและวัฒนธรรมการเมืองไทย. กรุงเทพฯ: ภาพการพิมพ์.
- ประพันธ์ อำพันธ์ประสิทธิ์. (2545). เอกสารประกอบการบรรยายจิตวิทยาสังคม. กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์.
- ประมวล รัตนวงศ์. (2519). จิตวิทยาเบื้องต้น. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- ประเพณีแห่เทียนพรรษาคือ ภูมิปัญญาท้องถิ่น. [วารสารออนไลน์] 15 มกราคม 2539/อ้าง จาก? [http:// www.guideubon.com](http://www.guideubon.com).
- พหุภาคีกับการมีส่วนร่วมของท้องถิ่นในการศึกษาศิลปวัฒนธรรม [วารสารออนไลน์] 10 มีนาคม 2549 / อ้างเมื่อ 6 มิถุนายน 2550 / <http://www.ldinet.org>.
- กัญญา สาร. (2519). หลักการบริหารทางการศึกษา. กรุงเทพฯ: ศุภสภาลาดพร้าว.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2542). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒. กรุงเทพฯ: นามมีบุ๊คส์พับลิเคชั่น.
- วิรัช วิรัชนิภาวรรณ. (2546). การบริการและการจัดการเทศบาลในยุคปฏิรูปการเมือง. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัด บี.เจ.เพลท. โปรเซสเซอร์.

วีระ ไชยธรรม. (2526). **บทบาทนักบริหารระดับสูงกับการปฏิรูประบบราชการ**. กรุงเทพฯ:

โอเดียนสโตร์.

ศิริวรรณ เสรีรัตน์. (2550). **การจัดการและพฤติกรรมองค์การ**. กรุงเทพฯ: ชีระฟิล์ม และไซเท็กซ์.

ศรีอุทัย รวมสุข. (2550). **ความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทการพัฒนาท้องถิ่นของสมาชิกสภา**

องค์การบริหารส่วนตำบลดอยฮาง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย. เชียงราย: [ม.ป.พ.].

สุมิตร กรองกาญจน์, ยัง กุณอก และมนัส สุขสาย. (2540). **อุบลราชธานีงามล้ำเทียนพรรษา**.

อุบลราชธานี: อุบลกิจออฟเวทการพิมพ์.

สุรเกียรติ์ ฐิตะฐาน. (2543). **บทบาทสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลในการส่งเสริมเศรษฐกิจ**

ชุมชนพึ่งตนเอง. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

สุพิศวง ธรรมพันทา. (2540). **มนุษย์กับสังคม**. กรุงเทพฯ: สถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา.

สำลี รักสุทธี. (2545). **ประเพณีของดีอีสาน “ฮิดสิบสองคลองสิบสี่**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์

พัฒนาศึกษา.

สงวน สุทธิเลิศอรุณ. (2523). **หลักการบริหารทางการศึกษา**. กรุงเทพฯ: บรรณกิจ.

สมชาย หิรัญกิตติ. (2550). **การจัดการและพฤติกรรมองค์การ**. กรุงเทพฯ: ชีระฟิล์ม และไซเท็กซ์

สำเนาวิ เสาวภูตและคณะ. (2550). **ศึกษาบทบาทผู้นำองค์กรปกครองท้องถิ่นต่อยุทธศาสตร์การ**

ท่องเที่ยวในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้. รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ สำนักงานส่งเสริมและ

สนับสนุนการวิจัย. [ม.ป.ท.: ม.ป.พ.]. (เอกสารอัดสำเนา).

เอกวิทย์ ณ ถลาง. (2544). **ภูมิปัญญาอีสาน**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์อมรินทร์.

อุทัย หิรัญโต. (2526). **สารานุกรมศัพท์สังคมวิทยา-มานุษยวิทยา**. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ภาคผนวก

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ภาคผนวก ก
เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

ตัวอย่างแบบสอบถาม
เรื่อง บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
ในการจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานี

.....

คำชี้แจง :

1. แบบสอบถามฉบับนี้ ผู้ศึกษาได้ออกแบบสอบถามโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสอบถามความคิดเห็นของผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยราชการที่เกี่ยวข้องในการจัดงานประเพณี แห่เทียนพรรษาถึงความเหมาะสมของบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดงานแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานี เพื่อนำผลการศึกษาไปพัฒนาปรับปรุงบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อไป ขอความกรุณาให้ท่านตอบแบบสอบถามตรงกับความเห็นจริงและเป็นข้อคิดเห็นที่แท้จริงของท่านทั้งนี้เพื่อความถูกต้องและความสมบูรณ์ของผลการศึกษา

2. แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ตอน ประกอบด้วย

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับความเหมาะสมของบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานี

ตอนที่ 3 การแสดงความคิดเห็นและเสนอแนะ

3. ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามนี้ ใช้สำหรับการศึกษาค้นคว้าเพื่อเป็นข้อมูลนำไปแก้ไขปรับปรุงบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานี ผู้ศึกษาวิญญ์หวังอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้ด้วย

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง : โปรดทำเครื่องหมาย / ลงใน () หน้าข้อความที่ท่านเลือกตอบ ที่ตรงกับความเป็นจริงของท่านมากที่สุดเพียงคำตอบเดียว

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

1.1 ปัจจัยส่วนบุคคล

1.1.1 เพศ

☐ ชาย

☐ หญิง

1.1.2 อายุ ได้แก่

☐ ต่ำกว่า 40 ปี

☐ 41 ปีขึ้นไป

1.1.3 ระดับการศึกษา

☐ มัธยมศึกษา

☐ อนุปริญญา

☐ ปริญญาตรี

☐ ปริญญาโทหรือสูงกว่า

1.1.4 ระดับตำแหน่ง

☐ นายก อบท.

☐ หัวหน้าส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง

☐ ประชาชนทั่วไป

1.1.5 ระยะเวลาในการปฏิบัติงาน

☐ 1-5 ปี

☐ 5-10 ปี

☐ 10 ปีขึ้นไป

ตอนที่ 2 ความเหมาะสมของบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดงานประเพณี

แห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานี

1.1 ความเหมาะสมของบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดงานแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานี “ขั้นตอนการเตรียมการ”

คำชี้แจง โปรดกาเครื่องหมาย / ลงในช่องระดับความคิดเห็นแต่ละรายการที่ตรงกับความเป็นจริง

บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	ระดับความคิดเห็น / ความเหมาะสม				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. มีบทบาทในการประชุมวางแผน กำหนดกรอบทิศทางางการจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษา					
2. มีบทบาทในการประชาสัมพันธ์การจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษา โดยใช้สื่อสิ่งพิมพ์ต่างๆ					
3. มีบทบาทด้านการประสานงาน ติดตามผลการปฏิบัติงานในการจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษา					
4. มีบทบาทในการจัดเตรียมความพร้อมด้านสถานที่จัดงานใน วันรวมเทียนและวันแห่เทียน					
5. ให้มีบทบาทในการกำหนดเกณฑ์มาตรฐานการตัดสินการประกวด ดันเทียนพรรษาและขบวนแห่					
6. มีบทบาทในการกำกับดูแลการจัดการแสดงต่างๆ ที่จัดขึ้นประกอบงานประเพณีแห่เทียนพรรษา					
7. มีบทบาทด้านการส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษา					
8. มีบทบาทในการเตรียมความพร้อมในการให้บริการประชาชน รวมทั้งนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวชมงาน					
9. มีบทบาทในการระดมความคิดเห็น การกำหนดรูปแบบการจัดงานประเพณีจากประชาชนในท้องถิ่น					
10. มีบทบาทในการประสานงานกับหน่วยงานราชการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในเรื่องการจัดการจราจร การให้การรักษายาบาล เบื้องต้น					

**1.2 ความเหมาะสมของบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดงานแห่เทียนพรรษา
จังหวัดอุบลราชธานี “ขั้นตอนระหว่างการค้าเนินการ”**
คำชี้แจง โปรดกาเครื่องหมาย / ลงในช่องระดับความคิดเห็นแต่ละรายการที่ตรงกับความเป็นจริง

บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	ระดับความคิดเห็น / ความเหมาะสม				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. มีการจัดเตรียมสถานที่ในวันรวมเทียนด้านต่างๆ เช่น ระบบไฟฟ้า ระบบเสียง 2. มีการจัดเตรียมการอำนวยความสะดวกและบริการให้ความรู้แก่ประชาชน นักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวชมเทียนพรรษา ได้แก่ แผนที่การวางตำแหน่งเทียนพรรษา ป้ายบอกตำแหน่งจุดบริการนักท่องเที่ยว 3. มีการจัดเตรียมสถานที่และการรักษาความสะอาดสำหรับการจำหน่ายสินค้าท้องถิ่นในวันรวมเทียนและวันแห่เทียน 4. มีการจัดเตรียมเอกสารการประชาสัมพันธ์ในวันแห่เทียน ได้แก่ ประวัตินักขบวนรูปแบบของต้นเทียนพรรษา รูปแบบของขบวนแห่เทียนพรรษา 5. มีระบบการประสานงานกับผู้ปฏิบัติงานในส่วนต่างๆอย่างชัดเจน เช่น การกำกับขบวนแห่เทียน การประชาสัมพันธ์ ในจุดแสดง 6. มีการจัดระบบติดตามตรวจสอบผลการจัดการประกวดต้นเทียนและขบวนแห่ 7. มีการจัดเตรียมจุดพักและให้บริการน้ำดื่มสำหรับประชาชนและนักท่องเที่ยว 8. มีการจัดเตรียมระบบการรักษาความสะอาดรวมทั้งการให้บริการห้องสุขาสาธารณะ 9. มีการตั้งป้ายประชาสัมพันธ์การจัดการจราจรในบริเวณการจัดงาน 10. มีการจัดเตรียมระบบให้บริการการรักษาพยาบาลเบื้องต้น					

1.3 ความเหมาะสมของบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดงานแห่เทียนพรรษา

จังหวัดอุบลราชธานี “ขั้นตอนหลังการดำเนินการ”

คำชี้แจง โปรดกาเครื่องหมาย / ลงในช่องระดับความคิดเห็นแต่ละรายการที่ตรงกับความเป็นจริง

บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	ระดับความคิดเห็น / ความเหมาะสม				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. มีบทบาทในการกำกับ/ติดตาม กรอบทิศทางการจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษา					
2. มีบทบาทในการติดตามดูแลการประชาสัมพันธ์การจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษา					
3. มีการกำกับและตรวจสอบการใช้งบประมาณในการจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษา					
4. มีบทบาทในการประชุมเพื่อแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าในการจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษา					
5. มีบทบาทในการดำเนินงานประเพณีให้บรรลุวัตถุประสงค์ในการจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษา					
6. มีการตรวจสอบความสะอาดความเรียบร้อยของสถานที่สาธารณูปโภคต่างๆ หลังการจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษา					
7. มีบทบาทในการติดตามตรวจสอบผลการประกวดตัดสินต้นเทียนและขบวนแห่					
8. มีบทบาทให้ประชาชนผู้ร่วมงานประเพณีและนักท่องเที่ยวสามารถประเมินผลการปฏิบัติงานของส่วนราชการ					
9. จัดให้มีเวทีสาธารณะอภิปรายสรุปผลการปฏิบัติงานระหว่างประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง					
10. มีบทบาทในการรายงานสรุปผลและประเมินผลการปฏิบัติงานและแจ้งผลการปฏิบัติงานให้ทุกภาคส่วนรับทราบ					

ภาคผนวก ข

ตัวอย่างโครงการและเอกสารที่เกี่ยวข้อง

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

โครงการสนับสนุนการจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษาประจำปี 2551

จังหวัดอุบลราชธานี

.....

1. หลักการและเหตุผล

ด้วยจังหวัดอุบลราชธานี และหน่วยงานราชการ รัฐวิสาหกิจ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคเอกชน ได้กำหนดการจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษาเป็นประจำทุกปี ในห้วงเดือนกรกฎาคม 2551 ณ บริเวณสนามทุ่งศรีเมือง จังหวัดอุบลราชธานี คณะกรรมการจัดงานจะได้กำหนดกิจกรรมการจัดงาน ประกวดแกะสลักเทียน การคิดพิมพ์เทียน เทียนโบราณ การหล่อหลอมเทียนเป็นพุทธบูชา การประดิษฐ์เทียนหอม การจัดกิจกรรมนิทรรศการความเป็นมาวัฒนธรรมประเพณี ส่งเสริมกิจกรรมทางพุทธศาสนา และกิจกรรมเกี่ยวกับวิวัฒนาการเกี่ยวกับเทียน กิจกรรมพาแลงและประกวดธิดาเทียนพรรษา การแสดงแสง-เสียง ขบวนแห่ กิจกรรมการประกวดภาพถ่ายแห่งความประทับใจในงานแห่เทียนพรรษา กิจกรรมการแข่งขันแกะสลักเทียนระดับเยาวชน และอื่นๆ อีกมากมาย เพื่อเป็นการสืบสานอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น และการส่งเสริมการท่องเที่ยวไทย

ดังนั้น เพื่อให้การจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษาเป็นไปด้วยความเรียบร้อย เป็นไปตามเจตนารมณ์โดยความร่วมมือจากทุกฝ่าย โดยเฉพาะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งมีภาระหน้าที่ในการสนับสนุนงานประเพณี วัฒนธรรมท้องถิ่น จังหวัดอุบลราชธานี และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดอุบลราชธานี จึงได้กำหนดจัดทำโครงการสนับสนุนการจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษาประจำปี 2551 จังหวัดอุบลราชธานี

2. วัตถุประสงค์

2.1 เพื่อขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานราชการ รัฐวิสาหกิจ และภาคเอกชน ระดมทุนในการจัดงาน

2.2 เพื่อเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยว และก่อให้เกิดรายได้สู่ท้องถิ่น

3. เป้าหมาย

ขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานราชการ รัฐวิสาหกิจ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกแห่งภายในจังหวัดอุบลราชธานี และภาคเอกชน ตลอดจนการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) เพื่อระดมทุนในการจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานี

4. งบประมาณ

4.1 จังหวัดอุบลราชธานี ขอรับการสนับสนุนจาก รัฐวิสาหกิจ บริษัท ห้างร้าน พ่อค้า และประชาชนทั่วไป

- 4.2 องค์การบริหารส่วนจังหวัดอุบลราชธานี จำนวน 1,000,000 บาท
- 4.3 เทศบาลนครอุบลราชธานี จำนวน 2,000,000 บาท
- 4.4 เทศบาลเมืองวารินชำราบ เทศบาลเมืองพิบูลมังสาหาร และเทศบาลเมืองเดช
แห่งละ 100,000 บาท และเทศบาลตำบล แห่งละ 30,000 บาท
- 4.5 องค์การบริหารส่วนตำบล ขนาดใหญ่ แห่งละ 30,000 บาท ขนาดกลางและ
ขนาดเล็ก แห่งละ 25,000 บาท

5. วิธีดำเนินการ

- 5.1 ทำหนังสือขอรับการสนับสนุนงบประมาณไปยังองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุก
แห่งภายในจังหวัดอุบลราชธานี
- 5.2 ทำหนังสือขอรับการสนับสนุนงบประมาณไปยัง รัฐวิสาหกิจ บริษัท ห้างร้านค้า
เอกชน และประชาชนทั่วไป ภายในจังหวัดอุบลราชธานี
- 5.3 ทำเอกสารเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ทุกรูปแบบ ทางสื่อทุกแขนง

6. ระยะเวลาดำเนินการ

ก่อนการจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานี

7. ผลที่คาดว่าจะได้รับ

- 7.1 มีงบประมาณเพียงพอในการสนับสนุนการจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษา
จังหวัดอุบลราชธานี ให้ยิ่งใหญ่เหมาะสมกับเป็นงานระดับชาติและระดับโลก
- 7.2 ทำให้การท่องเที่ยวจังหวัดอุบลราชธานีเป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลาย
- 7.3 เป็นการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นให้คงอยู่ต่อไป
- 7.4 ทำให้ชาวจังหวัดอุบลราชธานีมีรายได้เพิ่มขึ้น
- 7.5 ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมในการจัดงาน

8. ผู้รับผิดชอบโครงการ

- 8.1 ที่ทำการปกครองจังหวัดอุบลราชธานี
- 8.2 ที่ทำการปกครองอำเภอ
- 8.3 สำนักงานจังหวัดอุบลราชธานี

โครงการประเมินผลการจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานี

.....

1. หลักการและเหตุผล

ตามที่จังหวัดจังหวัดอุบลราชธานี และหน่วยงานราชการ รัฐวิสาหกิจ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคเอกชน ได้กำหนดการจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษาในช่วงเทศกาลเข้าพรรษาเป็นประจำทุกปี เพื่อเป็นการสืบสาน อนุรักษ์วัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่น สำหรับปี พ.ศ.2551 ได้กำหนดจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานีในวันที่ 1-31 กรกฎาคม 2551 ณ บริเวณสนามทุ่งศรีเมือง ใช้ชื่องานว่า “เมืองอุบลบุญล้ำ บุญธรรม บุญทาน สืบสาน ตำนานเทียน” คณะกรรมการจัดงานจะได้กำหนดกิจกรรมการจัดงาน ประกวดแกะสลักเทียน การตีพิมพ์เทียน เทียนโบราณ และจัดกิจกรรมเสริมนอกเหนือจากการประกวดต้นเทียน เช่น ประกวดขบวนแห่เทียนพรรษา ประกวดสาวงามต้นเทียนพรรษา กิจกรรมส่งเสริมด้านพุทธศาสนา การแสดง แสง เสียง และกิจกรรมต่าง ๆ มากมาย ในวันที่ 17-18 กรกฎาคม 2551 ที่ผ่านมานั้น ผลจากการศึกษาข้อมูลจากแบบสอบถามสำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษาประจำปี 2551 จังหวัดอุบลราชธานี ประกอบด้วย 2 ส่วน ส่วนที่ 1 มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับมากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด ส่วนที่ 2 เป็นแบบปลายเปิดให้แสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ กับผู้นำน้ององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหัวหน้าส่วนราชการที่เกี่ยวข้องไปยังองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภายในจังหวัดอุบลราชธานี จำนวน 200 คน ได้เก็บรวบรวมแบบสอบถาม โดยใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ร้อยละ พบว่ายังมีปัญหาเกี่ยวข้องกับบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อความสำเร็จต่อการจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานี คือ ในขั้นตอนเตรียมการจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษา ในขั้นตอนระหว่างการจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษา และในขั้นตอนหลังการดำเนินการจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษา หลายประการที่มีคะแนนระดับความคิดเห็นของประชาชนอยู่ในระดับปานกลาง-น้อยที่สุด

ดังนั้น เพื่อให้ทราบถึงข้อมูลที่สะท้อนกลับให้เห็นถึงผลสำเร็จ ปัญหาอุปสรรค ตลอดจนข้อเสนอแนะในการที่จะนำมาพัฒนา ปรับปรุงการจัดงานในครั้งต่อไป จึงได้จัดทำโครงการประเมินผลการจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษา ประจำปี 2551 ครั้งนี้

2. วัตถุประสงค์

2.1 เพื่อประเมินผลสำเร็จของการจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษา ประจำปี 2551 ของจังหวัดอุบลราชธานี

2.2 เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะหาแนวทางแก้ไขในการจัดงานประเพณี แห่เทียนพรรษา ประจำปี 2551 ของจังหวัดอุบลราชธานี

3. เป้าหมาย

ได้ข้อมูลและข้อเสนอแนะในการจัดงาน เพื่อใช้เป็นแนวทางในการตัดสินใจในการดำเนินการจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษา ประจำปี 2551 ของจังหวัดอุบลราชธานี ในปีต่อ ๆ ไป

4. งบประมาณ

ใช้งบประมาณการสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานราชการ รัฐวิสาหกิจ และภาคเอกชน

ระดมทุนในการจัดงาน เป็นเงิน 100,000 บาท

5. วิธีดำเนินการ

- 5.1 แต่งตั้งคณะกรรมการประเมินผลการจัดงาน
- 5.2 วางแผนก่อนดำเนินโครงการ
- 5.3 ดำเนินการประเมินตามโครงการ
- 5.4 สรุปผลหลังการดำเนินตามโครงการ

6. ระยะเวลาดำเนินการ

ระหว่างวันที่ 19 กรกฎาคม - 19 สิงหาคม 2551

7. ผลที่คาดว่าจะได้รับ

- 7.1 ทำให้ผลสำเร็จของการจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษา ประจำปี 2551 ของจังหวัดอุบลราชธานี
- 7.2 ทำให้ทราบปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะในการจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษา ประจำปี 2551 ของจังหวัดอุบลราชธานี
- 7.3 ทำให้ทราบข้อมูลและข้อเสนอแนะ และข้อบกพร่องในการจัดงาน เพื่อใช้เป็นแนวทางในการตัดสินใจในการดำเนินการจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษา ประจำปี 2551 ของจังหวัดอุบลราชธานี ในปีต่อ ๆ ไป

8. ผู้รับผิดชอบโครงการ

- 8.1 ที่ทำการปกครองจังหวัดอุบลราชธานี
- 8.2 ที่ทำการปกครองอำเภอ
- 8.3 สำนักงานจังหวัดอุบลราชธานี

ภาคผนวก ค

ภาพงานประเพณีแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานี ปี 2551

“เมืองอุบลบุญล้ำ บุญธรรมบุญทาน สืบสานตำนานเทียน”

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ภาพที่ 1 ภาพอัญเชิญเทียนหลวงพระราชทาน

ภาพที่ 2 ภาพอัญเชิญเทียนหลวงพระราชทานแห่ทางชลมารค

ภาพที่ 3 ภาพอัญเชิญเทียนหลวงพระราชทานลงเรือที่ท่าหน้าวัดหลวง

ภาพที่ 4 ภาพแห่เทียนหลวงพระราชทานทางชลมารค

ภาพที่ 5 ภาพวันรวมเทียน

ภาพที่ 6 ภาพวันรวมเทียน

ภาพที่ 7 ภาพฯ พณฯ วีระศักดิ์ โควสุรัตน์ รมว.กระทรวงการท่องเที่ยวฯ เป็นประธานพิธีเปิดงาน
แห่เทียนพรรษา

ภาพที่ 8 ภาพผู้ว่าราชการจังหวัดอุบลฯ ทำพิธีเปิดงานประเพณีแห่เทียน

ภาพที่ 9 ภาพเทียนพรรษาประเภทแกะสลัก

ภาพที่ 10 ภาพเทียนพรรษาประเภทติดพิมพ์

ภาพที่ 11 ภาพขบวนแห่เทียนพรรษา

ภาพที่ 12 ภาพประชาชนเข้าร่วมขงงานประเพณีแห่เทียนพรรษา

ผลการตัดสินการประกวดต้นเทียนพรรษา งานประเพณีแห่เทียนพรรษา ประจำปี 2551

ประเภทแกะสลัก ขนาดใหญ่

ชนะเลิศ	วัดพระธาตุหนองบัว
รองชนะเลิศอันดับ 1	วัดเมืองเดช
รองชนะเลิศอันดับ 2	วัดศรีอุบลรัตนาราม
รางวัลชมเชย	วัดไชยมงคล

ประเภทแกะสลัก ขนาดเล็ก

ชนะเลิศ	วัดท่าวังหิน
รองชนะเลิศอันดับ 1	อำเภอตระการพืชผล
รองชนะเลิศอันดับ 2	วัดใต้พระเจ้าใหญ่องค์ตื้อ
รางวัลชมเชยอันดับ 1	อำเภอเขมราฐ
รางวัลชมเชยอันดับ 2	อำเภอเขื่องใน
รางวัลชมเชยอันดับ 3	อำเภอสิรินธร

ประเภทติดพิมพ์ ขนาดใหญ่

ชนะเลิศ	อำเภอนาจะหลวย
รองชนะเลิศอันดับ 1	วัดสุปัฏนารามวรวิหาร
รองชนะเลิศอันดับ 2	วัดศรีประดู่
รางวัลชมเชย	วัดทุ่งศรีเมือง

ประเภทติดพิมพ์ ขนาดใหญ่

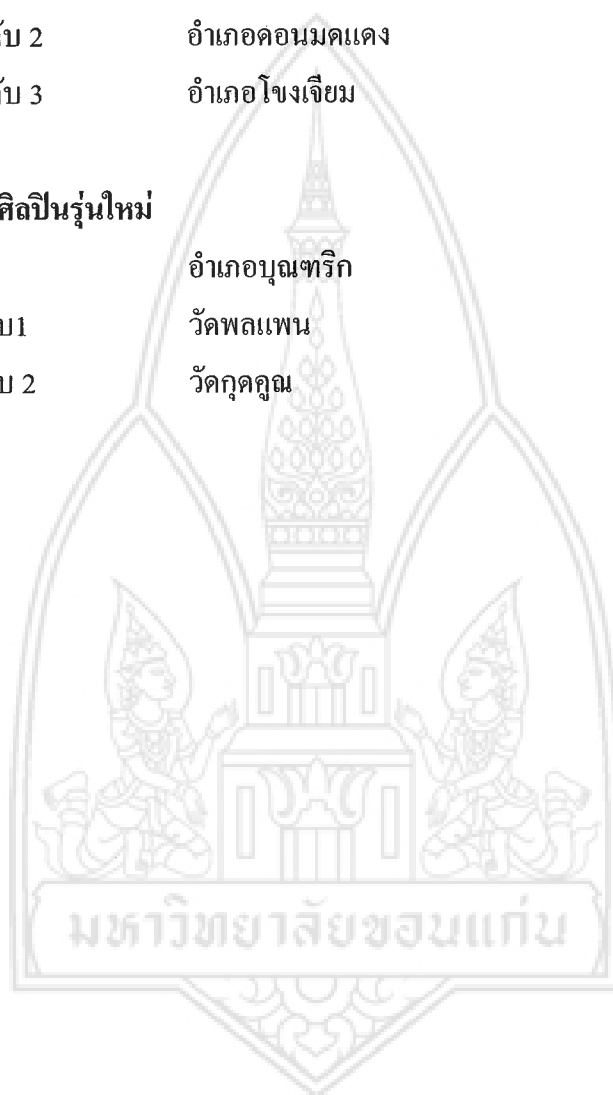
ชนะเลิศ	วัดเลียบ
รองชนะเลิศอันดับ 1	วัดบูรพาราม
รองชนะเลิศอันดับ 2	ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนศรีประดู่
รางวัลชมเชย	วัดมหาวนาราม

ประเภทต้นเทียนโบราณ

ชนะเลิศ	องค์การบริหารส่วนตำบลไรร้อย
รองชนะเลิศอันดับ 1	สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดอุบลราชธานี
รองชนะเลิศอันดับ 2	สำนักงานตรวจคนเข้าเมืองอำเภอพิบูลมังสาหาร
รางวัลชมเชยอันดับ 1	อำเภอเมืองอุบลราชธานี
รางวัลชมเชยอันดับ 2	อำเภอดอนมดแดง
รางวัลชมเชยอันดับ 3	อำเภอโขงเจียม

ประเภทต้นเทียนศิลปป็นรุ่นใหม่

ชนะเลิศ	อำเภอบุณฑริก
รองชนะเลิศอันดับ 1	วัดพลแพน
รองชนะเลิศอันดับ 2	วัดกุศคุณ

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ – สกุล	นายบวร บุญสิงห์
วัน เดือน ปี เกิด	26 พฤษภาคม พ.ศ. 2498
ที่อยู่ปัจจุบัน	64 ซอยสุขาสงเคราะห์ 1 ถนนสุขาสงเคราะห์ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี 34000
ประวัติการศึกษา	- สำเร็จการศึกษามัธยมศึกษาตอนต้น (ม.ศ. 3) ศูนย์การศึกษาประชาชน อุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี ปีการศึกษา 2519 - สำเร็จการศึกษามัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.ศ. 5) โรงเรียนผู้ใหญ่นาเรีณกุล จังหวัดอุบลราชธานี ปีการศึกษา 2523 - สำเร็จการศึกษานุปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต วิชาเอกสุขศึกษา วิทยาลัยครูอุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี ปีการศึกษา 2534 - สำเร็จการศึกษาประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง วิชาเอกการบัญชี โรงเรียนโปลีเทคนิคฯ จังหวัดอุบลราชธานี ปีการศึกษา 2546 - สำเร็จการศึกษามัธยมศึกษา วิทยาศาสตรบัณฑิต วิชาเอกสุขศึกษา วิทยาลัยครูอุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี ปีการศึกษา 2536
ประวัติการฝึกอบรมและดูงาน	- วุฒิบัตรผ่านการฝึกอบรมหลักสูตร”การรักษาความมั่นคงของชาติ สำหรับ กอ.รมน. จังหวัดอุบลราชธานี รุ่นที่ 1/2528 กองอำนวยการ รักษาความ มั่นคง ภายใน จังหวัดอุบลราชธานี เมื่อ 12 เมษายน 2528 - วุฒิบัตรผ่านการฝึกอบรมหลักสูตร”การรักษาความมั่นคงของชาติ สำหรับ กอ.รมน. จังหวัดอุบลราชธานี รุ่นที่ 1 ทบทวน กองอำนวยการรักษาความ มั่นคงภายใน จังหวัดอุบลราชธานี เมื่อ 16 มิถุนายน 2529 - หนังสือรับรองผ่านการฝึกอบรมตามโครงการฝึกอบรมคอมพิวเตอร์ แก่ข้าราชการตามมติคณะรัฐมนตรี สำนักปลัดกระทรวงสาธารณสุข เมื่อ 15-16 มิถุนายน 2539 - วุฒิบัตรผ่านการฝึกอบรม”ยุทธศาสตร์การทำงานให้มีประสิทธิภาพ” วันที่ 23 มหาวิทยาลัยขอนแก่น เมื่อ 20-24 สิงหาคม 2539 - ประกาศนียบัตรการฝึกอบรมในโครงการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้งาน

- โปรแกรมสำเร็จรูปในสำนักงานหลักสูตร“Microsoft Word และ Microsoft Excel” มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี เมื่อ 24-28 กันยายน 2544
- ประกาศนียบัตรการศึกษาคอมพิวเตอร์ หลักสูตร “Dos Word Windows” ระยะเวลาเรียน 50 ชั่วโมง โรงเรียนอุบลธุรกิจคอมพิวเตอร์ อุบลราชธานี เมื่อ 1 ตุลาคม 2544
 - วุฒิบัตรการอบรมหลักสูตร”ความรู้เกี่ยวกับคอมพิวเตอร์” เทศบาลนคร อุบลราชธานี เมื่อ 14 ตุลาคม 2545
 - วุฒิบัตรการอบรมหลักสูตร”Internet E-mail” เทศบาลนครอุบลราชธานี เมื่อ 14 ตุลาคม 2545
 - วุฒิบัตรการอบรมหลักสูตร”Powerpoint” เทศบาลนครอุบลราชธานี เมื่อ 14 ตุลาคม 2545
 - วุฒิบัตรผ่านการทดสอบกำลังใจด้วยการกระโดดสูง 34 ฟุต กองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนท
 - วุฒิบัตรผ่านการฝึกอบรมหลักสูตร”การเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานธุรการ” มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ เมื่อ 18-19 กรกฎาคม 2548
 - ใบรับรองผ่านการอบรมหลักสูตร”จิตวิทยาภาวะผู้นำสู่ความเป็นเลิศของนักบริหาร” จ.อุบลฯ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เมื่อ 10-12 มี.ค. 2549
 - วุฒิบัตรเข้าร่วมโครงการสัมมนาเพื่อพัฒนาโครงร่างการศึกษานิเทศหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น รุ่นที่ 2 วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ประสบการณ์การทำงาน

- เป็นหัวหน้างานเลขานุการและรัฐพิธี สำนักปลัดเทศบาล พ.ศ.2547-2549
- เป็นหัวหน้าฝ่ายกิจการสภา (นักบริหารงานทั่วไป) สำนักปลัดเทศบาล เทศบาลนครอุบลราชธานี
- รักษาราชการแทน หัวหน้าสำนักปลัดเทศบาล กรณีหัวหน้าสำนักปลัดเทศบาลไปราชการหรือขอลา ตั้งแต่ปี พ.ศ.2549 ถึงปัจจุบัน

ทุนการศึกษา

- ทุนการศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น โครงการความร่วมมือระหว่างองค์กรส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กับมหาวิทยาลัยขอนแก่น จากเทศบาลนครอุบลราชธานี ปี พ.ศ.2550-2551